

T.C
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
UYGULAMALI SANATLAR ANABİLİM DALI
SERAMİK EĞİTİMİ BİLİM DALI

ETKİLEŞİM ARACI OLARAK SERAMİĞİN, SERAMİK EĞİTİMİ VEREN
YÜKSEK ÖĞRETİM KURUMLARINDAKİ DURUMU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
AYŞE GÜL ÇETİN

ANKARA – 2009

T.C
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
UYGULAMALI SANATLAR ANABİLİM DALI
SERAMİK EĞİTİMİ BİLİM DALI

ETKİLEŞİM ARACI OLARAK SERAMİĞİN, SERAMİK EĞİTİMİ VEREN
YÜKSEK ÖĞRETİM KURUMLARINDAKİ DURUMU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

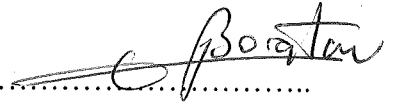
Hazırlayan
AYŞE GÜL ÇETİN

Danışman
Yrd. Doç. Olcay BORATAV

ANKARA – 2009

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAY SAYFASI

Ayşe Gül ÇETİN'in "Etkileşim Aracı Olarak Seramiğin, Seramik Eğitimi Veren Yüksek Öğretim Kurumlarındaki Durumu" başlıklı tezi, jürimiz tarafından Uygulamalı Sanatlar Anabilim Dalı Seramik Eğitimi Bilim Dalında "YÜKSEK LİSANS TEZİ" olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı**İmza****Üye (Tez Danışmanı):** Yrd. Doç. Olcay BORATAV .....**Üye:** Yrd. Doç. Ayşegül TÜRK .....**Üye:** Yrd. Doç. Dr. Gülgün ALPAN BANGİR .....

ÖNSÖZ

Seramik; çağlar boyunca geçmişten geleceğe köprü olan ürünlerle, insanoğlunun çevresini zenginleştirmiş, uygarlıkların tanınmasında önemli katkılar sağlamıştır.

Doğuştan binlerce yıl öncesine dayanan seramik, yeryüzünün pek çok yerinde bulunan kilin, insanoğlunun elinde biçimlenip, pişirilmesiyle yaşamın ayrılmaz bir parçası olma niteliğini kazanmıştır. Var olduğu çağın koşulları, imkan ve tekniklerine paralel olarak sürekli farklılaşma içerisinde olsa da seramiğin dili evrenseldir. Bu evrensel dilin yaratılması etkileme, etkilenme ve etkileşim kavramları ile birlikte olmaktadır.

Bu çalışma, etkileşim aracı olarak seramiğin, seramik eğitimi veren yüksek öğrenim kurumlarındaki durumunun saptanması amacıyla yapılan bir araştırmayı içermektedir.

Araştırmanın birinci bölümünde; problem durumuna bağlı olarak, problem, amaç, önem, varsayımlar, sınırlılıklar, tanımlar yer almaktadır.

İkinci bölümde; sanat eğitimi, seramik, Türkiye’de seramik sanat eğitiminin tarihsel gelişimi, etkileşim, etkileşimi sağlayan etmenler, etkileşim aracı olarak seramik konuları ile ilgili kuramsal bir çerçeve oluşturulmuştur. Araştırmanın amacı, önemi, varsayımları, sınırlılıkları ve tanımları belirtilmiştir.

Üçüncü bölümde; araştırmanın yöntemi, evreni ve örneklemini, verilerin toplanması, bilgi toplama formunun geliştirilmesi ve verilerin analizinde kullanılan yöntem ve tekniklere yer verilmiştir.

Dördüncü bölümde; elde edilen bulgular tablolandırılmış ve tablolar yorumlanmıştır.

Beşinci bölümde ise elde edilen bulgular doğrultusunda sonuçlar değerlendirilmiş ve araştırmaya getirilen öneriler yer almıştır.

Araştırma süresince bilgi birikimiyle çalışmaya ışık tutan danışmanım Yrd. Doç. Sayın Olcay BORATAV'a; çalışmamın eğitim bilimlerindeki evrelerinde bana zaman ayırdığı için Yrd. Doç. Dr. Sayın Gülgün ALPAN BANGİR'e; her türlü desteği için Prof. Dr. Sayın Adnan TEPECİK'e; değerli fikirlerini benimle paylaşıp yolumu aydınlattığı için meslektaşım, arkadaşım Arş. Gör. Sayın Emrah PEK'e; istatistiki verilen elde edilmesi aşamasında yardımcı olan Arş. Gör. Sayın Mustafa ULU'ya; çalışmam süresince yardım ve desteklerini esirgemeyen Uygulamalı Sanatlar Eğitimi Bölümü Öğretim Elemanları'na; teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca ailemin tüm üyelerine, annem Sevim ASKEROĞLU'na ve arkadaşım Havva EKER'e bu yolda bana inanıp, her zaman yanımda oldukları için teşekkür ederim.

Ankara, Ocak 2009

Ayşe Gül ÇETİN

ÖZET

ETKİLEŞİM ARACI OLARAK SERAMİĞİN, SERAMİK EĞİTİMİ VEREN YÜKSEK ÖĞRETİM KURUMLARINDAKİ DURUMU

Çetin, Ayşe Gül

Yüksek Lisans Tezi, Seramik Eğitimi Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Olcay BORATAV

Ocak – 2009

Bu çalışma, etkileşim aracı olarak seramiğin seramik eğitimi veren yüksek öğrenim kurumlarındaki durumunu araştırmak amacıyla yapılmıştır. Araştırmada, etkileşimi sağlayan etmenler ve seramiğin etkileşim aracı olarak kullanılması incelenmiştir.

Seramik eğitimi alan öğrencilerin ve eğitmenlerinin konuyla ilgili görüşlerine başvurulması alt problemler olarak belirtilmiştir. Araştırmanın örneklemini, Ankara’da bulunan seçkisiz yöntemle seçilmiş 2 yüksek öğretim kurumunun 3. ve 4. sınıfında öğrenim gören 70 öğrenci ve Ankara ve Kütahya’da bulunan seçkisiz yöntemle seçilmiş 3 yüksek öğretim kurumunun 33 öğretim elemanları oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen Bilgi Toplama Formu kullanılmıştır. Araştırmada, bilgi toplama formu ile elde edilen veriler, yüzde (%), frekans, aritmetik ortalama, standart sapma ve t testini içeren betimsel istatistik tekniklerden yararlanılarak analiz edilmiştir.

Araştırma sonucunda öğretim elemanlarının ve öğrencilerin seramiği etkileşim aracı olarak kullandıkları tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Seramik, Etkileşim,

ABSTRACT

STATUS OF CERAMICS AS A MEANS OF INTERACTION AT HIGHER SCHOOL INSTITUTIONS OFFERING CERAMICS EDUCATION

Çetin, Ayşe Gül

Graduate Thesis, Ceramics Education Program

Advisor: Asst.Prof.Dr. Olcay BORATAV

January – 2009

This study was conducted to examine the status of ceramics as a means of interaction at higher school institutions offering ceramics education. In the study, factors enabling interaction and the use of ceramics as interaction have been examined.

Sub-problems were determined as the opinions of students receiving ceramics education and educators in the field. The sample of the study is comprised of 2 higher schools with 3rd and 4th grade students, in total 70, selected randomly in Ankara and 33 lecturers at 3 higher school in Kütahya selected randomly. As the means of data collection Information Collection Form was used developed by the researchers. Data collected were analyzed through descriptive statistical techniques such as percentage, frequency, arithmetic average, standard deviation and t-test.

The results of the study suggest that lecturers and students make use of ceramics as a means of communication.

Keywords: Ceramics, interaction,

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI.....	i
ÖNSÖZ.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
KISALTMALAR CETVELİ.....	viii
TABLOLAR LİSTESİ.....	x
RESİMLER LİSTESİ.....	xi

BÖLÜM I

1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem.....	1
1.2. Amaç.....	6
1.3. Önem.....	7
1.4. Varsayımlar.....	7
1.5. Sınırlılıklar	7
1.6. Tanımlar.....	8

BÖLÜM II

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	10
2.1. Sanat Eğitimi.....	10
2.2. Seramiğin Tanımı.....	13
2.3. Türkiye’de Seramik Sanat Eğitimi ve Tarihsel Gelişimi.....	16
2.4. Etkileşim.....	19
2.5. Etkileşimi Sağlayan Etmenler.....	21
2.5.1. Kültür.....	23
2.5.1.1. Kültür ve Etkileşim.....	25
2.5.2. Dil.....	29
2.5.2.1. Dil ve Etkileşim.....	30
2.5.3. Sembol.....	33

2.5.3.1.Sembol ve Etkileşim.....	34
2.6. Etkileşim Aracı Olarak Seramik.....	36

BÖLÜM III

3. YÖNTEM.....	44
3.1.Araştırmanın Modeli.....	44
3.2.Evren ve Örneklem.....	45
3.3.Verilerin Toplanması.....	47
3.3.1 Bilgi Toplama Formunun Geliştirilmesi.....	48
3.4.Verilerin Analizi.....	49

BÖLÜM IV

4. BULGULAR VE YORUMLAR.....	50
4.1 “Etkileşim Aracı Olarak Seramiğin, Seramik Eğitimi Veren Yüksek Öğretim Kurumlarındaki Durumuna İlişkin Öğretim Elemanı Görüşleri Nelerdir?” Alt Amacına İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	50
4.2. “Etkileşim Aracı Olarak Seramiğin, Seramik Eğitimi Veren Yüksek Öğretim Kurumlarındaki Durumuna İlişkin Öğrenci Görüşleri Nelerdir?” Alt Amacına İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	60
4.3. “Etkileşim aracı olarak seramiğin, seramik eğitimi veren yüksek öğretim kurumlarındaki durumuna ilişkin öğretim elemanı ve öğrenci görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?” Alt Amacına İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	69

BÖLÜM V

5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	83
5.1. Sonuç.....	83
5.2. Öneriler.....	85

KAYNAKÇA.....	88

YARARLANILAN İNTERNET KAYNAKLARI.....	94

EKLER.....	95
EK-1: Öğretim Elemanına Uygulanan Bilgi Toplama Formu.....	95
EK-2: Öğrencilere Uygulanan Bilgi Toplama Formu.....	99
EK-3: Resimlerin Edinildiği İnternet Kaynakları.....	102

KISALTMALAR CETVELİ

GÜ	: Gazi Üniversitesi
M.Ö.	: Milattan Önce
n	: Öğrenci Sayısı
P	: Anlamlılık Düzeyi
S	: Standart Sapma
Sd	: Serbestlik Derecesi
s	: Sayfa Sayısı
TDK	: Türk Dil Kurumu
t	: t değeri
vb	: ve benzeri.
$\bar{X}$	: Aritmetik Ortalama

TABLOLAR LİSTESİ

	Sayfa
TABLO 1: Araştırma Örneklemi.....	46
TABLO 2: Öğrencilerin Sınıflara Göre Dağılımı.....	46
TABLO 3: Etkileşim Aracı Olarak Seramiğin, Seramik Eğitimi Veren Yüksek Öğretim Kurumlarındaki Durumuna İlişkin Öğretim Elemanı Görüşleri.....	50
TABLO 4: Etkileşim Aracı Olarak Seramiğin, Seramik Eğitimi Veren Yüksek Öğretim Kurumlarındaki Durumuna İlişkin Öğrenci Görüşleri.....	60
TABLO 5: Etkileşim Aracı Olarak Seramiğin, Seramik Eğitimi Veren Yüksek Öğretim Kurumlarındaki Durumuna İlişkin Öğretim Elemanı Öğrenci Görüşlerinin Karşılaştırılması, t testi.....	69

RESİMLER LİSTESİ

Sayfa

RESİM 1: Hacılar Arkeolojik Kazılarda Bulunan Seramik Kap.....	14
RESİM 2: Mezopotamya’da Bulunan Seramikler	15
RESİM 3: Knossos’ta Bulunan Seramik Saklama Kabı	37
RESİM 4: Geometrik Desenli Yunan Vazoları	38
RESİM 5: Bizans Seramikleri	39
RESİM 6: Selçuklu Seramik Yağ Kandili, Selçuklu Seramik Kase, Selçuklu Seramik ve Vazo	39
RESİM 7: Çin Seramikler	40
RESİM 8: Kore Seramikleri	40
RESİM 9: Japon ve Kore Seramiklerinden Örnekler	41
RESİM 10: Mesissen ve Sevres Seramikleri	42

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Bu bölümde, araştırmaya ilişkin problem durumu, amaç, önem, varsayımlar, sınırlılıklar ve tanımlar yer almaktadır.

1.1. Problem

Seramik, genel bir ifade ile doğadaki birçok malzemenin, çeşitli aşamalar geçirdikten sonra belirli oranlarda bir araya gelerek oluşan, pişirilerek ortaya çıktığı, sırlanarak kaplandığı sanatsal veya fonksiyonel olan eşyalara denilmektedir.

Tarihin akışı içerisinde seramik; “keramik” değiminin Yunanca boynuz anlamına gelen “keramos” kelimesinden türediğı, sertleştirilmiş topraktan yapılmış boynuz biçiminde bir tür vazodan ve çeşitlerinden dünyaya yayıldığı bilinmektedir (Yılmabaşar, 1980, s.3).

Seramiğin tarihçesi insanların ateşi bulmalarıyla başlar. Keramik, öncelikle günlük gereksinim için kullanılmış, daha sonra da çağlar boyunca gelişerek her kültürün ve uygarlığın izlerini alarak duygu, düşünce ve toplumsal değerlerin anlatımında bir araç olmuştur.

İnsanoğlunun seramiğı bulduğı ilk yıllardan itibaren (M.Ö. 8000–7000) yapmış oldukları ürünleri başlangıçta elle biçimlendirerek ihtiyaçlarına göre farklı formlar üretmişlerdir. Üretmiş oldukları formları dekorla birleştirerek duygularını, inançlarını, sevinçlerini, yaşayış biçimlerini kısaca kültürel kimliklerini bu dekorlara yansıtmışlardır (Sevim, 2003, s.3).

M.Ö. 3000’de seramik çarkının bulunmasıyla seramik sanatında büyük bir gelişme sağlanmıştır. Bu dönemlerde yapılan vazo çeşitleri ile seramik yapımında en yüksek noktalara ulaşılarak sırlı seramik yapımıyla başlanmıştır (Sevim, 2003,s.8).

Seramik başlangıçta ihtiyaca göre şekillenmiş, günlük ihtiyaçlarda kullanılmak için halkın yaptığı kap – kacak olarak kullanılmıştır. Günümüzde seramik sanatçısı da o dönemlerde yapılan seramik formlardan etkilenerek, geçmiş geleceğe taşıyarak, kendi yaratım gücünü kullanarak ve estetik kaygılarını çalışmalarına yansıtarak üretmeye devam etmektedir. Eski çağlardan günümüze kadar günlük yaşantımızın büyük bir bölümünde karşılaştığımız seramiğin kökenine bakıldığında; insanlık tarihinin hiçbir evresinde vazgeçilemeyen, ayrıcalıklı ve sanatsal yönüyle de öne çıkan büyük bir buluş olduğu görülür.

Ana malzemesi toprak olan seramik; dünya uygarlığının belli bir evresinde insanın günlük yaşamına girmiş ve bugüne kadar kesintisiz devam etmiştir. Bugün geçmiş uygarlıkların tarihine bakıldığında dini idollerden mimari elemanlara, mutfak ve süs eşyalarından haberleşme tabletlerine kadar her yerde seramikle karşılaşılacaktır. Çağlar boyunca farklı uygarlıklara, toplumsal koşullara, estetik değerlere göre değişerek günümüze kadar gelen seramik sanatı; çağın koşullarına, toplumun yapısına ve yapan kişinin eğitim ve yaratma gücüne göre biçimlenmektedir. Seramik içinde bulunan çağın koşullarına ve ihtiyaçlara göre biçim almaktadır. Seramik sanatçısı, seramiği sadece kullanım eşyası olma özelliğinin dışına çekerek soyutlamış geleceğe ışık tutabilecek şekilde ortaya koymuştur. Bugün seramik sanatsal boyutunun dışında çevremizde gördüğümüz birçok nesnede kullanılır hale gelmiştir.

Yerleşik hayata geçiş ile birlikte Anadolu’da hızlı bir kültürel değişim görülmektedir. Asya ve Avrupa kıtasını bağlayan bir köprü durumundaki Anadolu coğrafi konumu nedeniyle etnik, sosyal, dini ve kültürel açıdan büyük bir zenginliğe sahiptir. İnsanlığın var oluşundan günümüze kadar üzerinde birçok kültürlerin var olduğu, eserlerin ortaya koyulup tarih sahnesinden silindiği Anadolu; uygarlığın da beşiği sayılmaktadır.

Günümüzde ekonomik ve kültürel gelişimde seramik sanatı ve endüstrisi önemli bir rolü oynamaktadır. Çünkü toplumların, çağdaşlaşma aşamalarında seramik sanatının kökenleri ve gelişmişliği rol oynamaktadır. Bu da hem kullanım hem endüstri hem de sanat boyutunda seramiğin önemini göstermektedir (Oral, 2005, s.81).

İnsanlığın var oluşundan bugüne çağdaş insanına kadar geçen gelişim süreci içerisinde, seramik var olmuştur. Seramik, sanatçı tarafından ortaya konulan bireysel bir olgu olmasına rağmen, sanatçının yaşadığı ortam onu etkilemiştir.

Seramik sanatı, günümüze kadar olan süreçte gelişmiş ve süreklilik kazanmıştır. Seramik zanaatçısı ve sanatçısı her çağda, ait olduğu çevrenin ve dönemin gerçeklerini sanatçı kişiliği ile özdeşleştirerek yeni tasarımlar oluşturmuştur. Örneğin başlangıçta odunlu fırınların kullanılmasının ardından tünel fırının icadı seramiğe getirilen büyük bir yenilik olmuştur. Tünel fırınlar ile pişirme işlemleri kolaylaşmış seramik sanatı bir ivme kazanmıştır. Şekillendirme bölümünde ise kullanılan el torlarının yerini otomatik tornaların alışı bu değişimine katkı sağlamıştır.

Her dönemde bilimsel, toplumsal, kültürel gelişim ve değişimler sanatçıları ve yapıtlarını etkilemiştir. Bu etkiler sanatçıları değişik teknikleri araştırmaya sürüklemiş, yani yeni perspektiflerin doğmasına vesile olmuştur (Gülmez, 1987, s.60).

Özgün biçim arayışının ön plana çıktığı, tasarımların estetik kaygılar ile birleştiği noktada seramik, geleneksel kalıplar dışına çıkarak bir ifade, bir ileti aracı haline gelmiştir. Örneğin, Picasso, Matisse ve Miro gibi sanatçılar için seramik farklı bir malzeme olmuş ve farklı yorum olanakları yaratmıştır. Seramik, sanatçıya sağladığı yorum olanaklarını görebilmeyi ve teknik malzeme ile estetik, biçimsel ve düşünsel yorumları başarıyla ortaya koymalarını sağlamış böylece seramik sanatını gelişimini sürdürmeye devam etmiştir.

Sanatçı toplumdan aldığı maddi ve manevi verileri, kendi dünyası içinde yoğurarak, şekillendirerek yeni ve farklı bir biçime sokmakta, bunu da tasarım ilkeleri ve estetik kaygıları ile birlikte ortaya koymaktadır. Buradaki etkileşim sanatçıyı yani etkilenen kişiyi ve etkileşim konusunu da yukarıdaki tanıma yani farkı bir biçime sokmakta yeni biçimler ortaya çıkarmaktadır. Sanat, seramik ve etkileşim tezin konusunu; etkilenen kişiyi yani sanatçıyı bu tanıma dayandırmak yerinde olacaktır. Sanatçı, etkiyi alan yani izleyici ve yapıt üçlüsü ile etkileşim oluşmaktadır.

Sanat yapıtı, içinde doğduğu koşullardan bağımsız düşünülemez. Yani sanat yapıtını anlayabilmek için içinde bulunduğu tarihsel dizgeyi de bilmek gerekliliği ortaya çıkarmaktadır.

Her çağ kendi dönemine uygun insan tipini, kültürünü ve sanatını yaratmıştır. Bu yaratı ile birlikte benzerlikler (analojiler) ortaya çıkmıştır. Yaratıcı etkinliğin kökeninde de, nesnelerin ve kavramların, karşılıklı olarak yer değiştirmesinden kaynaklanan bir analogiler zinciri yaratmaktadır zaten (Özsezgin, 2000, s.35). Benzerlik kavramı ile başlayan her şey, yeni benzerlikler doğurmuş ve bu benzerlikler sonucunda da etkileşim oluşmuştur. Böylece etkileşim devam eden bir zincir halini almıştır.

İnsan çevresinde yer alan her nesne ile bilinçli ya da bilinçsiz olarak etkileşim halindedir. Nesneler, insanların birbirleriyle ve çevreleriyle olan etkileşimlerinde belirleyici ve yönlendirici bir rol oynarlar (Darçın, 2003, s.72). İnsan canlı ya da cansız birçok nesneyle kuşatılmış bir dünyada yaşamaktadır. Etkileşim içinde zengin, tükenmez bir kaynak olan bu çevrede sanatçı, sürekli yaratmak durumundadır. İlk yapılan seramiklere ve sonraki sürece baktığımızda da yaşanan çevre ve o çevre koşullarının yapılan seramiklere yansıdığı görülmektedir. Gereksinimden doğsun ya da doğmasın sanat yapıtı çevre, yaratıcılık için vazgeçilmez bir kaynak niteliği taşımaktadır.

Birey kendi dış dünyası ile iç dünyası arasındaki duygularını anlatmada gereksinimleri doğrultusunda yaptığı seramiklerde sembol ve işaretler kullanmıştır.

Semboller ve işaretler ait olduğu zaman dilimindeki toplumsal yaşamın sosyo-kültürel elemanlarını ve o çağın kültürel gerçeklerini aktarmaktadırlar. Semboller insanın her çağda, her toplumda, her koşul içinde yarattığı iletişim biçimlerinin ilk anahtarıdır. Toplumlar, geniş boyutlu düşünce ve inanç akımlarını benimsemek, sevmek, savunmak vb. için birer simge yaratmışlar, bu simge aracılığıyla kültürler arası iletişimi sağlayıp, gelecek kuşaklara aktarımda bulunmuşlardır.

Günümüzde dünya kültürlerinin evrenselliği ve sürekliliği ile birbirlerine olan bağımlılığı ve bunun sonucunda sanatın bir tür iletişim ve etkileşim aracı olarak hizmet ettiği görülmektedir. Bu iletişim ve etkileşimin; bireylerin kendini güvende hissedeceği, bireyselliğin ve paylaşımın beraber yaşandığı bir alan olması gerekmektedir. Bu noktaya gelindiğinde; geçmişin geleceğe etkisi ile yer ve zaman olgusunun, yapılan artistik çalışmalar üzerindeki etkisi görülmektedir. Etkileşimin olmadığı bir coğrafyada sanattan bahsetmek mümkün değildir.

Etkileme ve etkilenme olayı bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde gerçekleşmektedir. Bir müzede dolaşırken, bir sergiyi gezerken, müzik dinlerken, kitap okurken, televizyon seyredirken ve hatta yolda yürürken yapılan bütün eylemlerde bir etkilenme vardır. Etkilendiklerimizden bir başkasını etkileyerek bir denge kurmakta, bir zincir oluşturmaktayız.

Yaşamı boyunca karmaşık ilişkiler içinde olan insan, çevresiyle sürekli bir etkileşim içindedir. Bu etkileşim ortamında ürettiği nesnelerle, anlatmak istediği mesajı iletmek ve geleceğe iz bırakmak istemektedir. Bunun için çevresinde gördüğü duyduğu her şey onun için etkilenme kaynağıdır. Her toplumun kültürel özellikleri farklıdır. Toplumlar arası etkilenmede bu kültürel özellikler önemli etkenlerdir. Yaşanılan coğrafyada neye gereksinim varsa, etkilenme kaynağı olmuştur. Günümüzdeki etkilenme biraz daha farklılık göstermektedir. Çevremizdeki her şey görselleşmiş, teknolojik gelişmelerde buna dahil olmuştur. Etkileşim aracı olarak seramik geçmişten günümüze önemli etkilenme ve etkileşim kaynaklarından biri olmuştur.

Sanatsal üretim sürecinde etkileşim kavramı; etkilenme, etkiyi alan kişi, etkilenme alanı, çevre, inanç sistemi, üretim şekli ve insana dair her türlü görüş, duygu ve benzeri bileşenlere sahiptir. Bu bileşenler, seramik eğitimi sürecinde pekiştirilmektedir. Seramik eğitimi sürecinde, etkileşim kavramının gerekliliğini ve önemini vurgulayan bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle; seramik eğitimi sürecinde seramiğin etkileşim aracı olarak öğretim elemanları ve öğrenciler tarafından kullanılıp kullanılmadığı, etkileşim kavramının seramik eğitimi sürecinde yapılan ürünlere etkisi, incelenmesi ve araştırılması gereken bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır.

1.2. Amaç

Bu araştırmanın genel amacı, etkileşim aracı olarak seramiğin, seramik eğitimi veren yüksek öğretim kurumlarındaki durumunu belirlemek ve ileride yapılacak çalışmalara katkıda bulunmaktır.

Bu genel amaca ulaşmak için aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1- Etkileşim aracı olarak seramiğin, seramik eğitimi veren yüksek öğretim kurumlarındaki durumuna ilişkin;

- a) Öğretim elemanı,
- b) Öğrenci görüşleri nelerdir?

2- Etkileşim aracı olarak seramiğin, seramik eğitimi veren yüksek öğretim kurumlarındaki durumuna ilişkin öğretim elemanı ve öğrenci görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

1.3. Önem

Seramik eğitimi verilen yüksek öğretim kurumlarında; seramik, çeşitli yöntemlerle ve farklı konularda uygulanmakla beraber etkileşim aracı olarak kullanılmaya devam edecektir.

Eldeki araştırma ile sağlanan bulguların, bundan sonra seramik ile ilgili olarak yapılacak çalışmalara katkısı olacağı düşünülürse; araştırmanın sanat eğitimcileri, Eğitim Fakültesi ve Güzel Sanatlar Fakültesi öğretim elemanları, konuya ilgi duyanlar, öğretmenler, öğretmen adayları ve araştırmacılar için önemli bir kaynak olduğunu söylemek mümkündür.

1.4. Varsayımlar

- 1- Seramik bir etkileşim aracıdır.
- 2- Uzaman görüşlerinden elde edilen bilgiler yeterlidir.
- 3- Bilgi toplama aracına verilen cevaplar gerçeği yansıtmaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

- 1- Bu araştırma; etkileşim aracı olarak seramiğin, seramik eğitimi veren yüksek öğretim kurumlarındaki durumuna ilişkin öğretim elemanı ve öğrenci görüşleri ile sınırlıdır.
- 2- Bu araştırma, Gazi Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi ve Dumlupınar Üniversitesi'nden toplam 33 öğretim elemanları ile Gazi Üniversitesi,

Hacettepe Üniversitesi 3. ve 4. sınıf toplam 70 öğrenci ile sınırlandırılmıştır.

- 3- Araştırmanın verileri araştırmacı tarafından hazırlanan bilgi toplama aracı ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar / Terimler

Etkileşim: Birbirini karşılıklı olarak etkileme işi (TDK, 2001, s.321).

Etkilenme: Etkiye uğramak (TDK, 2001, s.321).

Etki: Bir kimse veya nesnenin başka bir kişi veya şey üzerindeki gücü, tesir (TDK, 2001, s.321).

Seramik: Organik olmayan malzemelerin oluşturduğu bileşimlerin çeşitli yöntemlerle şekil verildikten sonra sırlanarak veya sırlanmayarak sertleşip dayanıklılık kazanmasına varacak kadar pişirilmesi bilim ve teknolojisidir (Arcasoy, 1982, s.1).

Sanat: Sanat; tekle çok, doğa yasaları ile o yasaların yansımaları, özne ile nesne arasındaki çatışmayı, onları bütünleştirerek ortadan kaldırdı. Sanat özgürlüğün ortaya çıkması ve kanıtlanmasıdır (Tolstoy, 2000, s.157).

Sanat Eğitimi: Etkin olarak sanat uğraşısında bulunan kişide ve sanat eseriyle karşılaşp onu değerlendirende harekete geçen tüm zihinsel yeti ve süreçleri, duygu, algılama, imgeleme, düşünme, anlama ve çağırışım gibi güçleri eğitmek işidir (Balamir, 1999, s.4).

Sembol: Simge, iletişim kurma ya da ileti aktarma, bilgi verme amacı içeren gösterge; başka bir şeyi temsil eden edim ya da şey. Belli bir toplumda iki eleman

arasıda sürekliliği koruyan uzlaşımsal ya da rastlantısal, nedensiz bir belirtgendir (Kevser, 2005, s.310).

Kültür: İnsanların fiziksel ve toplumsal çevrelerine uyum yapabilmeleri için yarattıkları maddi ve manevi eserlerin tümüdür (Tezcan, 1997, s.4).

BÖLÜM II

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Sanat Eğitimi

İnsanın var olma süreciyle birlikte sanatın da var olmaya başlaması; mağara duvarlarına yapılan resimlerden günümüze uzanan bir birikim sürecinin oluşmasına neden olmuştur. Yaratım faaliyetini gerçekleştirirken “neden yarattım” gibi sorulara da karşılık arayan insanoğlu; “sanat, yaşamı daha anlamlı kılmaktır” ya da “sanat, estetik kaygı duymaktır” gibi söylemlerle her dönemde bu tanımları farklı biçimde kullanılmıştır.

Klasik genel eğitimin amacı; eğitimin içinde var olan hedeflerin istendik davranışları kazandırmasıdır. Eğitim, topluma uyumlu bireyler yetiştirmektir. Yani bireyi, içinde bulunduğu toplumsal yaşama hazırlamaktır.

Sanat eğitimi, genel eğitimin önemli bir parçası olarak kabul edilebilir. Ancak, sanatın bir özgünlük ve bireysel yaratıcılık olgusu olduğunu dikkate alırsak, sanat eğitiminin kendine özgü çok özel yasalarının ve ilkelerinin varlığını da kabul etmek zorundayız. Bu nedenle, sanat eğitiminin eğitim dizgesi içerisindeki yerinin çok iyi belirlenmesi gerekiyor (Gençaydın, 1990, s.43).

Sanat eğitimi bugün, öğrencilerin estetik duyarlılığını geliştiren, kendi güçlerini ve önemli olacak görsel gereçleri tanımalarında önderlik eden, düşünme güçlerini, sosyal alışkanlıklarını arttıran ve yaratıcı bireylerin oluşmasını sağlayan bir sistemdir.

XX. yüzyılın başından bu yana sanat eğitimi kavramı genel anlamda, güzel sanatların tüm alanlarını ve biçimlerini içine alan, okul içi ve okul dışı yaratıcı

sanatsal eğitimi tanımlamaktadır. Dar anlamda ise okullardaki ilgili bölüm ve sınıflarda bu alana ilişkin olarak verilen dersleri kapsar. Yaygın ve tümel anlamında kullanıldığı özellikle belirtilmedikçe sanat eğitimi daha çok "plastik sanatlar alanında verilen eğitim" biçiminde anlaşılmaktadır. Her iki durumda da sanat eğitimi, yetişkin eğitiminden çok, yetişmekte olanların genel eğitim süreci içinde ele alınmaktadır (San, 1983, s.32).

Sanat eğitimi; kişiye estetik yargı yapabilme konusunda yardımcı olmayı amaçlarken, yeni biçimleri hissedip, eğlenmeyi ve heyecanlarını doğru biçimlerde yönlendirmeyi öğretir. Sanatçı yetiştirmeye değil; yetiştirmek durumunda olduğu her kişiyi, yaratıcılığa yöneltip, onun bilgisel, bilişsel, duysal ve duygusal eğitim ihtiyaçlarını karşılamaya yöneliktir. Yaratıcı güç ve potansiyelleri eğitmek, estetik düşünce ve bilinci örgütlemek için çalışır.

Sanat eğitimi; eğitim ile sanatın değişik konumlarda, değişik boyutta ve değişik ağırlıkta bir araya geldiği bir alandır. Çevre ile ilk tanışma, görme, algılama, adlandırma ve düzenleme ile başlayan sanat eğitimi daha sonra ürün verme ve bu üründen haz alma olarak gelişir. Okul düzeyinde, sanatsal ve estetik bilgi ve deneyimlerin çocuğa, gence, yetişkine bir sistem içinde kazandırıldığı bir disiplin alanı olur. Okulda sanat; tarihi, ürünü, eleştirisi ve estetiği ile öğretilen ve öğrenilen bir ders konumundadır (Kırıçoğlu, 1993, s.85).

Sanat, bireyin sosyal ilişkilerini ayarlamasını, işbirliği ve yardımlaşmayı, doğruyu seçme ve ifade edebilmeyi, bir işe başlayıp bitirme sevincini tatmayı, üretken olmayı sağladığı için gereklidir. Sanat eğitimi; gözlem yapma, özgün buluş ve kişisel yaklaşımları destekler, pratik düşünceyi geliştirir. Olayları, olmadan da beyinde gerçekleştirebilme gücünü artırır. Bireyin el becerisini geliştirir ve sentez yapmasına yardımcı olur.

Sanat eğitimi bireye gereklidir ve yaşamda da önemli bir yer tutar. Sanat eğitimi; bireyseldir. Sanat bireyin yaratıcı gücünün eğitmek, estetik düşünce ve bilinci örgütlemek, estetik yaşamın yapılanmasını temellendirmek için gereklidir.

Sanat; bireyin sosyal ilişkilerini ayarlamasını, işbirliği yapabilmeyi, doğruyu ifade edip seçebilmeyi, bir işi başlayıp bitirme sevincini tatmayı, paylaşmayı, öğrenme isteğinin artmasını ve üretken olmayı sağladığı için önemli ve gereklidir. Sanat eğitimi yapıcı analizi öğreterek, belli şekillerde gözlem, orijinalite, buluş ve kişisel girişimi destekleyerek, pratik düşünceyi geliştirir. Olayları; olmadan da beyinde gerçekleştirebilme gücünü arttırır. Bireyin el becerisi gelişir ve sentez yapmayı öğretir. Olayları kendi benliğini ve kişiliğini koyarak çözümleme fırsatı sağlar. Bu sayede kişinin kendine olan güveni de artar. Sanat kişinin dünyayı ve kendisini tanıması ve gerektiğinde değiştirebilmesi için fırsat tanır (Erbay, 2000, s.32).

Okul dönemi sanat eğitimi, eğitilene sanatın bir dil olduğunu, kendine özgü tekniği, düşünsel temeli ve görünsel nitelikleri olduğunu öğretebilmelidir. Kuramsal kavramayla olgusal kavrama bir arada verilebilmeli ve bu yolla sadece sanatın kendi değil, içinde oluşup geliştiği kültürel evrenin de genç tarafından yargılanabilmesine olanak hazırlanmalıdır (Erinç, 2004, s.18).

Plastik sanatlar eğitiminin amaçları; bugün uygulanan genel eğitimin amaçlarından çok farklı değildir. Hatta genel eğitimin amaçları ile plastik sanatlar eğitiminin amaçları birbirine paraleldir. Plastik sanatlar eğitimi; genel eğitimin içinde değerlendirildiğinden, her ikisinin de birbirine hizmet ettiği görülür. İkisi de insanı konu edinmiş ve onun en iyi şekilde yetiştirilmesini amaçlamaktadır (Erbay, 2000, s.34).

Sanat eğitiminin birçok tanımı yapılmıştır, daha da yapılacaktır, fakat bu tanımların tümünde ortak olan, böyle bir eğitimin eğitilene ne vereceğidir. Sanat eğitimi, bu eğitimi alanlara, bu alımı sindirebilenlere yaşamı daha anlamlı algılama ve yaşamı daha anlamlı kılma olanağı verir. Bir başka deyişle, sanat eğitimi sayesinde insan yaşamı daha yoğun, daha mutlu ve daha verimli hale sokabilir. Önce kendilerini daha iyi tanıyıp daha iyi damıtabilirler, sonra da çevrelerine bu yöntemi, bu tutumu aşılayabilirler. Sanat eğitimi aracılığı ile insan ve insana bağlı değerler daha kolay kavranabilir ve bunun sonucunda da hem bugüne bakış, hem de yarını algılayış daha anlamlı olur, olabilir (Erinç, 2004, s.87).

2.2. Seramiğin Tanımı

Fransızca, ceramique; Almanca, keramik; İngilizce, ceramic; Rusca, keramika; gibi çeşitli dillerden değiştirilerek, Türkçe seramik olarak bilinen bu sözcük Yunanca'dan gelmektedir. Yunanca boynuz anlamına gelen “keramos” kelimesinden türediği, sertleştirilmiş topraktan yapılmış, boynuz biçiminde bir tür vazoya bu adın verildiği bilinmektedir.

Seramik genel bir ifade ile doğadaki birçok malzemenin, çeşitli aşamalar geçirdikten sonra belirli oranlarda bir araya gelerek oluşturduğu, pişirilerek ortaya çıktığı, sırlanarak kaplandığı sanatsal veya fonksiyonel olan eşyalara denilmektedir.

Dünyanın önemli bulgularından biri olan ateşin toprak üzerindeki etkilerinin keşfedilmeye başlanması ile beraber, sudan etkilenmeyen, dayanıklı kapların yapımı başlamıştır. Böylelikle seramik; çeşitli aşamalar geçirerek günümüze kadar gelen bir geçmişe sahiptir. Bu nedenle seramik sözcüğünü ifade eden birçok tanım yapılmıştır.

Seramik; anorganik hammaddelerin belirli ölçülerde alınıp harmanlanması, biçimlendirilmesi ve kurutulup pişirilmesi yolu ile elde edilen ürünlerdir (Norton, 1974, s.1). Ansiklopedik tanımı ise killerin su ile karıştırıldıklarında, plastik özellikleri olan, kolayca biçimlendirilebilen bir hamura dönüşme, piştikten sonra da sert, sağlam ve değişmez bir yapı kazanma özelliklerine dayalı çömlek üretme sanatıdır (Büyük Larouse, 1998, s.10373).

Geleneksel bir anlatımla seramik; kilin su ile karıştırılarak plastik hale getirilmesi, şekillendirilmesi, pişirilerek sağlam ve kalıcı yapıya dönüştürülmesi işlemine denir.

Bir diğer tanımlama biçimi ile seramik; organik olmayan malzemelerin oluşturduğu bileşimlerin çeşitli yöntemlerle şekil verildikten sonra sırlanarak veya sırlanmayarak, sertleşip dayanıklılık kazanmasına varacak kadar pişirilmesi bilim ve teknolojisidir (Arcasoy, 1983, s.1).

İnsanın doğaya karşı kendini koruma ve hayatta kalma savaşı, doğadaki bazı nesneleri ihtiyaçları doğrultusunda değiştirmesi, yaşamı için araçlar üretmesi ve doğa koşullarına karşı mücadelesi çok uzun bir zamanı kapsamıştır. Bu süreç içerisinde insanoğlunun ortaya koyduğu sanatın ilk örneklerinden biri olan seramik, doğadaki nesneleri kendi yaşamı için kullanabileceği bir biçime sokma amacıyla giriştiği yoğun çabalardan birisidir.

Dünyanın bilinen eski bir sanatı seramik, tarihsel dönemine bakıldığında gereksinimler sonucu ortaya çıkmış ve ateşin bulunmasıyla dayanıklılık kazanmıştır. Günümüze kadar gelen kültürler hakkında insanlığa ışık tutan seramik, ilk olarak ihtiyaca yönelik daha sonra ise güzel kavramına yönelik ürünler vermiştir.

En eski seramik sanatını gösteren eserler Anadolu'da Hacılar Arkeolojik kazılarında bulunan seramik kaplardır. Bu kaplar, M.Ö. 6000 yıllarında yapılmış olup, üzeri demir oksitli toprak boya ile süslenmiştir (Sözüdoğru, 1993, s.2).

Resim 1: Hacılar Arkeolojik Kazılarda Bulunan Seramik Kap

Asya ve Avrupa kıtasını bağlayan bir köprü durumundaki Anadolu'nun çeşitli kültürlerin yaşadığı bir bölge olması sebebiyle, yapılan kazılarda tarihe ışık tutan birçok seramik esere rastlanmıştır. Özellikle İran, Mezopotamya ve Mısır'da yapılan kazılarda M.Ö. 4000 – 3000 yıllarına ait çeşitli seramik eserler bulunmuştur. Seramik

sanatı Anadolu ve Mısır'dan Girit adasına geçmiş ve oradan M.Ö. 2000 yıllarında büyük bir gelişme göstermiştir (Sözüdoğru, 1993, s.2).

Resim 2: Mezopotamya'da Bulunan Seramikler

Porselen eşya ilk defa Çin'de M.Ö. 185 yıllarında bulunmuştur. M.S. 13. yüzyılda Marcapolo Çin'den İtalya'ya porselen eşya getirilmiş daha sonra Portekizli tüccarlar tarafından da getirilen porselenler hayranlık uyandırmıştır. Porselen isminin İtalyanca'da Porcelana denilen sedef görünümündeki bir yumuşakça kabuğuna izafeden verildiği söylenmektedir (Sözüdoğru, 1993, s.3). 1709 yılında Alman Bötger ilk olarak porselen üretiminde başarılı olmuştur. Sonradan bu üretim Petersburg'da, 1750 yılında, Kopenhag'da da 1770 yılında yapılmıştır. 1794'de İngiltere'de gayet şeffaf olan kemik külü porseleni (Bone China) imal edilmiştir (Sözüdoğru, 1993, s.3).

Büyük Selçuklu ve Anadolu Selçuklu devletlerinde mimari süslemede kullanılan çiniler günümüze kadar gelmiştir. Bu çinilerde, çiçek motifleri, hayvan ve insan figürleri değişik renklerde ve motiflerde uygulanmıştır. Osmanlı döneminde ise bu etkiler devam etmiş ve en iyi sonuç veren örnekler saray atölyelerinde yapılmıştır.

Ayrıca seramik fırınlarının da gelişmesi, yapımları, şekilleri, yapı malzemeleri ile çağlara ve bölgelere göre değişiklikler gösterir. Deneyimler sonucu insan açık ateşi, kapalı mekanlara taşıyarak M.Ö. 5000 yıllarında ilk seramik fırınlar

yapılmıştır. Üretiminin hızlanması ile de 1849 yılında ilk kez, sürekli yanan seramik fırını geliştirilmiştir (Türedi Özen, 2002, s.8).

Fırının gelişmesi ve sanayi devrimiyle birlikte endüstrileşme hızla ilerlemiş ve seri üretime geçiş başlamıştır. Fabrikalar kurulmuş, önce saraya daha sonrada halka üretim yapan fabrikalar batı ile etkileşerek güzel örnekler vermiştir. Seramiğin sanat seramiği olarak başlaması 1950’li yıllarda seramik sanatçılarının yurt dışından dönmeleriyle başlamıştır. Günümüze kadar devam eden bu süreç seramiğin tarihini oluşturmuştur.

Kil, geçmişle olan ilişkimizi devam ettirerek gelişen teknolojisi ile ihtiyaçlarımıza yaşadığımız çağda da cevap vermeye devam eden bir malzemedir. İnsanoğlunun önceleri yiyecek ve içeceklerini saklamak üzere biçimlendirip, pişirerek dayanıklılık kazandırdığı bu malzemeyi zamanla sırlayıp renklendirerek görsel açıdan da zenginleştirmiştir. Endüstri ve sanatın bileşkesi olan seramik 21. yüzyılda mutfak eşyasından vitrifiye ürünlere, mimari mekanlara, elektronik cihazlardan uzay araçlarına, tıp bilimlerine dünyanın kullandığı, gelişmiş teknolojik malzemelerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.3. Türkiye’de Seramik Sanat Eğitimi ve Tarihsel Gelişimi

Osmanlı toplumunun tarihsel gelişimi ile sanatsal gelişimi arasında ki belirgin ilişki öncelikle göze çarpmaktadır. Osmanlı kültür üretiminde toplumsal yaşamın temel yön vericisi olan İslam Kültürü; sanatsal üretimlerinde temel belirleyicisi olmuştur. İslam kültüründeki figür yasağı, her sanat dalının da kendi çözümlerini üretmesine de zemin hazırlamıştır.

İslam kültüründe diğer sanat dalları gibi seramik sanatı da sanatsal üretim ve çözümlemelerini doğa kaynaklı bir temele dayandırmaktadır. Bu çıkış çerçevesinde örneğin; Osmanlı seramik sanatı özel bir soyutlama ve stilizasyon ile kompozisyonlarını oluşturmuştur. Bu kompozisyonların ve uygulandıkları formların

Avanos, Kemalpaşa, Gölbaşı, Kınık, Sorgun, Karacasu, Menemen, Konya gibi birçok çömlekçilik merkezinde oluşturulduğu günümüzde bilinmektedir. Yine geleneksel çinicilik uygulamaların iki önemli merkezi olan İznik ve Kütahya'dan ancak Kütahya kesintisiz olarak üretimlerini günümüze kadar sürdürebilmiştir (Tansuğ, 1999, s.15).

İznik çiniciliğinde en parlak dönem olarak 16. yüzyıl karşımıza çıkmaktadır. İri motifleri ve parlak renkleri ile Kütahya çiniciliğinin temellerini 14. yüzyılda görebilmek mümkündür (Cumhuriyetin Renkleri Biçimleri, 1999, s.66).

Yukarıda da görüldüğü gibi bölgesel etkinlikleri ile karşımıza çıkan seramik üretimi; 1908 yılında yaşanan İkinci Meşrutiyet ile bir parça kıpırdanabilmiştir. Bu kıpırdanmaya rağmen halen bir seramik sanatından ve tabi ki eğitiminden bahsedebilmek mümkün değildir. Ülkemizde seramiğin sanat dalı olarak oluşması ve bu bağlamda eğitiminin yapılmaya başlanmasını endüstrinin kurulması, yaygınlaşması ile bir arada görülmektedir.

Cumhuriyetin kurulması ile oluşan değişim hareketi içerisinde diğer sanat dallarında görülen yurtdışına eğitime gönderilme eğilimini seramik sanatı da yaşamıştır. Bu yönelim içerisinde İsmail Hakkı Oygur ve Vedat Ar'ı Fransa'da; Hakkı İzzet'i ise Almanya'da ilk olarak eğitim alırken görmekteyiz. Bu sanatçıların yurda dönmeleri ile de seramik eğitiminin ülkemizde başladığı bilinmektedir.

Sanayi-i Nefise Mektebi olarak bilinen okulun müdürünün girişimleri ile de okulun bünyesinde İsmail Hakkı Oygur'ın gözetiminde Seramik ve Türk Çiniciliği atölyesi açılmıştır. Bu süreci ise Gazi Terbiye Enstitüsünde ki seramik atölyesinin kuruluşu izlemiştir. 1957 yılında Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulunun kurulması ile seramik eğitimi veren okullar giderek artmıştır. Bu durum günümüzde seramik endüstrisine ara kadro yetiştirmek amacı ile kurulan birçok Güzel Sanatlar Fakültesi, Mühendislik Fakültesi, Eğitim Fakültesi ve Meslek Yüksek Okullarının bulunduğu bir hale dönüşmüştür (Cumhuriyetin Renkleri Biçimleri, 1999, s.67).

Türkiye'nin çağdaşlaşma sürecinde yurtdışına gönderilen ve Türkiye'de seramik eğitiminin öncüsü olan sanatçılarımızdan İsmail Hakkı Oygur heykel bölümünü bitirir. Paris'te Dekoratif Sanatlar Okulunda İç Mimari ve Dekorasyon eğitimi alır; Uygulamalı Sanatlar Okulunda ise seramik, mine işi ve cam hamuru ile ilgili konularda öğrenim görür. Bu eğitimleri sayesinde yurt dışında ilk seramik sergisini açan sanatçımız yaşamı boyunca sanatının kaynaklarını Anadolu Kültüründe bulacaktır. Sanatçımızı 1960'lı yıllarda ise özellikle geleneksel Türk Seramik Sanatı üzerine verdiği bir dizi konuşma etkinliği içerisinde olduğunu bilmekteyiz. Prag'da açılan Uluslararası Seramik Sergisinde, Sergi Komiseri olarak ve birçok uluslararası organizasyonlar da çeşitli görevler edinerek; Türk Seramik Sanatının tanıtımında önemli bir rol içerisinde görmekteyiz (Özsezgin, 1998, s.29).

Yine seramiğin yaygınlaşmasında büyük paya sahip olan ilk kadın seramikçiimiz Füreyya Koral'dır. Sanatçı atölyesinde verdiği eğitim ile bir çok seramikçinin yetiştirilmesinde görev edinmiştir. Sanatçı seramiklerinde, figür ve nesne dünyasının, sanatçı imgelemine yansıyan boyutları, ev, insan, kuş gibi bağımsız formlar halinde biçimlendirilmiştir (Özsezgin, 1994, s.322).

Örneklerini gördüğümüz bu sanatsal yaratımların artması ve çeşitlenmesinde Sanayi-i Nefise Mektebinin eğitime başlamasının önemli payı vardır. Yine bu okul seramik eğitimin ülkemizde yaygınlaşmasında da büyük bir öneme ve işleve sahiptir.

Paris'ten İsmail Hakkı Oygur'dan bir yıl sonra dönen Vedat Ar akademide endüstriyel tasarım derslerinin yürütücülüğünü yapmıştır. Almanya'da ki eğitimini tamamlayarak yurda dönen Hakkı İzzet; 1957 yılında Tatbiki Güzel Sanatlar Okulunun kuruluşunda büyük bir paya sahiptir. Ayrıca endüstriyel seramikte de çalışmalar yapmış ve Çanakkale Seramik fabrikalarının kurulmalarına da katkıda bulunmuştur (Özturnalı, 1998, s.32).

Füreyya Koral'ın dönem arkadaşı olarak bilinen ve ilk seramikçilerimiz ve eğitimcilerimiz arasında yer alan Sadi Diren de açtığı seramik sergileri ile seramik

sanatının tanınmasında büyük bir pay sahibi olmuştur. 1964 yılından başlayarak da seramik dersleri verdiği Güzel Sanatlar Akademisinde günümüzde de öğretim elemanlığı yapan birçok değerli sanatçının yetişmesinde öncülük etmiştir. İsmi daha sonra Mimar Sinan Üniversitesi olarak değiştirilecek bu okulda 1994 yılına kadar da dekanlık görevini sürdürmüştür.

Artan bu okullar sayesinde seramikle uğraşan sanatçılarımız ve doğal olarak da seramik eğitmenlerimizin sayıları da hızla artmıştır. Ayfer-Sabit Karamani çiftinin yanı sıra, Nasip İyem, Atilla Galatalı, Melike A. Kurtiç, Alev Ebuziya ve Bingöl Başarır, Füreyya Koral atölyesinde yetişmişlerdir. Ünal Cimit, Erdinç Bakla, Jale Yılmabaşar, Filiz Ö. Galatalı, Candeğer Fürtun, Tülin Ayta, Güngör Güner, Beril Anılanmert gibi sanatçılarımız teknik ve biçim yönünden çağdaş seramik sanatına cesaretli katkılarda bulunmuşlardır.

1950'lerden başlayarak yurda dönen sanatçılar ve bu sanatçıların yetiştirdikleri öğrenciler eğitime verdikleri önemle beraber, seramiği bir sanat materyali olarak kullanmışlar, kendi sanatsal bakış açılarını seramik çamuru ile ifade etmeye çalışmışlardır.

Şu anda birçok fakülte ve yüksek okulda öğretim elemanlığı yaparak sanat hayatını sürdüren birçok sanatçı yeni gençler yetiştirmektedirler.

2.4. Etkileşim

Etkilenme ve etkileşim temelde eş anlamlıymış gibi görünmesine rağmen birbirinden farklı kavramlardır. Etkileşim kavramını açıklarken bu iki kavram arasındaki farkı incelemek, etkileşim kavramının daha anlaşılır olmasını sağlayacaktır.

Etkilenme: etkiye uğramak (TDK, 2001, s.321) anlamındadır. Etki ise bir kimse veya nesnenin başka bir kişi veya şey üzerindeki gücü, tesir (TDK, 2001, s.321) olarak tanımlanmaktadır.

Bu tanımlardan yola çıkarak; etkilenme kavramının tek taraflı olduğu söylenebilir. Etkilenmede güçlü olanın güçsüz olan üzerindeki etkisi söz konusudur. Etki eden ve etkilenenin aynı zamanı paylaşması gerekmemektedir. Kişi geçmiş zaman dilimi içerisinde bir nesne, kişi ya da bir olaydan etkilenebilmektedir. Eş zaman şart değildir, yaşanmış bitmiş bir olay etki kaynağı olabilmektedir.

Etkileşim; birbirini karşılıklı olarak etkileme işi (TDK, 2001, s.321) ne verilen isimdir.

Etkileşimden söz edebilmek için kişinin, nesnenin, olayın ya da ortamın başka bir kişiyi, nesneyi, olayı ya da ortamı etkilemesi gerekmektedir. Bu durumla birlikte bir süreç başlamakta ve başlayan bu sürecin sonuçları ortaya çıkmaktadır. Yaşanan bu süreç boyunca devam eden bir zincir oluşmakta ve oluşan bu zincirin her yeni halkası aslında yeni bir etkileşim halkasını ortaya çıkarmaktadır.

Etkileşimin nasıl oluştuğuna yanıt ararken verilecek cevap; etkileşimin zamanla olan ilişkisi ve ne aracılığı ile oluştuğudur.

Hilmi Yavuz: “Etkileşim, en azından iki terimi varsayar; bir etkileşimin oluşabilmesi için asgari iki terim olması gerekiyor ki birbirlerini etkilesinler. Türkçe’nin çok güzel bir özelliğidir bu: “Etkileşmek”, karşılıklı gösterir; “sevişmek” ya da “öpüşmek” gibi... Bu neden çok önemli? Çünkü “karşılıklı” olabilmesi için iki birimin eş zamanlı olması gerekiyor”(Yavuz, 1991, s.150) demektedir.

Etkileşim eş zamanlılık gerektiren bir kavram olduğuna göre, geçmişteki bir sanat nesnesi, bir sanatçı, geçmişte meydana gelen bir olay ya da durum, günümüzdeki bir sanat nesnesi, bir sanatçı ya da bir olay ve durumla etkileşime geçemez, sadece ondan etkilenir.

Etkileşimin söz konusu olabilmesi için, iletişimin var olması gerekmektedir. İletişim etkileşimidir (Parla, 1991, s.136). Dil ise iletişimin temel aracıdır. Yüzyıllar boyunca insanlar aralarındaki iletişimi dil ile kurmuşlar ve kurmaya da devam etmektedirler. İnsanlar arasında iletişim devam ettiği sürece etkileşim olacaktır, etkileşim sürdüğü müddetçe de insanların etkileşimi bitmeyecektir.

Her çağ, kendi yapısına uygun insan tipini; o insan da kendi yapısına uygun kültürünü yaratacaktır (Gençaydın, 1986, s.60). Çağlar arasında da geçmişten geleceğe kültür aktarımı yapılmaktadır. Kültürü yaratan, koruyan, devamlılığını sağlayan yani ayakta tutan; insan topluluklarının iletişimi, etkileşimi ve aktarımıdır.

İnsan doğal veya yapay, canlı ya da cansız nesnelerle kuşatılmış bir dünyada yaşamak durumundadır. Sürekli etkileşim içinde bulunduğu bu çevre, yaratma çabası içindeki insana yani sanatçıya zengin, tükenmez bir kaynak oluşturur (Sönmez, 2000, s.65). Bundan dolayıdır ki insanın çevresi ile olan ilişkisi yapıtlarına yansımaktadır.

Etkileşim, iletişim ve değişim içinde bulunan sanatçı zekası ile yeni düşüncelerini ortaya koymakta ve bu düşünceleri, kararlı ve tutarlı bir şekilde sanat nesnesine dönüştürmektedir.

2.5. Etkileşimi Sağlayan Etmenler

Güçlü olanın güçsüz olan üzerindeki tesiri olarak tanımladığımız etkilenme kavramında tek taraflılık söz konusudur. Yaşanmış bitmiş bir olay, bir nesne, bir kişi etkilenmek için kaynak olabilmektedir.

İnsanlar yüzyıllar boyunca sürekli birbirleri ile iletişim halindedirler. Eş zamanlı ve karşılıklı olan bu iletişim sürecinin sonunda etkileşim başlamaktadır.

Etkileşimin başlamasıyla oluşan süreç içerisindeki olay, nesne, kişi, kültür, yaşanan sürecin sanat anlayışı, politika vb. birçok şey etkileşim zincirinin halkalarını oluşturmaktadır. Etkileşimin karşılık arz etmesinden dolayı etkileşim kaynakları yeni etkileşim kaynaklarını ortaya çıkarmakta ve sürekli devam eden etkileşim halkası oluşmaktadır.

Sıtkı M. Erinç (Erinç, 2004, s.15-16) etkileşimi beş basamakta toplayarak açıklamıştır. Bunlar:

- 1- Sanatçı ve onun, hem iç dünyası hem de dış dünyası, yani "esinlenme olanakları" ile ilişkisi. Bir başka ifadeyle sanatçının "konu" ile ilişkisi.
- 2- Konunun bir içerik haline dönüştürülmesi aşamasında sanatçı ve sanat ürünü etkileşimi. Buna, birinci sanat süreci de denebilir. Yapıt ile sanatçının savaşıdır.
- 3- Sanat eserini üretmeye yarayan itici güçlerden biri olarak, sanatçıdaki potansiyel alıcı imi; yani kime, niçin gönderme yapılacağıdır.
- 4- Sanat eseri ile alıcının istençli ya da rastlantısal olarak buluşması.
- 5- Alıcının, sanat eserinden hareketle sanatçısı üzerinde oluşturduğu imler, düşler, yargılar vb...

Tüm bu etkileşimler, bir bütünlük halinde sanat olgusunu oluşturur. Sanatsal yaratma ve sanat eserinin algılanması insansız düşünülemeyeceği için, sanat olgusunun sanat psikolojisi tarafından ele alınması ve tanımlanması kaçınılmazdır (Özel, 2007, s.44).

Uygarlığın gelişim çizgisi içinde önemli bir sanatsal ve kültürel boyut halinde bulunan seramik; bulunduğu devrin ve uygarlığın, sanat ve teknik düzeyinin ölçütü olmuştur. Önceleri günlük gereksinimler içi kullanılan seramik daha sonra çağlar

boyunca gelişerek her kültürün ve uygarlığın özelliklerini alarak duygu, düşünce ve toplumsal değerlerin anlatımında bir araç olmuştur. Günümüzde teknolojinin gelişimine paralel olarak seramik sanatı hızlı bir gelişim grafiği çizmektedir. Hem endüstri hem de sanat boyutunda hızla ilerlemektedir. Bu gelişiminde etkilenmeler ve etkileşimlerde olmaktadır. Etkileşimi seramiğin gelişiminde bir zincir olarak kabul ettiğimizde bu durumu meydana getiren halkalardan söz etmek gerekmektedir.

Kültür, din, dil, coğrafi konum, antropoloji, etnoloji, sembol, alıcı ile etkileşim, etkileşimi sağlayan etmenlerin başında gelmektedir. Seramik ise bütün bu öğeleri kullanarak gelişimini sürdürmüş ve sürdürmeye de devam etmektedir. İnsanoğlu bütün bu etmenleri kullanarak mesajını iletmektedir.

2.5.1. Kültür

Kültür, bir milletin veya toplumun yaşam biçimidir. Tarih boyunca, süreç içerisinde, bir milletin veya toplumun yaptığı – yaşadığı maddi ve manevi her şeydir. Bunun içerisine dil, gelenek, tarih, din, sanat, bilim vb. unsurlar da girmektedir.

Mülayim, kültür kavramını; “Latince’de tarım, toprağı işleme anlamına gelen “cultura” ya dayanan bu kelime sonraları Batı Avrupa dillerinde kazandığı “yüksek genel bilgi” anlamı ile Türkçe’ye girmiştir” şeklinde açıklamıştır (Mülayim, 1994, s.91).

Kültür kelimesi hem Türkiye’de hem de batı dillerinde birçok sözlükte yer almıştır. Batı dillerinde; kültür sözcüğü, eski Roma’da “toprak bakımı, toprağı işleme” anlamlarını karşılamak üzere kullanılmıştır (Latince agricultura). Bu sözcük daha sonraları anlamını değişik doğrultularda geliştirmiş ve insanın “beden-ruh-akıl” gücünün ileri aşamalarda yücelmesi zorunluluğunu karşılamak üzere kullanılmıştır. Ve böylesine bir anlayış, zamanla “beden-eğitimi”, “akıl-ruh kültürü” anlamlarına gelen bilim dallarının özel uğraş kolları halinde oluşum ve gelişimlerine olanak sağlamıştır (Romalı politikacı filozof Cicero (M.Ö. 106-43), yazılarında cultura

anima sözünü, “düşünce kültürü” anlamını karşılamak üzere kullanmıştır) (Altar, 1996, s.148.).

Kültür konusunda yazılmış pek çok kitap ve yapılmış pek çok tanım vardır. Bu tanımların her biri kültür konusunu farklı yönleri ile ele almaktadır. Uzmanlar tek bir tanımda birleşememektedirler. Bunun sebebi kültür sözcüğünün çok anlamlı olmasından kaynaklanmaktadır. Ünalın; kültür konusunda yapılan araştırmalar sonucunda kültür kelimesinin yaklaşık olarak 164 tane tanımının olduğu belirtilmiştir (Ünalın, 2002, s. 4).

Uygur’a (Uygur, 1996, s.17) göre kültür, insanın ortaya koyduğu, içinde insanın var olduğu tüm gerçeklik demektir. Öyleyse “kültür” kelimesinden insan varlığını gördüğümüz her şey anlaşılabilir. Kültür, doğanın insanlaştırılma biçimi, bu insanlaştırmaya özgü süreç ve verimdir.

“Kültür, çoğunlukla bir duyuş ve düşünüş birliğini sağlayan bütün değerlerin tümü olarak tanımlanır. Bu bütünlük içerisinde gelenek, görenek ve sanat değerleri yer alır. Felsefi açıdan kültür, “insanın belli bir ereğe göre meydana getirdiği üretimin tümüdür. Kültür, tarihsel bir olgudur ve insan faaliyetinin tüm özdeksel ve tinsel kazançlarını dile getirir” (Hançerlioğlu, 1989, s.232).

Güvenç (Güvenç, 1994, s.97) de kültürü dört unsur altında düşünmüş ve bunları şu şekilde ele almıştır:

- 1- Bilim alanında (uygarlık),
- 2- Beşeri alanda (eğitim süreci ürünleri),
- 3- Estetik alanında (güzel sanatlar),
- 4- Maddi, biyolojik alanda (tarım, teknoloji, üretme vb.).

En genel ve en nesnel tanımı ile kültür, insanın yarattıklarının tümüdür. Bir bütün oluşturan kültür, ancak çözümleme amaçları ile bölünebilir. Böyle bir bölünme bizi, maddi kültür, manevi kültür ayırımına götürür (Kongar, 2003, s.19).

Sanat, edebiyat ve düşün eserleri, kendine özgü biçim ve anlamları ile hem maddi hem de manevi kültür içerisinde yer alabilirler. Çünkü sanat eserlerinin bir reel bir de irreel (düşünme, duygu) boyutu vardır (Merçin, 2003, s.104-105). Bir seramik çalışmayı incelediğimizde dış boyutu, kullanılan malzeme ve malzeme özellikleri ile maddi bir şey olduğu; iç kısmına bakıldığında burada yeni bir düşünce, bir aktarım yani manevi şeylerin olduğu görülür. Başka bir deyişle seramik forma ya da kullanılan sembollere bir anlam yüklenmiştir. Bu anlam eseri ortaya koyan sanatçının duygu ve düşüncelerinin nesnelleştiği şeydir. Nitelikli sanat eserlerinde ve seramik eserlerde bunu görmek mümkündür.

2.5.1.1. Kültür ve Etkileşim

Kültür, insanlar tarafından, insanlar ve insanlık için, insana rağmen yaratılmış, maddi, manevi ve ideolojik tüm var olanlardır (Erinç, 2004, s.105-106).

Kültürlerin temeli olan sanat, toplumların en belirgin ortak yanıdır. Çağlar boyu uygarlıklara bakıldığında; sanatın önemini, onun toplumlardaki yerini, yaşadıkları döneme getirdikleri özellikleri görülmektedir. Kültür ve sanat; insanları, toplulukları ve toplumları birbirine yaklaştıran en somut olaydır.

Kültürel gelişmenin tekdüze olmayışı, aynı yüzyılın veya tarih diliminin sanatında, hatta aynı sanat üslubunda farklılaşmalara yol açar. Genel olarak kültürün ve onunla bağlantılı üslubun bölgeselliği, göz önünde bulundurulması gereken önemli bir faktördür. Bir yörenin sanat üslubunu belirleyen etkenler arasında, o bölgedeki eski/öncü üslup kadar, iklim, yüzey şekilleri hammadde kaynakları, insan ve toplum yapısı, ekolojik denge ve jeopolitik konum gibi öğeleri sayabiliriz (Mülayim, 1994, s.82-83).

Kültür bir toplumun duyuş, görüş ve düşünüş birliğini oluşturan değerlerden oluşmuştur. Etkileşim yoluyla kuşaktan kuşağa aktarılır. Sanat eserinin oluşumunda kültür yapısının önemi büyüktür. Hiçbir sanat eseri onu yaratan çevreden soyutlanamaz. Herhangi bir sanat türünde görülen belirgin özellikler belirli bir kültür çevresinin karakteristik noktalarını yansıtır. Coğrafi bölgenin iklim ve çevre koşullarının, inanç ve yaşayış biçimlerinin sanat eserinin ortaya çıkışındaki rolü önemlidir.

Antropoloji bilimi, kültürün değişebilir olduğunu ve bu değişmelerin uyum yolu ile gerçekleştirileceğini kabul etmektedir. Zaman boyutu içinde doğal çevreye uyum gösteren kültürler, yayılma, ödünç alma, öykünme gibi yollarla farklı kültürlerle benzerlik gösterirler.

Kültür, yani yaşantı ve inançlar kalıtımla değil; öğrenmeyle kuşaktan kuşağa veya etkileşim yoluyla komşu kültürler arasında geçiş yapar. Kural ve gelenekler, düşünce ve hayat tarzları, sembol ve ideolojiler kuşaktan kuşağa aktarılırken, bu yayılma dışı doğru da olmaktadır. Yayılma dağ, deniz gibi coğrafi engelleri aşabilir, çok uzak bölgelere varabilir; savaş, göç, ticaret ve iletişim araçlarıyla hızlanır (Mülayim, 1994, s.92).

Etkileşimi, bilginin dil aracılığı ile yapılan iletişimi olarak değerlendirildiğinde, kültürlerin sanat alanında sanat üretimi ile konuştukları, dillerinin ise ürettikleri sanat nesneleri olduğunu görülmektedir. Tüm kültürel etkileşimler bir arayışın sonucu olarak gerçekleşmektedir. Bu arayış ve etkileşim birlikte hareket etmekte, sanatçıda yaratırken, kendi toplumunun ya da yabancı toplumların kendisine ulaşan verilerini kullanarak, kültürel etkileşim nesnelerini üretmektedir.

Sanat ve kültürün ilişkisi sürekli ve karşılıklıdır. Bu ilişki bütün ile bütünü yaratanlar arasındaki ilişki niteliğindedir. Yani, hem kültür ile sanat, hem de kültürün diğer öğeleri ile sanat arasında sürekli ve karşılıklı bir ilişki vardır. Kültür ve sanat

ilişkisinde biri diğerrinin hem teşvik edicisi, hem de bulunulan düzeyin göstergesi niteliğindedir. O halde birini diğerrinden ayrı düşünmek olanaksız sayılmaktadır (Erinç, 1987, s.50)

Plastik sanat eserleri, ülke kültürlerinin somutlaşmış biçimleridir. Türkiye, sanat ve kültür sahasında çağlar boyunca kurulmuş birçok medeniyetin mirasçısı, zengin bir ülkedir. Seramik bu değerli ve zengin geçmişte önemli bir yer tutmaktadır. Bu zengin geçmişin varisleri olarak Türk seramik sanatçlarına, çağdaş anlamda ürünler vermekte büyük görevler düşmektedir. Batı anlayışındaki plastik sanatın geçmişi kısa ve bu alana duyulan ilginin de az olduğu ülkemizde, çağdaş seramik sanat geleneğinin oluşturulması yönünden daha büyük çabalara gerek olduğu söylenebilir. Tarih boyunca seramik, Anadolu topraklarında hayat bulmuş, Anadolu topraklarını, kültürünü seramiğe aktarmıştır. Bu büyük miras günümüze kadar taşınmış ve bugün de seramiğin, bilimselliğinin yanı sıra sosyal ve sanatsal özelliği ile da büyük değer taşıdığı görülmektedir. İnsanlık tarihi kadar eski olan seramiğin “sanat” olarak nitelendirilmesi ancak 19.yüzyıl gibi yakın bir tarihtir.

Tarih boyunca farklı uygarlıkların değişen yaşam biçimlerine farklı teknik ve estetik değerlere göre kılıklara giren ana tanrıça, riton (içki kabı), urne (ölü kabı), banyo kabı, lahit, mektup, mühür, mimaride kullanılan malzemeler, sanat eserleri vb. çok çeşitli ürünler olarak ortaya çıkan seramik Mezopotamya, Pers, Suriye, Anadolu, Mısır, Girit, İndus Vadisi, Miken Kültürü, Yunan, Etrüsk Kültürü, Çin, Japon, Kore, İspanya ve Amerika ülkeleri ve kültürlerinde ilk örneklerini vermiş ve günümüze kadar da süre gelmişti (Türedi Özen, 2002, s.10).

Uygarlıkların üzerinde geliştiği topraklar, önemli tarihi olaylar, toplumların gündelik yaşam biçimleri, dini inanışları, ritüelleri, mitolojileri, parçası oldukları kültürel bütünlüğün elemanlarıdır. Bu elemanlar tek başlarına ya da birlikte yorumlanarak seramik eserlere aktarılmıştır (Tanrılar ve Tanrıçalar, 1992, s.11-12) ve günümüzde de bu aktarım ve yaratım eylemi, devam etmektedir.

Kültürün önemli unsurlarından biri olan seramik, milletlerin geçmişi ile geleceği arasında sağlam köprüler oluşturmakta, geçmişten günümüze ışık tutan önemli birer belge özelliği taşımaktadır. Çömlek ustaları, seramik sanatçıları geleneksel değerlerin kültürler arası aktarımına hizmet vermeye devam etmektedir.

Seramik, öncelikle günlük gereksinim için kullanılmış, daha sonra da çağlar boyunca gelişerek her kültürün ve uygarlığın izlerini alarak duygu, düşünce ve toplumsal değerlerin anlatımında bir araç olmuştur. Bir ülkenin seramik sanatının gelişmişliğinin, bize o ülkenin çağdaşlaşma yolundaki önemli bir çizgisinin gösterdiği bilinmektedir. Bu nedenle seramiğin gelişimi toplumların sosyo-kültürel ve ekonomik evreleriyle aynı doğrultudadır (Özgünel, 2000, s.6). Artık günümüzde ekonomik ve kültürel gelişimde seramik sanatı ve endüstrisi en büyük etken rolü oynamaktadır. Çünkü toplumların, çağdaşlaşma aşamalarında seramik sanatının kökenleri ve gelişmişliği rol oynamaktadır. Bu da hem kullanım hem endüstri hem de sanat boyutunda seramiğin önemini göstermektedir (Oral, 2005, s.81).

Köklü bir kültür birikimine sahip olan Anadolu etnik, sosyal, coğrafi ve kültürel özelliği nedeniyle seramik form süsleme ve motif özelliği açısından büyük bir zenginliğe sahiptir. Elle biçimlendirilerek yapılan ilk seramik ürünlerde duygular, inançlar, sevinçler, yaşayış biçimleri kısaca kültürel kimlikler form yapısıyla, dekorlarıyla yansıtılmıştır.

Sonuç olarak, geleneksel kültürümüzün yansıması olan günümüz çağdaş seramiği, potasında binlerce yıllık Anadolu seramiğini ve geleneksel çiniciliğimizi eriterek özgün yorumlamalarla yeniden karşımıza çıkmaktadır. Bu da başta zengin kültürümüz, toprağımız, seramik sanatçımız, eğitimimiz ve endüstrinin katkılarıyla oluşmaktadır. Anadolu'nun temelini oluşturan seramik kültür bilincini, sadece üniversitelerin ve kurumların ilgili bölümlerinde değil, tüm topluma yayarak çağdaş kültürümüzün gelişimine aktarmamız ve güncel ve modern gelişmeleri yakalamamız gerekmektedir (Oral, 2005, s.85-86)

Kültürler sanatlarıyla konuşmaktadırlar. Sanatçılar ise zamanla kültür birikimlerini eserlerinde yansıtmaktadırlar. Ve bu eserler de toplumlar arasında iletişim olduğu sürece etkilenme ile oluşacak; etkilenme ile yapılan esrelerden yeni etkileşim eserleri ortaya çıkacaktır. Her yeni eser toplumlararası etkilenmelere neden olacaktır.

Özelliklerini yitirmeksizin bir sanat dalını gelecek kuşaklara aktarmak, miras kalan geleneksel sanat ürünlerinin yok olmalarının önlenmesi ve yenilerinin yaratılmaları sanat dalının devamlılığı için gerekmektedir. Plastik sanat yapıtları, kendi özellikleri içinde bir toplumun görsel ve kalıcı kültürünün öğeleri olmaktadır.

2.5.2. Dil

İnsanı diğer canlılardan ayıran başlıca özellik konuşma yeteneğidir. Bu açıdan bakıldığında dil, insan hayatındaki her şeyin başında gelmektedir. Konuşma yeteneği insanın temel niteliğidir. Bu yetenekten yoksun olmak insandan daha alt düzeydeki yaratıklara özgüdür.

Erinç dili; “bir anlatım aracıdır” şeklinde tanımlamıştır (Erinç, 2004, s.97).

Bireysel anlamda dil kişiye düşünebilme olanağı sağlamaktadır ve düşündüklerini aktarmakta kullanılan bir araçtır. Başka bir deyişle iletişim kurmanın yoludur. Toplumsal anlamda dil ise bir birikimi, kültürü yaratmak ve bunu gelecek nesillere aktarmaktır. Hem bireysel hem de toplumsal açıdan dili değerlendirdiğimizde var olduğumuzun, varlığımızı devam ettirmemizin en net kanıtıdır.

Dil, duygu ve düşüncüyü insana aktaran bir vasıta olduğu için, insan topluluklarını bir yığın veya kitle olmaktan kurtararak, aralarında “duygu ve düşünce birliği” olan bir cemiyet, yani “millet” haline getirir (Kaplan, 2006, s.39).

Atatürk; milletlerin varlık sebeplerinden birisi de dildir, uluslar dilleri ile yaşarlar demiştir. Dil bir milletin kültürel değerlerinin başında geldiği için ona büyük önem verilmesi gerekmektedir.

Toplumsal kültürün zenginliği, dilin zenginliği ile doğrudan ilintilidir. Dolayısıyla dilin zenginliği de kültürün zenginliği ile bağımlıdır (Erinç, 2008, s.85).

İnsanlar arasındaki iletişim araçlarından biri olan dil, ulusların geçmişten devraldıkları ve geleceğe aktaracakları bir mirastır. Dil yoluyla insanların kültürlerinin, alışkanlıklarının, değerlerinin özelliklerini geçmişten bu güne aktarmaları ve bugünden geleceğe yönlendirmeleri sağlanmaktadır. Ortak dil, ortak kader birliği demektir. Aynı dili konuşan insanların, aynı geçmişe ait oldukları, aynı kültürü paylaştıkları, aynı alışkanlık ve değerlere sahip oldukları bilinmektedir.

2.5.2.1. Dil ve Etkileşim

Dil insanlar arasındaki iletişimi sağlamanın yanında toplumları bir arada tutmakta, kültür taşıyıcılığı yapmakta, toplumların özelliklerini yansıtan bir ayna özelliği taşımaktadır. Bu özelliğinden dolayı temel eğitimde ve sanat eğitiminde dilin önemi yadsınmamalıdır.

Dil ifade aracı olarak sanat eğitiminin bir parçasıdır. Resim dilinde verilmek istenilen mesajı oluşturmakta boya, fırça, tuval malzemelerdir. Seramik sanatında ise malzeme çamurdur, sırdır. Resim ya da seramik dilinin oluşması bireysel yaratıyla olmaktadır.

Geçmişten miras olarak alınan dil, insanlar arasındaki iletişim aracıdır. Bilim, felsefe ve sanat eserlerinde yapı taşı olarak ortaya çıkan ve birçok işlevi birden gören dilin en önemli özelliği, kültür taşıyıcılığıdır.

Kültür açısından ele alındığında dil, bir gösterge olarak işlevsellik kazanır: Dile bakılarak kültür yordanabilir, dilden çıkılarak kültüre ulaşılabilir (Erinç, 2004, s.97). Dil yoluyla insanlar geçmişten bu güne ve de geleceğe aktarım yapmaktadırlar. Kültürü taşımakta, yaşamı sürdürmekte dil hem araç hem de bir amaçtır. Bazı durumlarda araç amaç nitelikleri ile birlikte ortaya çıkmaktadır. Dil, yaşamı sürdürmede, iletişim kurmada amaçken yazın sanatında araçtır. Kültür mirasını devam ettirmekte ise hem araç hem de amaçtır.

Kültür eserleri, dilin belli bir yer ve belli bir anda donmuş şekilleridir. Bu bakımdan onların abidelerden farkları yoktur.

Demek oluyor ki, “dil” dediğimiz iletişim aracı, toplumu bir arada tutan harç; kültürü taşıyan ortak bir hazine, toplumu yansıtan bir ayna; bireyler, gruplar ve kümeler arasındaki ilişkileri düzenleyen hakem, hakim veya hekim oluyor (Güvenç, 2007, s. 47).

Dil, nesnenin yarattığı izlenimlerin ya da konuşanın gelişigüzel bir sonucu değildir, dil hem işaret, hem de imgedir.

Yaşamda kullanılan dilde önce semboller oluşturulmuş, sonra da simgeler. Örneğin hiyeroglif sembollerden oluşan bir dildir. Bugün konuşmak için, meram anlatmak için kullandığımız dil ise simgelerden ibarettir (Erinç, 2004, s.98).

Dış dünya ile iç dünyamız arasındaki duygularımızı sembollerin, simgelerin dili ile ifade ederiz. Her sanat disiplinin dilinde farklı ve ortak semboller, simgeler vardır. Resim de defne dalı barışı, seramikte ana tanrıca bereketi simgelemektedir. Yani görsel sanatlarının dilini oluşturan semboller, simgeler tasarım öğeleridir. Bu öğeler görsel sanatların dil sembollerini oluşturmaktadır. Bu semboller ve simgelerin dil niteliği kazanması belli bir zaman aralığına ve devamlılığına bağlıdır. Bu süreç içerisinde dil gelişir ve zenginleşir. Bu dilin, izleyici yani alıcı tarafından anlaşıldığı sürece de iletişim ve etkileşim mümkün olmaktadır.

Sanatın her alanı için anlatı aracı, anlatı dili, hem o alanın tekniği açısından hem de o yapıtın işlevlerini yerine getirebilmesi açısından üzerinde titizlikle durulması gereken ilk öğedir, ilk öge olmalıdır (Erinç, 2004, s. 1004).

Arkeolojinin ve kültür tarihinin bulgularına göre insan, yamayı akıl etmeden çok önce resmi, resim yapmayı akıl etmiştir. İnsanlar, kimi zaman tek bir çizgisel hayvan betimlemesiyle, kimi zaman geometrik bir düzenlemeyle duygularını, düşüncelerini, edinimlerini açıklamak istemişlerdir (Erinç, 2004, s.7). Bu istek inanç, korku, kaçış, heyecan ya da belgeleme istediği olsun hepsinde bir resimlendirme dileği vardır ve semboller bu aktarım için seçilmiş bir dildir.

Bilginin aktarım biçimi olan dil, düşüncüyü yaratırken aynı zamanda onu etkilemekte ve yönlendirmektedir. Dilsel etkileşim, toplumsal, kültürel bağlamın varlığıyla gerçekleşir ve değer kazanır. Etkileme, etkilenme, etkileşim ve değişim zinciri içerisinde ki halka sürecinde dil etkin bir rol oynamaktadır. Görsel, işitsel ve yazınsal uğraşı alanlarında ve sanatın genelinde dil; yaratıcı, yenileyici, yönlendirici, aktarım sağlayıcı, etkileşim aracı olarak varlığını göstermektedir. Bu bağlamda her sanat alanının bir dili olduğu ve dilin yapıtlarda kullanıldığı hatta yapıtlar olarak ortaya çıktığı söylenebilir.

Sanatçıyı sanatçı yapan onun kişiliğidir. Kişilik ise sanatçı kişiliği ise kullandığı dilden yordanaarak alıcıları tarafından ortaya çıkartılır. Dilin savrukluğu, derbederliği, kısırlığı, statikliği, hem sanatçıyı hem de o sanatın üretildiği kültür ortamını lekeler, damgalar (Erinç, 2004, s, 104).

Sonuç olarak, düşüncelerin açığa çıkarılabilmesinin en yetkin aracı olan dil ve onu biçimlendiren toplum, birbirine kopmaz bağlarla bağlıdır. Dil, düşüncenin evidir. Uluslar, dil ve eğitim sayesinde kültürlerini, edebiyatlarını, tarih ve sanatlarını ortaya çıkarabilmekte ve yeni nesillere aktarabilmektedirler. Bu yönüyle dil, birey ve toplum yaşamında, sadece bir iletişim aracı değil; bireyleri toplumuna, toplumları ulusuna bağlayan ve onlara insan olma özelliği kazandıran çok etkin bir iletişim ve etkileşim aracıdır.

2.5.3. Sembol

Yazının olmadığı tarih öncesi dönemlerde, insanlar yaşadıkları coğrafyayı, içinde bulundukları doğayı, yaşamlarının sürdürürken karşılaştıkları olayları sembollerle ifade etmişlerdir. Bugün bir kısmı açıklanabilen semboller, insanların gelişimine paralel olarak değişmiş, gelişmiş ve günümüze kadar ulaşmıştır. İnsanların yaptıkları çanaklarda, çömleklerde, kullanım eşyalarında, yaşadıkları yerlerin duvarlarında semboller görülmektedir.

İnsan hayatındaki birçok alanda ve özellikle sanatta kullanılan simge ya da sembol Latince “symbolum” kelimesinden türemiştir.

Türk Dil Kurumu sözlüğüne simge sembol ile eş anlamlı tanımlanmaktadır. Simge, duyularla ifade edilemeyen bir şeyi belirten somut nesne veya işaret, remiz, rumuz, timsal, sembol. (TDK, 2001, s, 469)

Sembollerin kullanılması Üst Yontma Taş döneminden itibaren görülür (Biçinciler, 2003, s.451). Mitolojiler ile yakın ilişki içerisinde olan sembollerin farklı toplumlarda kullanılmalarına rağmen benzer özellikler ve açıklamalar getirilebilir. Farklı kültürlerden günümüze ulaşan sembollerin içerdiği anlamlar, anlatmak istedikleri şeyler, insanın hayal gücü ve kavrama gücü ile daha da şekillenmektedir.

Simgeler her çağda bir bildirişim aracı olmuştur. Örneğin eski Türkler, Orta Asya’da, konar-göçer bir yaşam biçimini sürdürürken, hayvanları bir başkasının sürüsüne karıştırsa bulması kolay olsun diye, sağrılarını kendilerine özgü bir biçimde damgalarlardı. Bu uygulama Anadolu’nun kırsal kesimlerinde bugün bile geçerli. Bir başka örnek, Selçuklular ve Osmanlılar döneminde Ahilik örgütü kendi bütünü oluşturarak her loncaya bir simge vermişti. Yeniçerilik örgütünü oluşturan her "orta"nın bir simgesi vardı (Maden, 1990, s.34).

Her kültürün kendini ifade etmekte, durumları, olayları aktarmakta kullandığı semboller vardır. Bu semboller farklı kültürlerde aynı ya da benzer şekillerde

görülmektedir. Sembolleri daha iyi anlayabilmek, hangi amaçla kullanıldığını bilmek için ortaya çıktığı kültürün, coğrafyanın bilinmesi gerekmektedir.

2.5.3.1.Sembol ve Etkileşim

Yaşam boyunca karmaşık ilişkiler içinde olan insan, çevresiyle etkileşim halindedir. Bu etkileşim ortamında ürettiği nesnelerle, anlatmak istediği mesajı iletmektedir.

Mağara duvarlarında çizim ve kabartmalarla başlayan iletişim, değişik şekillerde ve mekanlarda evrensel bir yapı olarak devam etmektedir, insanoğlu, duygu ve düşüncelerini bir anlatım aracı olarak kullandığı sanat ve sanatsal eylemlerle çoğunlukla sembolik olarak ifade etmiş ve bu yolla mistik bir etki yaratmıştır. Bu da sanatın gücünü yansıtmaktadır. Hızlı yaşanan bu değişim içerisinde kişi kendi gerçeğini ve onu çevreleyen evrenin sırlarını çözmeye zorlanmaktadır. Yeni görsel ve düşünsel çeşitliliklere zemin hazırlayan bu ortamda sanatçı da kendisine uygun yeni biçimler ve anlatım olanaklarıyla ürünlerini ortaya koymaktadır (Yılmaz, 2006, s.93-94).

İnsanı, insan yapan özelliklerden biri de simge oluşturma yeteneğidir (Erinç, 2004, s.47); yani sembol – simge, insanın yeni bir olayla, durumla karşılaştığında, duyguların ifade etmede zorlandığında başvurduğu yoldur. İnsan vermek istediği mesajı simgeler aracılığı ile anlatma becerisine sahiptir.

Her yerde, her zaman arzulanan yaşamın mutlu oluşumunu, mutlu devamını, bolluk ve bereket içinde sürekliliğini sağlamak düşüncesi olmuştur. Ancak, değişik sosyal-kültürel özelliklere sahip toplumlarda ve bunların sembolik göstergelerinde yaşam biçimlerine ve düzeylerine paralel olarak, simgesel görüntüleri değişiklik göstermiştir (Ateş, 1996, s.43). Örneğin tarım toplumunda buğday başağı motifi ön plana çıkarken, göçebe toplumlarda geyik ve at ön plandadır. Mitolojik kaynaklara

bakıldığında da kullanılan simgelerin toplumların kültürel özelliklerini belirleyen sembollerin kullanıldığı görülmektedir.

İnsanlar birbirleriyle aslında pek farkında olmadıkları semboller vasıtasıyla ilişki kurarlar. Semboller ise insanların birbirleriyle yıllarca süren sosyo-kültürel etkileşimleri sonucu oluşur. Bu nedenle semboller bir sosyal grubun hafızasıdır. Sosyolojideki sembolik etkileşimci ekole göre de “etkileşim, başka insanların etkilerine karşılık olarak verilen tepkilerden oluşan etkinliklerden oluşur”. Toplum ise “...kişiler arası etkileşimin bir sonucudur...”. Ayrıca etkileşimci ekole göre nesneler kendiliklerinden değil sembolik etkileşimin sonucu olarak bir anlam taşırlar. Bundan ötürü nesneler aynı olsa da, taşıdıkları anlamlar farklı farklı olabilir. (Aksoy, <<http://www.maksoy.5u.com/sosy/sntdamg.htm>>)

Stilize edilerek inanç ve kültürel yapı çerçevesinde üzerine çeşitli anlamların yüklenmesini sembolleştirme olarak tanımlayabilmekteyiz. Sembolleştirilen nesnelerin her bir parçası da sembolik motif olarak tanımlanmaktadır. Burada önemli olan nokta stilize edilmiş nesneye yüklenen anlamın o toplumun tüm fertlerince bilinmesi, bir sembolik motifin o kültüre mensup tüm insanlara aynı mesajı vermesidir (Kavuncuoğlu, 2000, s.45). Sembolik motiflere bakıldığında yapıldığı tarih, bulunduğu fiziki coğrafya, içerisinde olduğu kültür ve kendini çevreleyen bütün biçimlerle etkileşime girerek olduğu gözlenmektedir. Bunun yanı sıra bu motiflerin oluşmasında bulunduğu coğrafya üzerinde yaşayan insanların başka kültürlerden etkilendikleri de bilinmektedir.

Faklı kültürlerden günümüze kadar ulaşan simgesel formların içerdiği anlamlar, anlatmak istedikleri şeyler, insanın hayal gücünü ve kavrama gücünü uyarmakta ve de kendisine göre çözümlemelere varılmasını sağlamaktadır. Ortaya çıkan faklı görüşler de faklı oluşumların ortaya çıkmasını ve anlamın sürekliliğini sağlamaktadır (Aytekin, 2006, s.139).

Sonuç olarak sembolü kullanan insanların vermek istedikleri mesajı anlayabilmek için; kullanılan sembollerin ne anlama geldiklerini bilmek

gerekmektedir. Sembollerin anlamlarını bilebilmek için ise ortaya çıktığı sosyo-kültürel yapıyı tanımak ve anlamak gerekmektedir. Her ne kadar insanlar arasında etkilenmeler ve etkileşimler nedeniyle ortak semboller kullanılmış olsa da sembolün ortaya çıktığı sosyo-kültürel yapıyı tanımadan sembollerin anlamları hakkında yorum yapmak güçtür.

2.6. Etkileşim Aracı Olarak Seramik

Etkileşim kavramı karşılıklılık durumu ortaya koyduğundan ve değiş tokuş arz ettiğinden, etkileşim aracı olarak seramik dediğimizde, bugüne ait olaylar, kişiler ve nesnelerin yine bugüne ait olaylar, kişiler ve nesneleri, bugünün sanat ortamını etkilemesinden söz etmemiz gerekmektedir.

Plastik sanatların bir dalı olan seramik sanatı katı sınırların yıkıldığı çağın sanat anlayışı içerisinde, diğer sanat disiplinleri ile görsellik, teknik, estetik gibi birçok açıdan etkileşim içerisinde olmuştur (Özel, 2007, s.27). Çağlar boyunca farklı uygarlıklara, toplumsal koşullara, estetik değerlere göre değişerek günümüze kadar gelen seramik sanatı, bugün çağın koşullarına, toplumun yapısına, yapan kişinin eğitim ve yaratma gücüne göre biçimlenmektedir. Bugün çağdaş seramik sanatçısı denen kişi seramiği sadece kullanım eşyası olma özelliğinin dışına çekerek soyutlamış geleceği ışık tutabilecek şekilde ortaya koymuştur.

Sanat, başlangıçta günümüze kadar evrensel oluşum gerçeklerine uygun bir şekilde gelişmiş ve süreklilik kazanmıştır. Her çağda, ait olduğu çevrenin ve dönemin gerçeklerini sanatçı kişiliği ile özdeşleştiren bir yapıda görülmektedir.

Her çağ kendi duyarlılığını yansıtır. Ancak sanatçı zamanlar içinde değer birikimlerini bilmeli, onun bilincini zorlamadan yansıtmalıdır (Gençaydın, 1983, s.30). Günümüz hareket olgusuna paralel olarak değişen sanatsal ve teknolojik gelişmeler karşısında seramik sanatçıları etkilenmekte, etkilemekte, etkileşime girmekte ve bunları çalışmalarına yansıtmaktadır.

Farklı uygarlıkların birbirleri ile olan ilişkileri ve iletişimleri seramik kullanım ürünlerinde ve seramik sanatında etkilenmeler olduğunu göstermektedir.

Yunan Cereete adasındaki Minoan (Girit'teki eski Minos Medeniyetine ait) kültürü Avrupa'nın ilk uygarlığı idi. M.Ö. 3000 ile 1800'ler arası gelişen uygarlık Mısır ve Mezopotamya'dan göçenlerin beraberinde getirdikleri seramik ve metal ustaları gibi el sanatları çalışmalarının da katkılarıyla gelişmiştir. Bu nedenle Minoan uygarlığında Mısır ve Mezopotamya etkisi büyüktür (Çobanlı, 1996, s.5).

Erken dönem Minos seramiklerinin genel özellikleri çizgisel kalıplara, spiral şekillerine, üçgenlere, eğik çizgilere, çarpı imlerine, balık kılçığı betimlerine vb. sahip olmasıdır. Orta Minos dönemine gelindiğinde bunların yanında, balık, kuş ve çiçek motifleri gibi doğada var olan varlıklar da yer almaya başladı. Giderek daha çok yaygınlaşmaya başlayan bu betimlemeler, Geç Minos çağına gelindiğinde hala en yaygın desenler durumundaydı ancak bu dönemde desenlerde betimlenen nesnelerin sayısı çoğalmıştı. Saray yapım yöntemlerinde Knossos ve çevresindeki yerlerde geometrik yalınlık ve doğal şekillerin baskınlığı egemendir. Duvarlar genelde tek renkli olmaktadır. Geç Minos döneminin sanat eserleri ile Miken sanatı arasında da büyük bir benzerlik görülmektedir.

Resim 3: Knossos'ta Bulunan Seramik Saklama Kabı

M.Ö. 1000 sıralarında başlayan Klasik Yunan kültürü ise hem Anadolu hem de Minoan kültüründen etkilenmiştir. Yunan seramiklerinden biri form, diğeri yüzey süsleme yöntemi olmak üzere iki özelliği bulunmaktadır. Yüzyıl sonlarına doğru iyice gelişip, en mükemmel şeklini almıştır (Çobanlı, 1996, s.5).

Resim 4: Geometrik Desenli Yunan Vazoları

Resim 3’de görülen Knossos seramiği ve resim 4’de görülen Yunan vazosu’na bakıldığında yüzeyde doku olarak kullanılan geometrik şekillerin yapısında benzerlikler dikkat çekicidir.

Bizans sanatının kökenine baktığımızda Eski Yunan ve Roma sanatına dayandığı görülmektedir. Bu sanatın Mısır, İran ve Suriye kültüründen de etkilendiği; doğu ve batı uygarlıklarının birleşimi olarak gelişim göstermiştir.

Selçuklu sanatı diğer kültürlerden etkilenmekle beraber, bu sanatın kökeninde Orta Asya’dan getirdikleri kültürün etkisi olmuştur. Selçuklu seramikleri ile aynı dönem Bizans seramikleri arasında da desen ve figür bakımından büyük benzerlikler görülür. Selçuklu sanatının izlerini Avrupa’daki bazı önemli yapıtlarda da görmekteyiz (Yeşilyurt, 2001, s.89). Selçuklu ve Bizans seramikleri arasındaki ayırt edicilik çamur, sır ve astarlarının farklı olmasıdır.

Resim 5: Bizans Seramikleri

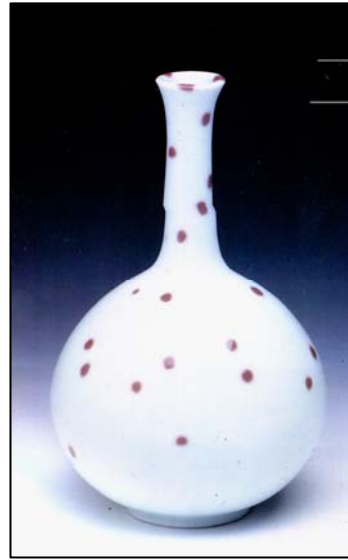
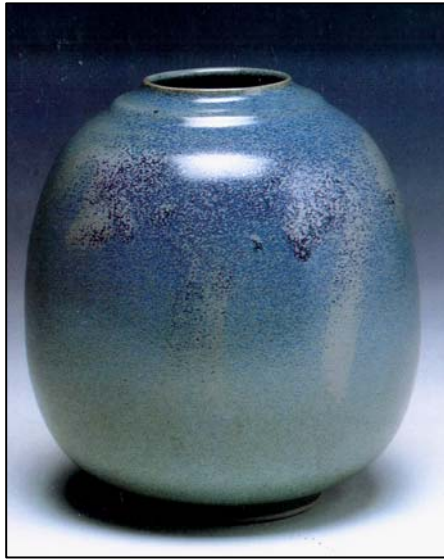
Resim 6: Selçuklu Seramik Yağ Kandili, Selçuklu Seramik Kase, Selçuklu Seramik ve Vazo

13. yüzyılda Anadolu Selçuklularıyla başlayan geleneksel Türk Seramiği, başlangıçta çevre kültürlerden ve özellikle İslam kültüründen etkilenmiştir. 10. y.y.'da Türklerin Müslümanlığı kabul etmeleriyle birlikte etkisini gösteren İslam düşüncesi, zaman içerisinde kendi kültürel oluşumu doğrultusunda, diğer alanlarda olduğu gibi Geleneksel Türk Seramiğinin de biçimlenmesinde etken olmuştur (Ağatekin, 1993, s.11).

Resim 7: Çin Seramikler

Kore çömlekleri Çin kültürünü yansıttıkları gibi Japonya'ya Çin etkilerini de taşımışlardır (Cooper, 1991, s.57-58). Burada yapılan birçok seramikte Çin etkileri görülmekle beraber Koreli çömlekçiler bu etkilenme ile kendi üsluplarını, seramik kültürlerini yaratmışlardır.

Resim 8: Kore Seramikleri

Japonya yüzyıllar boyunca Uzak Asya'nın güçlü devletlerinden biri olmuştur. Bunun getirisi bilgi, teknik, sanat vb. gibi birçok noktada bölgenin baskın siyasal örgütlenmesini oluşturduğu için birçok bölge halkları ile çeşitli etkileşimleri

bulunmaktadır. Bu etkileşimin ilk basamağını oluşturan sosyo-kültürel önderlik sayesinde bölge halklarının kendisinden etkilenmesini sağlayarak yaratmıştır. Kore de Japonya'dan ilk etapta bu açıdan etkilenmiştir. Bu etkilenmenin karşısında seramikte bir pişirme tekniği olan “raku” Koreli bir aile tarafından geliştirilmiştir. Ama bu teknik Kore'den çıkarak Japonya'ya yayılmış, Japon tekniği olarak kullanılmaya devam edilmektedir.

Resim 7 ve 8'de de görüleceği gibi Kore sanatının verdiği eserlere bakıldığında; eserlerin biçimlerinin Japon kültürü eserleri ile form olarak birçok benzerliklere sahip olduğu görülmektedir. Bu eserlerin farklı teknikle oluşturulan çok çeşitli bezeme türleri de bulunmaktadır. Bunlar içerisinde bazı bezemelerin Japon kültürü ve yaşamı ile direkt bir bağlantısı bulunmaktadır.

Resim 9: Japon ve Kore Seramiklerinden Örnekler

Japon insanı geleneklerine bağlı yaşadığı için günlük yaşamında ve törenlerde seramik objeleri sıklıkla kullanmaktadır. Bu seramik kültürü, Japon insanını bir arada tutan ve bağlayan en önemli öğelerden biridir. Seramiği ve onu üreten insana olan sonsuz saygıları, Japon'ların karakteristik özelliğidir (Seramik Türkiye, 2004, s.96).

Çin ile benzerlik gösteren Japon süslemeciliğindeki gerçeğe yakın deniz, çiçek, ağaç, kaya yani doğa süslemelerini tıpkı Eski Yunan seramiklerinde olduğu gibi seramik ürünlerine yansıtmışlardır.

Fransada 1741 – 89 yılları arasında yapılan seramiklere baktığımızda ise Meissen ve Sevres porselenlerinin etkileri görülmektedir.

Resim 10: Meissen ve Sevres Seramikleri

Amerika yerlilerinde de diğer kültürlerde olduğu gibi seramik sanatının ve dekorlamanın sosyal hayatta önemli bir işlevi vardır. Üretilen nesneler ya içine bir şey koymak ya da dinsel bir amaca hizmet üzere yapılmıştır. Yapılan seramiklerin işlevleri arasında tanrıları hoşnut etmek, kötü ruhları kovmak gibi ruhani niteliklerde vardır. Amerika yerlilerinin ürettikleri seramiklerde gerçeklik betimlenmemiş, yaratılan desenler gerçeküstü, büyüsel ve dinsel temalar etrafında gelişmiştir (Sevim, 2003, s.16).

Seramik çağlar boyunca çeşitli gereksinimleri karşılamak zorunda kalmış, toplumun değişmesine koşut olarak sanatçının yönelimleri değişmiş, iyinin, doğrunun, güzelin yanında yararlılık olgusu seramiğin işlevini oluşturmuştur. İnsanlığın geçirdiği çeşitli aşamalarda seramiğe yüklenen roller de değişik olmuştur. Seramik, bazen bir büyüleme aracı, bazen bir süs, bazen kalıcılığı sağlayan bir dil ya da dini, düşünceyi, bilimi, tekniği yayan bir iletişim aracı bazen de yalnızca bireysel

gereksinim olarak insanlık tarihinde var olmuştur. Seramiğin, siyasetle, dinle ve bizim insan kaderimizde karşımızda çıkan bütün olaylarla kaçınılmaz ilişkileri vardır. Bunun yanında diğer disiplinler ile görsellik, teknik estetik gibi birçok açıdan da etkileşim içindedir. Günümüz sanat yaklaşımı ile ortaya konan seramik eserlerin, farklı disiplinlerden yansımaları üzerlerinde taşıdıkları görülmektedir.

BÖLÜM III

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, araştırma evren ve örnekleme, veri toplama araçları, verilerin nasıl toplandığı ve verilerin çözümleme teknikleri açıklanmıştır.

3.1.Araştırmanın Modeli

Araştırmada, öncelikle konuyla ilgili kaynak taraması yapılmış, bu sayede gerekli belgelere ve bilgilere ulaşılmıştır.

Etkileşim aracı olarak seramiğin, seramik eğitimi verilen yüksek öğretim kurumlarındaki durumunun incelenmesi açısından yapılan bu çalışmada “Tarama Modeli” kullanılmıştır. Konuyla ilgili alan araştırması tarama modeli ile yapılmıştır.

Araştırma, tarama modelinde betimsel bir nitelik taşımaktadır. Tarama yöntemi ile seramik eğitimi alan öğrencilerin, seramiği bir etkileşim aracı olarak kullanabilmelerine yönelik öneriler belirlenmeye çalışılmıştır. Veri kaynağı ve veri toplama aracı bakımından incelendiğinde bu çalışma bir anket araştırmasıdır. Analiz teknikleri yönünden incelendiğinde ise sayısal bir araştırmadır.

Araştırmada veri toplamak amacıyla, araştırmacı tarafından seramiğin etkileşim aracı olarak kullanılması ile ilgili bilgi toplama formu geliştirilmiştir. Araştırmada kullanılan derecelendirme ölçekli bilgi toplama formu uzman görüşü ve önerileri ile araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Bilgi toplama formunda 5 “tamamen katılıyorum”, 4 “katılıyorum”, 3 “orta düzeyde katılıyorum”, 2 “katılmıyorum”, 1 “hiç katılmıyorum” gibi dereceler ve sayısal değerler bulunmaktadır.

Bu ölçek seçkisiz yöntem ile seçilen Gazi Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi ve Dumlupınar Üniversitesi'nden 33 öğretim elemanı ve ölçek seçkisiz yöntem ile seçilen Gazi Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi'nden 70 3. ve 4. sınıf öğrencilerine uygulanmıştır.

3.2.Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın çalışma evrenini, seramik eğitimi veren yüksek öğretim kurumlarındaki öğretim elemanları ve öğrenciler oluşturmaktadır.

Türkiye'de 2007–2008 öğretim yılı başındaki duruma göre; 67 devlet üniversitesi, 30 vakıf üniversitesi olmak üzere toplam 97 üniversite bulunmaktadır. Bunların içerisinde 39 üniversitede Güzel Sanatlar Fakültesi vardır ve bunların yalnızca 20 tanesinde seramik bölümü bulunmaktadır. Bununla beraber eğitim fakültelerinde Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi hariç seramik öğretmenliği bölümü bulunmamaktadır.

Ankara – Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik Bölümü, Ankara – Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Seramik Öğretmenliği Bölümü öğrencileri ve öğretim elemanları ve Kütahya – Dumlupınar Üniversitesi öğretim elemanları araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır.

Tablo 1
Araştırma Örneklemi

Okul	Öğrenci Sayısı	%	Öğretim Elemanı Sayısı	%
Hacettepe Üniversitesi	33	47,1	20	60,6
Gazi Üniversitesi	37	52,9	9	27,3
Dumlupınar Üniversitesi	-----	---	5	15,1
TOPLAM	70	100.00	33	100.00

Tablo 1 incelendiğinde araştırma toplam 103 kişiden oluşmaktadır. Bunlardan 33'ü Hacettepe Üniversitesi ve 37'si de Gazi Üniversitesinde eğitim görmekte olan toplam 70 öğrencidir. Öğretim elemanlarına bakıldığında ise 20 Hacettepe Üniversitesi, 9 Gazi Üniversitesi ve 5 Dumlupınar Üniversitesi olmak üzere 33 öğretim elamanı olduğu görülmektedir. Bu dağılıma göre öğrencilerin %47,1'i Hacettepe Üniversitesi, %52,9'u Gazi Üniversitesi; öğretim elemanlarının %60,6'sı Hacettepe Üniversitesi, %27,3'si Gazi Üniversitesi ve %15,1'ini Dumlupınar Üniversitesi oluşturmaktadır.

Tablo 2
Öğrencilerin Sınıflara Göre Dağılımı

Üniversite	3.Sınıf	4. Sınıf
Hacettepe Üniversitesi	16	17
Gazi Üniversitesi	16	21
Dumlupınar Üniversitesi	-----	-----
TOPLAM	32	38

Tablo 2’de öğrencilerin sınıflara göre dağılımı incelendiğinde %50 (16 kişi) Hacettepe Üniversitesi 3. sınıf öğrencisi, %50 (16 kişi) Gazi Üniversitesi 3. sınıf öğrencisi; %44,7 (17 kişi) Hacettepe Üniversitesi 4. sınıf öğrencisi, %55,3 (21 kişi) Gazi Üniversitesi 4. sınıf öğrencisi olduğu görülmektedir. Dumlupınar Üniversitesi’nde 3. ve 4. sınıf öğrencileri olmadığı için araştırma grubunda yer almamaktadır.

3.3.Verilerin Toplanması

Seramik eğitimi veren yüksek öğretim kurumlarında etkileşim aracı olarak seramiğin kullanılıp kullanılmadığının belirlenmesi amacıyla; araştırmanın kuramsal temelini oluşturacak, özellikle konu ile ilgili literatür taraması yapılmıştır.

Bu araştırmada etkileşim aracı olarak seramiğin, seramik eğitimi veren yüksek öğretim kurumlarındaki durumunu belirlemek amacıyla, araştırmacı tarafından geliştirilen Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı 0,82 olan, 32 maddelik, 5’li likert tipi Etkileşim Aracı Olarak Seramiğin Seramik Eğitimi Veren Yüksek Öğretim Kurumlarındaki Durumuna Yönelik Bilgi Toplama Formu kullanılmıştır.

Elde edilen bilgiler doğrultusunda araştırmanın amaçlarına paralel olarak, seramik eğitimi veren Gazi Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi ve Dumlupınar Üniversitesi öğretim elemanlarına uygulanmak üzere bilgi toplama formu hazırlanmıştır. Aynı bilgi toplama formu araştırmanın kuramsal temeline uygun ve araştırmanın amaçlarına paralel olarak, seramik eğitimi veren Gazi Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi 3. ve 4. sınıf öğrencilerine uygulanmıştır.

Bilgi toplama formunu uygulamaları için örneklem olarak seçilen üç üniversitenin bölüm başkanlıkları ile konuşularak sözlü izin alınmıştır. Bilgi toplama formu araştırma grubundaki toplam 33 öğretim elamanı ve 70 öğrenciye uygulanmıştır. Öğrencilere formu doldurmaları için 15–30 dk. süre verilmiştir.

Bilgi toplama formunu uygulamadan önce, araştırmacı tarafından, testlerin nasıl cevaplandırılacağı ile ilgili bilgi verilmiş, öğretim elemanlarının ve öğrencilerin yönelttiği sorulara gerekli açıklamalar yapılmıştır.

3.3.1 Bilgi Toplama Formunun Geliştirilmesi

Etkileşim aracı olarak seramiğin, seramik eğitimi veren yüksek öğretim kurumlarındaki durumunu tespit etmek amacıyla sırası ile aşağıdaki işlemler yapılmıştır;

- 1- Konuyla ilgili literatür taraması yapılmıştır.
- 2- Etkileşim aracı olarak seramiğin, seramik eğitimi veren yüksek öğretim kurumlarındaki durumunu ortaya koyan bilgi toplama formu için uzman görüşü alınmıştır.
- 3- 54 maddelik taslak liste oluşturulmuştur.
- 4- Oluşturulan taslak liste geçerlilik ve güvenilirlik açısından konu alanı seramik eğitimi olan ve konu alanı eğitim psikolojisi olan uzman görüşüne sunulmuştur.
- 5- Uzman görüşü ile hazırlanan taslak liste 54 maddeden 32 maddeye indirilmiştir.
- 6- Bilgi toplama formunun öğretim elamanlarına ve öğrencilere uygulanmasında gönüllülük esas alınmıştır.

3.4.Verilerin Analizi

Etkileşim aracı olarak seramiğin, seramik eğitimi veren yüksek öğretim kurumlarındaki durumunu tespit etmek amacıyla hazırlanan bilgi toplama formunun analizi, SPSS 11.5 istatistik paket programıyla yapılmıştır.

Araştırma sonuçlarının yorumlanması amaçlar doğrultusunda yapılmıştır. Araştırmanın birinci amacının “a” maddesi olan etkileşim aracı olarak seramiğin, seramik eğitimi veren yüksek öğretim kurumlarındaki durumuna ilişkin öğretim elemanı görüşleri tablo 3’e yerleştirilmiştir. Sonuca ulaşabilmek için istatistikî işlemler yapılmış; yüzde (%), frekans (f), aritmetik ortalama ($\bar{X}$) ve standart sapma (S) değerleri bulunmuştur.

Araştırmanın birinci amacının “b” maddesi olan etkileşim aracı olarak seramiğin, seramik eğitimi veren yüksek öğretim kurumlarındaki durumuna ilişkin öğrenci görüşleri tablo 4’e yerleştirilmiştir. Sonuca ulaşabilmek için istatistikî işlemler yapılmış, %, frekans, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri bulunmuştur.

Araştırmanın ikinci amacı olan etkileşim aracı olarak seramiğin, seramik eğitimi veren yüksek öğretim kurumlarındaki durumuna ilişkin öğretim elemanı ve öğrenci görüşleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı yönündedir. Öğretim elemanı ve öğrencilerin görüşleri tablo 5’e yerleştirilmiştir. Sonuca ulaşabilmek için istatistikî işlemlerden bağımsız t testi’nden yararlanılmıştır. Aritmetik ortalama, standart sapma, serbestlik derecesi (sd), anlamlılık düzeyi (p), t değeri bulunmuştur.

Tablo 3 ve tablo 4 açıklanmış, tablo 5’inde yorumu yapılmıştır. Veri toplama araçlarında kullanılan beşli derecelendirme ölçeğine uygun olarak, elde edilen ortalama puanların yorumlanmasında; 1,00–1,79 “hiç”, 1,80–2,59 “az”, 2,60–3,39 “orta düzey”, 3,40–4,19 “çok”, 4,20–5,00 “tamamen” puan aralıkları temel alınmıştır.

IV. BÖLÜM

4. BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmanın bu bölümünde toplanan veriler, uygun istatistik teknikleri kullanılarak analiz edilmiş, bu analizler alt amaçlara bağlı olarak tablolastırılıp yorumlanmıştır.

4.1 “Etkileşim Aracı Olarak Seramiğin, Seramik Eğitimi Veren Yüksek Öğretim Kurumlarındaki Durumuna İlişkin Öğretim Elemanı Görüşleri Nelerdir?” Alt Amacına İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Etkileşim aracı olarak seramiğin, seramik eğitimi veren yüksek öğretim kurumlarındaki durumunu belirlemek amacıyla hazırlanan bilgi toplama formu 33 öğretim elemanına uygulanmıştır. Bilgi toplama formuna verilen cevaplar tablo 3’e yerleştirilmiştir.

Tablo 3: Etkileşim Aracı Olarak Seramiğin, Seramik Eğitimi Veren Yüksek Öğretim Kurumlarındaki Durumuna İlişkin Öğretim Elemanı Görüşleri

İfadeler	Tamamen Katılıyorum		Katılıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Katılmıyorum		Hiç Katılmıyorum		N		$\bar{X}$	S
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
1	16	48,5	13	39,4	2	6,1	2	6,1	-	-	33	100.00	4.30	0.85
2	18	54,5	13	39,4	2	6,1	-	-	-	-	33	100.00	4.48	0.62
3	10	30,3	13	39,4	9	27,3	1	3,0	-	-	33	100.00	3.97	0.85
4	17	51,5	14	42,4	1	3,0	1	3,0	-	-	33	100.00	4.42	0.71
5	10	30,3	17	51,5	6	18,2	-	-	-	-	33	100.00	4.12	0.70
6	10	30,3	13	39,4	10	30,3	-	-	-	-	33	100.00	4.00	0.79

Tablo 3'ün devamı

İfadeler	Tamamen Katılıyorum		Katılıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Katılmıyorum		Hiç Katılmıyorum		N		$\bar{X}$	S
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
7	15	45,5	11	33,3	7	21,2	-	-	-	-	33	100.00	4.24	0.79
8	11	33,3	14	42,4	7	21,2	1	3,0	-	-	33	100.00	4.06	0.83
9	12	36,4	9	27,3	12	36,4	-	-	-	-	33	100.00	4.00	0.87
10	9	27,3	14	42,4	7	21,2	3	9,1	-	-	33	100.00	3.88	0.93
11	11	33,3	14	42,4	4	12,1	4	12,1	-	-	33	100.00	3.97	0.98
12	4	12,1	18	54,5	8	24,2	3	9,1	-	-	33	100.00	3.70	0.81
13	10	30,3	14	42,4	8	24,2	1	3,0	-	-	33	100.00	4.00	0.83
14	14	42,4	9	27,3	8	24,2	2	6,1	-	-	33	100.00	4.06	0.97
15	14	42,4	10	30,3	9	27,3	-	-	-	-	33	100.00	4.15	0.83
16	12	36,4	13	39,4	6	18,2	2	6,1	-	-	33	100.00	4.06	0.90
17	11	33,3	14	42,4	8	24,2	-	-	-	-	33	100.00	4.09	0.76
18	18	54,5	10	30,3	5	15,2	-	-	-	-	33	100.00	4.39	0.75
19	17	51,5	11	33,3	4	12,1	-	-	1	3,0	33	100.00	4.30	0.92
20	11	33,3	14	42,4	4	12,1	4	12,1	-	-	33	100.00	3.97	0.98
21	14	42,4	14	42,4	4	12,1	1	3,0	-	-	33	100.00	4.24	0.79
22	21	63,6	10	30,3	2	6,1	-	-	-	-	33	100.00	4.57	0.61
23	14	42,4	12	36,4	7	21,2	-	-	-	-	33	100.00	4.21	0.78
24	13	39,4	15	45,5	5	15,2	-	-	-	-	33	100.00	4.24	0.71
25	13	39,4	14	42,4	6	18,2	-	-	-	-	33	100.00	4.21	0.74
26	19	57,6	12	36,4	2	6,1	-	-	-	-	33	100.00	4.51	0.62
27	14	42,4	9	27,3	8	24,2	2	6,1	-	-	33	100.00	4.06	0.97
28	6	18,2	16	48,5	7	21,2	2	6,1	2	6,1	33	100.00	3.67	1.05
29	7	21,2	8	24,2	9	27,3	5	15,2	4	12,1	33	100.00	3.27	1.30
30	21	63,6	9	27,3	3	9,1	-	-	-	--	33	100.00	4.54	0.66
31	18	54,5	10	30,3	3	9,1	1	3,0	1	3,0	33	100.00	4.30	0.98
32	14	42,4	10	30,3	6	18,2	3	9,1	-	-	33	100.00	4.06	1.00

Tablo 3'e bakıldığında bilgi toplama formuna 33 öğretim elamanının cevap verdiği görülmektedir.

İfade 1: “Seramik ürünler, toplumların yaşadıkları coğrafyanın tanınmasını sağlar” ifadesine %48,5 tamamen katılıyorum, %39,4 katılıyorum, %6,1 orta düzeyde katılıyorum ve %6,1 katılmıyorum cevabını vermiştir. Aritmetik ortalaması 4.30'dur ve ifadeye “tamamen” katılım olduğu görülmektedir. Hiç katılmıyorum cevabı verilmemiştir.

İfade 2: %54,5 tamamen katılıyorum, %39,4 katılıyorum ve %6,1 orta düzeyde katılıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 4.48'dir. “Seramik ürünler, toplumların yaşam kültürleri (gelenekleri görenekleri vs.) hakkında bilgi verir” ifadesine “tamamen” katılım olduğu görülmektedir. Katılmıyorum ve hiç katılmıyorum cevabı verilmemiştir.

İfade 3: “Seramik ürünler, yapıldığı dönem içerisindeki hiyerarşik yapı hakkında bilgi verir” ifadesine %30,3 tamamen katılıyorum, %39,4 katılıyorum, %27,3 orta düzeyde katılıyorum ve %3,0 katılmıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 3.97'dir. %3,0 katılmıyorum cevabına karşın “çok” katılım olduğu görülmektedir. Hiç katılmıyorum cevabı verilmemiştir.

İfade 4: “Seramik ürünler üzerinde kullanılan semboller, ait olduğu dönemin yaşayış biçiminin öğrenilmesinde yardımcıdır” ifadesine %51,5 tamamen katılıyorum, %42,4 katılıyorum, %3,0 orta düzeyde katılıyorum ve %3,0 katılmıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 4.42'dir ve “tamamen” katılım olduğu görülmektedir. Hiç katılmıyorum cevabı verilmemiştir.

İfade 5: “Seramik sanatçıların eserleri hakkında bilgi edinmek, etkileşimde bulundukları nesne, çevre, vb. konuları kolay kavramamıza yardımcı olur” ifadesine %30,3 tamamen katılıyorum, %51,5 katılıyorum ve %18,2 orta düzeyde katılıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 4.12'dir ve “çok” katılım olduğu görülmektedir. Katılmıyorum ve hiç katılmıyorum cevabı verilmemiştir.

İfade 6: %30,3 tamamen katılıyorum, %39,4 katılıyorum ve %30,3 orta düzeyde katılıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 4.00'dır. "Seramik, seramik sanatçısının olaylar ve durumlar karşısındaki felsefesini aktarmak için kullandığı bir araçtır" ifadesine verilen cevaplar birbirine oldukça yakındır. Aritmetik ortalamaya baktığımızda ($\bar{X}=4.00$) "çok" katılım olduğu görülmektedir. Katılmıyorum ve hiç katılmıyorum cevabı verilmemiştir.

İfade 7: %45,5 tamamen katılıyorum, %33,3 katılıyorum ve %21,2 orta düzeyde katılıyorum cevabı verilmiştir. "Seramik sanatçıların yaptığı ürünler, sanatçı ve izleyici arasında bir etkileşim aracıdır" ifadesinin aritmetik ortalaması 4.24'dür ve "tamamen" katılım olduğu görülmektedir. Katılmıyorum ve hiç katılmıyorum cevabı verilmemiştir.

İfade 8: "İçinde bulunulan dönemin sanat anlayışı ve seramik sanatçıların o dönemi yansıtan çalışmaları, alıcıyı (izleyiciyi) etkiler" ifadesine %33,3 tamamen katılıyorum, %42,4 katılıyorum, %21,2 orta düzeyde katılıyorum ve %3,0 katılmıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 4.06'dır ve "çok" katılım olduğu görülmektedir. Hiç katılmıyorum cevabı verilmemiştir.

İfade 9: %36,4 tamamen katılıyorum, %27,3 katılıyorum ve %36,4 orta düzeyde katılıyorum cevabı verilmiştir. "Seramik sergilerinde düşünce aktarımı yapılmaktadır" ifadesinin aritmetik ortalaması 4.00'dır ve "çok" katılım olduğu görülmektedir. Katılmıyorum ve hiç katılmıyorum cevabı verilmemiştir. Tamamen katılıyorum ve orta düzeyde katılıyorum cevabının yüzdelik dilimi (%36,4) aynıdır.

İfade 10: "Seramik ürünler, kişinin estetik beğenisinin gelişmesi için genellemeler yapmasını sağlayan bir araçtır" ifadesine %27,3 tamamen katılıyorum, %42,4 katılıyorum, %21,2 orta düzeyde katılıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 3.88'dir ve "çok" katılım olduğu görülmektedir. Hiç katılmıyorum cevabı verilmemiştir.

İfade 11: “Seramik kişi – nesne, kişi – çevre, nesne – çevre etkileşiminde belirleyici ve yönlendirici bir rol oynar” ifadesine %33,3 tamamen katılıyorum, %42,4 katılıyorum, %12,1 orta düzeyde katılıyorum ve %12,1 katılmıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 3.97’dir ve “çok” katılım olduğu görülmektedir. Hiç katılmıyorum cevabı verilmemiştir.

İfade 12: %12,1 tamamen katılıyorum, %54,5 katılıyorum, %24,2 orta düzeyde katılıyorum ve %9,1 katılmıyorum cevabı verilmiştir. “Seramik ürünler ileti aracı olarak etkilidir” ifadesinin aritmetik ortalaması 3.70’dir ve “çok” katılım olduğu görülmektedir. Hiç katılmıyorum cevabı verilmemiştir.

İfade 13: “Dünya kültürlerinin evrenselliğini ve sürekliliğini sağlamak açısından seramik sanatında etkilenme ve etkileşim kavramları önemlidir” ifadesine %30,3 tamamen katılıyorum, %42,4 katılıyorum, %24,2 orta düzeyde katılıyorum ve %3,0 katılmıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 4.00’dır ve “çok” katılım olduğu görülmektedir. Hiç katılmıyorum cevabı verilmemiştir.

İfade 14: %42,4 tamamen katılıyorum, %27,3 katılıyorum, %24,2 orta düzeyde katılıyorum ve %6,1 katılmıyorum cevabı verilmiştir. “Seramik, geçmişten etkileme ve geleceğe aktarım sağlamak konusunda yeni teknolojiler kadar önemlidir” ifadesinin aritmetik ortalaması %4.06’dır ve “çok” katılım olduğu görülmektedir. Hiç katılmıyorum cevabı verilmemiştir.

İfade 15: “Seramik sanatında sanatsal ifade dili, etkileşimde bulunmak için kullanılan önemli araçlardan biridir” ifadesine %42,4 tamamen katılıyorum, %30,3 katılıyorum ve %27,3 orta düzeyde katılıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 4.15’dir ve “çok” katılım olduğu görülmektedir. Hiç katılmıyorum cevabı verilmemiştir.

İfade 16: %36,4 tamamen katılıyorum, %39,4 katılıyorum, %18,2 orta düzeyde katılıyorum ve %6,1 katılmıyorum cevabı verilmiştir. “Eski dönem

ürünlerinde, seramikte kullanılan semboller ve simgelerden sanatçının etkilenmesi üslubunu oluşturmada güçlü bir etkidir” ifadesinin aritmetik ortalaması 4.06’dır ve “çok” katılım olduğu görülmektedir. Hiç katılmıyorum cevabı verilmemiştir.

İfade 17: “Farklı kültürlerden aldığım bilgi birikimlerini seramik çalışmalarına yansıttığımı düşünüyorum” ifadesine %33,3 tamamen katılıyorum, %42,4 katılıyorum ve %24,2 orta düzeyde katılıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 4.09’dur ve “çok” katılım olduğu görülmektedir. Katılmıyorum ve hiç katılmıyorum cevabı verilmemiştir.

İfade 18: %54,5 tamamen katılıyorum, %30,3 katılıyorum ve %15,2 orta düzeyde katılıyorum cevabı verilmiştir. “Farklı kültürlerin değişik amaçlarla kullandıkları seramikler ilgimi çeker (İnanç, günlük ihtiyaçlar, vb)” ifadesinin aritmetik ortalaması 4.39’a bakıldığında “tamamen” katılım olduğu görülmektedir. Katılmıyorum ve hiç katılmıyorum cevabı verilmemiştir.

İfade 19: “Eski kültürler hakkında veri toplamak seramik sanatının gelişimi için önemlidir (Anadolu, Eski Yunan, Mısır vb.)” ifadesine %33,3 tamamen katılıyorum, %42,4 katılıyorum, %24,2 orta düzeyde katılıyorum ve %3,0 hiç katılmıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 4.30’dur ve “tamamen” katılım olduğu görülmektedir. Hiç katılmıyorum cevabı verilmemiştir.

İfade 20: %33,3 tamamen katılıyorum, %42,4 katılıyorum, %12,1 orta düzeyde katılıyorum ve %12,1 katılmıyorum cevabı verilmiştir. “Farklı kültürlerin dini inanışlarını ifade etmekte kullandıkları simgesel seramikler ve/veya semboller, günümüz seramik sanatını da etkilemektedir” ifadesinin aritmetik ortalaması 3.97’dir ve “çok” katılım olduğu görülmektedir. Hiç katılmıyorum cevabı verilmemiştir.

İfade 21: “Müzelerde gördüğümüz farklı kültürlere ait seramik ürünler, seramik çalışmalarımız için bir etkilenme kaynağı olmaktadır” ifadesine %42,4 tamamen katılıyorum, %42,4 katılıyorum, %12,1 orta düzeyde katılıyorum ve %3,0

katılmıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 4.24'dir ve "tamamen" katılım olduğu görülmektedir. Hiç katılmıyorum cevabı verilmemiştir.

İfade 22: "Seramik sanatı eğitimi, kişinin sanatsal dokunma duygusunu ve form algısına yönelik haz duygusunu geliştirmesinde yardımcıdır" ifadesine %63,6 tamamen katılıyorum, %30,3 katılıyorum ve %6,1 orta düzeyde katılıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 4.57'dir ve "tamamen" katılım olduğu görülmektedir. Katılmıyorum ve hiç katılmıyorum cevabı verilmemiştir.

İfade 23: "Seramik eğitimi ile bireyin üç boyutu içeren hayal gücü geliştirilerek, yaratıcı çabanın doğru yönlendirilmesi sağlanmaktadır" ifadesine %42,4 tamamen katılıyorum, %36,4 katılıyorum ve %21,2 orta düzeyde katılıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 4.21'dir ve "tamamen" katılım olduğu görülmektedir. Katılmıyorum ve hiç katılmıyorum cevabı verilmemiştir.

İfade 24: %39,4 tamamen katılıyorum, %45,5 katılıyorum ve %15,2 orta düzeyde katılıyorum cevabı verilmiştir. "Seramik sanatı ve eğitimi hakkında okuduğumuz kitaplardan aldığımız bilgilerle yeni etkileşim alanları yaratabiliriz" ifadesinin aritmetik ortalaması 4.24'dür ve "tamamen" katılım olduğu görülmektedir. Katılmıyorum ve hiç katılmıyorum cevabı verilmemiştir.

İfade 25: "Seramik sanatı eğitimi ve sonrasındaki ürünler bireylerin duygularının, düşüncelerinin ortaya çıkarmasını sağlar" ifadesine %39,4 tamamen katılıyorum, %42,4 katılıyorum ve %18,2 orta düzeyde katılıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 4.21'dir ve "tamamen" katılım olduğu görülmektedir. Katılmıyorum ve hiç katılmıyorum cevabı verilmemiştir.

İfade 26: "Seramik atölye derslerinde öğretim elemanı ile sağlıklı, amacına uygun iletişim kurmak yapılan seramik ürünlere olumlu olarak yansımaktadır" ifadesine %57,6 tamamen katılıyorum, %36,4 katılıyorum ve %6,1 orta düzeyde katılıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 4.51'dir ve "tamamen" katılım olduğu görülmektedir. Katılmıyorum ve hiç katılmıyorum cevabı verilmemiştir.

İfade 27: “Yaptığımız seramik ürünlerde öğretim elemanları tarafından konunun hedefleri doğrultusunda yeni ürünler ortaya çıkarırken; tarihsel kaynaklardan ve görsellerden etkilenmemiz istenmektedir” ifadesine %42,4 tamamen katılıyorum, %27,3 katılıyorum, %24,2 orta düzeyde katılıyorum ve %6,1 katılmıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 4.06’dır ve “çok” katılım olduğu görülmektedir. Hiç katılmıyorum cevabı verilmemiştir.

İfade 28: %18,2 tamamen katılıyorum, %48,5 katılıyorum, %21,2 orta düzeyde katılıyorum, %6,1 katılmıyorum ve %6,1 hiç katılmıyorum cevabı verilmiştir. “Seramik eğitimi sürecinde teorik derslerin seramiği etkilenme aracı olarak tanıttığına inanmaktayım (kültür tarihi, çağdaş seramik sanatı tarihi, mitoloji, vb)” ifadesinin aritmetik ortalaması 3.67’dir. %6,1 katılmıyorum ve %6,1 hiç katılmıyorum cevabının olması aritmetik ortalamanın düşmesine neden olsa da “çok” katılım olduğu görülmektedir.

İfade 29: “Seramik eğitimi sürecinde uygulamalı derslerin seramiği bir etkileşim aracı olarak kullanmasında yeterli olduğunu düşünüyorum (seramik tasarım atölye, endüstriyel tasarım, dekor, çini, vb)” ifadesine %21,2 tamamen katılıyorum, %24,2 katılıyorum, %27,3 orta düzeyde katılıyorum, %15,2 katılmıyorum ve %12,1 hiç katılmıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 3.27’dir ve “orta düzeyde” katılım olduğu görülmektedir. Bütün maddelere cevap verilmiştir.

İfade 30: “Seramik eğitimi sürecinde yaşadığımız çevredeki seramik sanatı ile ilgili kültür – sanat olaylarını inceleyerek yeni bilgilere ulaşmak, kişiye yeni bakış açıları kazandırır” ifadesine %63,6 tamamen katılıyorum, %27,3 katılıyorum ve %9,1 orta düzeyde katılıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 4.54’dür ve “tamamen” katılım olduğu görülmektedir. Katılmıyorum ve hiç katılmıyorum cevabı verilmemiştir.

İfade 31: “Müze, sergi, ören yeri vb. tarihi mekanlar seramik sanat eğitimi sürecinde etkilenme kaynağıdır” ifadesine %54,5 tamamen katılıyorum, %30,3

katılıyorum, %9,1 orta düzeyde katılıyorum, %3,0 katılmıyorum ve %3,0 hiç katılmıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 4.30'dur ve “çok” katılım olduğu görülmektedir. Bütün ifadeler işaretlenmiştir.

İfade 32: %42,4 tamamen katılıyorum, %30,3 katılıyorum, %18,2 orta düzeyde katılıyorum ve %9,1 katılmıyorum cevabı verilmiştir. “Seramik atölyelerindeki fiziksel ortamın özellikleri seramik ürünlerin niteliğine yansımaktadır” ifadesinin aritmetik ortalaması 4.06'dır ve “çok” katılım olduğu görülmektedir. Hiç katılmıyorum cevabı verilmemiştir.

Yapılan istatistiksel analize göre 33 öğretim elemanına uygulanan bilgi toplama formundaki aritmetik ortalama ($\bar{X}$), standart sapma (S), yüzde (%) ve frekans (f) değerlerine bakıldığında bütün ifadelere olumlu cevap verildiği görülmektedir. Olumsuz cevap verenlerin sayısı çok azdır. Bilgi toplama formu ifadelerinden ifade 19, 28, 29, 31'e hiç katılmıyorum cevabı verilmiştir. İfade 1, 3, 4, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 16, 20, 21, 27, 28, 29, 31 ve 32'ye katılmıyorum cevabı verilmiştir.

Bilgi toplama formunda ki ifadelerden; ifade 28 “seramik eğitimi sürecinde teorik derslerin seramiği etkilenme aracı olarak tanıttığına inanmaktayım (Kültür tarihi, Çağdaş Seramik Sanatı Tarihi, Mitoloji, vb)”, ifade 29 “seramik eğitimi sürecinde uygulamalı derslerin seramiği bir etkileşim aracı olarak kullanmasında yeterli olduğunu düşünüyorum (Seramik Tasarım Atölye, Endüstriyel Tasarım, Dekor, Çini, vb)” ve ifade 30 “müze, sergi, ören yeri vb. tarihi mekanlar seramik sanat eğitimi sürecinde etkilenme kaynağıdır”a bakıldığında bütün derecelerin işaretlenmiş olduğu dikkat çekicidir. Öğretim elemanları teorik derslerde etkileşim kavramının yeterli düzeyde vurgulanamadığını düşünmektedir. Bunun paralelinde öğrencilerin uygulamalı derslere etkileşim kavramını aktarmakta zorlandıklarını ve seramiği etkileşim aracı olarak kullanamadıkları görülmektedir.

İfade 19 “eski kùltürler hakkında veri toplamak seramik sanatının gelişimi için önemlidir (Anadolu, Eski Yunan, Mısır vb.)”e bakıldığında katılmıyorum cevabı verilmemiştir ama hiç katılmıyorum cevabı verilmiştir. İfade 19 ve 30’a bakıldığında öğretim elemanları; eski kùltürler ve tarihi mekanların seramik eğitimi sürecinde seramik sanatının gelişimini öğrenmede ve etkilenmede yeterli olmadığı görüşündedirler.

4.2. “Etkileşim Aracı Olarak Seramiğin, Seramik Eğitimi Veren Yüksek Öğretim Kurumlarındaki Durumuna İlişkin Öğrenci Görüşleri Nelerdir?” Alt Amacına İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Etkileşim aracı olarak seramiğin, seramik eğitimi veren yüksek öğretim kurumlarındaki durumunu belirlemek amacıyla hazırlanan bilgi toplama formu 70 öğrenciye uygulanmıştır. Bilgi toplama formuna verilen cevaplar tablo 4’e yerleştirilmiştir.

Tablo 4: Etkileşim Aracı Olarak Seramiğin, Seramik Eğitimi Veren Yüksek Öğretim Kurumlarındaki Durumuna İlişkin Öğrenci Görüşleri

İfadeler	Tamamen Katılıyor		Katılıyor		Orta Düzeyde Katılıyor		Katılmıyor		Hiç Katılmıyor		N		$\bar{X}$	S
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
1	26	37,1	32	45,7	9	12,9	2	2,9	1	1,4	70	100.00	4.14	0.86
2	34	48,6	28	40,0	8	11,4	-	-	-	-	70	100.00	4.37	0.68
3	18	25,7	28	40,0	17	24,3	6	8,6	1	1,4	70	100.00	3.80	0.97
4	31	44,3	30	42,9	7	10,0	1	1,4	1	1,4	70	100.00	4.27	0.81
5	20	28,6	39	55,7	9	12,9	1	1,4	1	1,4	70	100.00	4.08	0.77
6	22	31,4	35	50,0	12	17,1	1	1,4	-	-	70	100.00	4.11	0.73
7	31	44,3	24	34,3	13	18,6	2	2,9	-	-	70	100.00	4.20	0.84
8	18	25,7	34	48,6	14	20,0	3	4,3	1	1,4	70	100.00	3.93	0.87
9	20	28,6	32	45,7	13	18,6	4	5,7	1	1,4	70	100.00	3.94	0.91
10	13	18,6	32	45,7	19	27,1	6	8,6	-	-	70	100.00	3.74	0.86
11	13	18,6	27	38,6	24	34,3	6	8,6	-	-	70	100.00	3.67	0.88
12	8	11,4	33	47,1	20	28,6	8	11,4	1	1,4	70	100.00	3.56	0.89
13	21	30,0	32	45,7	16	22,9	1	1,4	-	-	70	100.00	4.04	0.77
14	22	31,4	26	37,1	20	28,6	2	2,9	-	-	70	100.00	3.97	0.85

Tablo 4'ün devamı

İfadeler	Tamamen Katılıyorum		Katılıyorum		Orta Düzeyde Katılıyorum		Katılmıyorum		Hiç Katılmıyorum		N		$\bar{X}$	S
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
15	22	31,4	38	54,3	8	11,4	2	2,9	-	-	70	100.00	4.14	0.73
16	16	22,9	34	48,6	15	21,4	4	5,7	1	1,4	70	100.00	4.34	3.81
17	14	20,0	23	32,9	24	34,3	9	12,9	-	-	70	100.00	3.60	0.95
18	32	45,7	21	30,0	15	21,4	2	2,9	-	-	70	100.00	4.18	0.87
19	36	51,4	22	31,4	9	12,9	3	4,3	-	-	70	100.00	4.30	0.86
20	20	28,6	28	40,0	17	24,3	5	7,1	-	-	70	100.00	3.90	0.90
21	25	35,7	32	45,7	7	10,0	5	7,1	1	1,4	70	100.00	4.07	0.94
22	37	52,9	26	37,1	6	8,6	1	1,4	-	-	70	100.00	4.41	0.71
23	40	57,1	22	31,4	8	11,4	-	-	-	-	70	100.00	4.46	0.69
24	24	34,3	32	45,7	12	17,1	2	2,9	-	-	70	100.00	4.11	0.79
25	26	37,1	35	50,0	9	12,9	-	-	-	-	70	100.00	4.24	0.69
26	37	52,9	21	30,0	9	12,9	2	2,9	1	1,4	70	100.00	4.30	0.91
27	15	21,4	28	40,0	16	22,9	10	14,3	1	1,4	70	100.00	3.66	1.02
28	28	40,0	24	34,3	9	12,9	5	7,1	4	5,7	70	100.00	3.96	1.16
29	16	22,9	23	32,9	19	27,1	10	14,3	2	2,9	70	100.00	3.58	1.08
30	29	41,4	30	42,9	8	11,4	2	2,9	1	1,4	70	100.00	4.20	0.86
31	33	47,1	24	34,3	11	15,7	1	1,4	1	1,4	70	100.00	4.24	0.87
32	34	48,6	18	25,7	9	12,9	7	10,0	2	2,9	70	100.00	4.07	1.13

Tablo 4 incelendiğinde bilgi toplama formuna toplam 70 seramik bölümü öğrencisinin cevap verdiği görülmektedir.

İfade 1: “Seramik ürünler, toplumların yaşadıkları coğrafyanın tanınmasını sağlar” ifadesine %37,1 tamamen katılıyorum, %45,7 katılıyorum, %12,9 orta düzeyde katılıyorum, %2,9 katılmıyorum ve %1,4 hiç katılmıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 4.14’dür. Bütün maddelere cevap verilmiş olmasına rağmen ifadeye ($\bar{X}=4.14$) “çok” katılım vardır.

İfade 2: %48,6 tamamen katılıyorum, %40,0 katılıyorum, %11,4 orta düzeyde katılıyorum cevabı verilmiştir. İfadeye olumsuz cevap veren olmamıştır. Aritmetik ortalaması 4.37'den de anlaşıldığı üzere “seramik ürünlerin toplumların yaşam kültürleri (gelenekleri görenekleri vs.) hakkında bilgi verir” ifadesine ($\bar{X}=4.37$) “tamamen” katılım olduğu görülmektedir.

İfade 3: %25,7 tamamen katılıyorum, %40,0 katılıyorum, %24,3 orta düzeyde katılıyorum, %8,6 katılmıyorum ve %1,4 hiç katılmıyorum cevabı verilmiştir. Üçüncü ifadenin aritmetik ortalaması 3.80'dir. “Seramik ürünler, yapıldığı dönem içerisindeki hiyerarşik yapı hakkında bilgi verir” ifadesine ($\bar{X}=3.80$) “çok” katılım olduğu görülmektedir.

İfade 4: “Seramik ürünler üzerinde kullanılan semboller, ait olduğu dönemin yaşayış biçiminin öğrenilmesinde yardımcıdır” ifadesine %44,3 tamamen katılıyorum, %42,9 katılıyorum, %10,0 orta düzeyde katılıyorum, %1,4 katılmıyorum ve %1,4 hiç katılmıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 4.27'dir ve ifadeye “tamamen” katılım olduğu görülmektedir.

İfade 5: %28,6 tamamen katılıyorum, %55,7 katılıyorum, %12,9 orta düzeyde katılıyorum, %1,4 katılmıyorum ve %1,4 hiç katılmıyorum cevabı verilmiştir. “Seramik sanatçıların eserleri hakkında bilgi edinmek, etkileşimde bulundukları nesne, çevre, vb. konuları kolay kavramamıza yardımcı olur” ifadesinin aritmetik ortalaması 4.08'dir ve “çok” katılım olduğu görülmektedir.

İfade 6: “Seramik, seramik sanatçısının olaylar ve durumlar karşısındaki felsefesini aktarmak için kullandığı bir araçtır” ifadesine %31,4 tamamen katılıyorum, %50,0 katılıyorum, %17,1 orta düzeyde katılıyorum, %1,4 katılmıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 4.11'dir ve “çok” katılım olduğu görülmektedir. Hiç katılmıyorum cevabı verilmemiştir.

İfade 7: %44,3 tamamen katılıyorum, %34,3 katılıyorum, %18,6 orta düzeyde katılıyorum, %2,9 katılmıyorum cevabı verilmiştir. “Seramik sanatçıların yaptığı ürünler, sanatçı ve izleyici arasında bir etkileşim aracıdır” ifadesinin aritmetik ortalaması 4.20’dir ve “tamamen” katılım olduğu görülmektedir. Hiç katılmıyorum cevabı verilmemiştir.

İfade 8: “İçinde bulunulan dönemin sanat anlayışı ve seramik sanatçıların o dönemi yansıtan çalışmaları, alıcıyı (izleyiciyi) etkiler” ifadesine %25,7 tamamen katılıyorum, %48,6 katılıyorum, %20,0 orta düzeyde katılıyorum, %4,3 katılmıyorum ve %1,4 hiç katılmıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 3.93’dür ve “çok” katılım olduğu görülmektedir.

İfade 9: “Seramik sergilerinde düşünce aktarımı yapılmaktadır” ifadesine %28,6 tamamen katılıyorum, %45,7 katılıyorum, %18,6 orta düzeyde katılıyorum, %5,7 katılmıyorum ve %1,4 hiç katılmıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 3.94’dür ve “çok” katılım olduğu görülmektedir.

İfade 10: “Seramik ürünler, kişinin estetik beğenisinin gelişmesi için genellemeler yapmasını sağlayan bir araçtır” ifadesine %18,6 tamamen katılıyorum, %45,7 katılıyorum, %27,1 orta düzeyde katılıyorum ve %8,6 katılmıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 3.74’dür ve “çok” katılım olduğu görülmektedir. Hiç katılmıyorum cevabı verilmemiştir.

İfade 11: %18,6 tamamen katılıyorum, %38,6 katılıyorum, %34,3 orta düzeyde katılıyorum, %8,6 katılmıyorum cevabı verilmiştir. “Seramik kişi – nesne, kişi – çevre, nesne – çevre etkileşiminde belirleyici ve yönlendirici bir rol oynar” ifadesinin aritmetik ortalaması 3.67’dir ve “çok” katılım olduğu görülmektedir. Hiç katılmıyorum cevabı verilmemiştir.

İfade 12: “Seramik ürünler ileti aracı olarak etkilidir” ifadesine %11,4 tamamen katılıyorum, %47,1 katılıyorum, %28,6 orta düzeyde katılıyorum, %11,4

katılmıyorum ve %1,4 hiç katılmıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 3.56'dır ve "çok" katılım olduğu görülmektedir.

İfade 13: %30,0 tamamen katılıyorum, %45,7 katılıyorum, %22,9 orta düzeyde katılıyorum, %1,4 katılmıyorum cevabı verilmiştir. "Dünya kültürlerinin evrenselliğini ve sürekliliğini sağlamak açısından seramik sanatında etkilenme ve etkileşim kavramları önemlidir" ifadesinin aritmetik ortalaması 4.04'dür ve "çok" katılım olduğu görülmektedir. Hiç katılmıyorum cevabı verilmemiştir.

İfade 14: "Seramik, geçmişten etkileme ve geleceğe aktarım sağlamak konusunda yeni teknolojiler kadar önemlidir" ifadesine %31,4 tamamen katılıyorum, %37,1 katılıyorum, %28,6 orta düzeyde katılıyorum, %2,9 katılmıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 3.97'dir ve "çok" katılım olduğu görülmektedir. Hiç katılmıyorum cevabı verilmemiştir.

İfade 15: "Seramik sanatında sanatsal ifade dili, etkileşimde bulunmak için kullanılan önemli araçlardan biridir" ifadesine %31,4 tamamen katılıyorum, %54,3 katılıyorum, %11,4 orta düzeyde katılıyorum, %2,9 katılmıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 4.14'dür ve "çok" katılım olduğu görülmektedir. Hiç katılmıyorum cevabı verilmemiştir.

İfade 16: "Eski dönem ürünlerinde, seramikte kullanılan semboller ve simgelerden sanatçının etkilenmesi üslubunu oluşturmada güçlü bir etkidir" ifadesine %22,9 tamamen katılıyorum, %48,6 katılıyorum, %21,4 orta düzeyde katılıyorum, %5,7 katılmıyorum ve %1,4 hiç katılmıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 4.34'dür ve "tamamen" katılım olduğu görülmektedir.

İfade 17: "Farklı kültürlerden aldığım bilgi birikimlerini seramik çalışmalarına yansıttığımı düşünüyorum" ifadesine %20,0 tamamen katılıyorum, %32,9 katılıyorum, %34,3 orta düzeyde katılıyorum ve %12,9 katılmıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 3.60'dır ve "çok" katılım olduğu görülmektedir. Hiç katılmıyorum cevabı verilmemiştir.

İfade 18: %45,7 tamamen katılıyorum, %30,0 katılıyorum, %21,4 orta düzeyde katılıyorum ve %2,9 katılmıyorum cevabı verilmiştir. “Farklı kültürlerin değişik amaçlarla kullandıkları seramikler ilgimi çeker (inanç, günlük ihtiyaçlar, vb)” ifadesinin aritmetik ortalaması 4.18’dir ve “çok” katılım olduğu görülmektedir. Hiç katılmıyorum cevabı verilmemiştir.

İfade 19: “Eski kültürler hakkında veri toplamak seramik sanatının gelişimi için önemlidir (Anadolu, Eski Yunan, Mısır Vb.)” ifadesine %51,4 tamamen katılıyorum, %31,4 katılıyorum, %12,9 orta düzeyde katılıyorum ve %4,3 katılmıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 4.30’dur ve “tamamen” katılım olduğu görülmektedir. Hiç katılmıyorum cevabı verilmemiştir.

İfade 20: “Farklı kültürlerin dini inanışlarını ifade etmekte kullandıkları simgesel seramikler ve/veya semboller, günümüz seramik sanatını da etkilemektedir” ifadesine %28,6 tamamen katılıyorum, %40,0 katılıyorum, %24,3 orta düzeyde katılıyorum ve %7,1 katılmıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 3.90’dır ve “çok” katılım olduğu görülmektedir. Hiç katılmıyorum cevabı verilmemiştir.

İfade 21: “Müzelerde gördüğümüz farklı kültürlere ait seramik ürünler, seramik çalışmalarımız için bir etkilene kaynağı olmaktadır” ifadesine %35,7 tamamen katılıyorum, %45,7 katılıyorum, %10,0 orta düzeyde katılıyorum, %7,1 katılmıyorum ve %1,4 hiç katılmıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 4.07’dir ve “çok” katılım olduğu görülmektedir.

İfade 22: “Seramik sanatı eğitimi, kişinin sanatsal dokunma duygusunu ve form algısına yönelik haz duygusunu geliştirmesinde yardımcıdır” ifadesin %52,9 tamamen katılıyorum, %37,1 katılıyorum, %8,6 orta düzeyde katılıyorum ve %1,4 katılmıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 4.41’dir ve “tamamen” katılım olduğu görülmektedir. Hiç katılmıyorum cevabı verilmemiştir.

İfade 23: %57,1 tamamen katılıyorum, %31,4 katılıyorum ve %11,4 orta düzeyde katılıyorum cevabı verilmiştir. “Seramik eğitimi ile bireyin üç boyutu içeren hayal gücü geliştirilerek, yaratıcı çabanın doğru yönlendirilmesi sağlanmaktadır” ifadesinin aritmetik ortalaması 4.46’dır ve “tamamen” katılım olduğu görülmektedir. Hiç katılmıyorum ve katılmıyorum cevabı verilmemiştir.

İfade 24: “Seramik sanatı ve eğitimi hakkında okuduğumuz kitaplardan aldığımız bilgilerle yeni etkileşim alanları yaratabiliriz” ifadesine %34,3 tamamen katılıyorum, %45,7 katılıyorum, %17,1 orta düzeyde katılıyorum ve %2,9 katılmıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 4.11’dir ve “çok” katılım olduğu görülmektedir. Hiç katılmıyorum cevabı verilmemiştir.

İfade 25: “Seramik sanatı eğitimi ve sonrasındaki ürünler bireylerin duygularının, düşüncelerinin ortaya çıkarmasını sağlar” ifadesine %37,1 tamamen katılıyorum, %50,0 katılıyorum ve %12,9 orta düzeyde katılıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 4.24’dür ve “tamamen” katılım olduğu görülmektedir. Katılmıyorum ve hiç katılmıyorum cevabı verilmemiştir.

İfade 26: %52,9 tamamen katılıyorum, %30,0 katılıyorum, %12,9 orta düzeyde katılıyorum, %2,9 katılmıyorum ve %1,4 hiç katılmıyorum cevabı verilmiştir. “Seramik atölye derslerinde öğretim elemanı ile sağlıklı, amacına uygun iletişim kurmak yapılan seramik ürünlere olumlu olarak yansımaktadır” ifadesinin aritmetik ortalaması 4.30’dur ve “tamamen” katılım olduğu görülmektedir.

İfade 27: “Yaptığımız seramik ürünlerde öğretim elemanları tarafından konunun hedefleri doğrultusunda yeni ürünler ortaya çıkarırken; tarihsel kaynaklardan ve görsellerden etkilenmemiz istenmektedir” ifadesine %21,4 tamamen katılıyorum, %40,0 katılıyorum, %22,9 orta düzeyde katılıyorum, %14,3 katılmıyorum ve %1,4 hiç katılmıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 3.66’dır ve “çok” katılım olduğu görülmektedir.

İfade 28: %40,0 tamamen katılıyorum, %34,3 katılıyorum, %12,9 orta düzeyde katılıyorum, %7,1 katılmıyorum ve %5,7 hiç katılmıyorum cevabı verilmiştir. “Seramik eğitimi sürecinde teorik derslerin seramiği etkilenme aracı olarak tanıttığına inanmaktayım (kültür tarihi, çağdaş seramik sanatı tarihi, mitoloji, vb)” ifadesinin aritmetik ortalaması 3.96’dır ve “çok” katılım olduğu görülmektedir.

İfade 29: “Seramik eğitimi sürecinde uygulamalı derslerin seramiği bir etkileşim aracı olarak kullanmasında yeterli olduğunu düşünüyorum (Seramik Tasarım Atölye, Endüstriyel Tasarım, Dekor, Çini, Vb) ifadesine %22,9 tamamen katılıyorum, %32,9 katılıyorum, %27,1 orta düzeyde katılıyorum, %14,3 katılmıyorum ve %2,9 hiç katılmıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 3.58’dir ve “çok” katılım olduğu görülmektedir.

İfade 30: “Seramik eğitimi sürecinde yaşadığımız çevredeki seramik sanatı ile ilgili kültür – sanat olaylarını inceleyerek yeni bilgilere ulaşmak, kişiye yeni bakış açıları kazandırır” ifadesine %41,4 tamamen katılıyorum, %42,9 katılıyorum, %11,4 orta düzeyde katılıyorum, %2,9 katılmıyorum ve %1,4 hiç katılmıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 4.20’dir ve “tamamen” katılım olduğu görülmektedir.

İfade 31: “Müze, sergi, ören yeri vb. tarihi mekanlar seramik sanat eğitimi sürecinde etkilenme kaynağıdır” ifadesine %47,1 tamamen katılıyorum, %34,3 katılıyorum, %15,7 orta düzeyde katılıyorum, %1,4 katılmıyorum ve %1,4 hiç katılmıyorum cevabı verilmiştir. Aritmetik ortalaması 4.24’dür ve “çok” katılım olduğu görülmektedir.

İfade 32: %48,6 tamamen katılıyorum, %25,7 katılıyorum, %12,9 orta düzeyde katılıyorum, %10,0 katılmıyorum ve %2,9 hiç katılmıyorum cevabı verilmiştir. “Seramik atölyelerindeki fiziksel ortamın özellikleri seramik ürünlerin niteliğine yansımaktadır” ifadesinin aritmetik ortalaması 4.07’dir ve “çok” katılım olduğu görülmektedir.

Yapılan istatistiksel analize göre 70 seramik bölümü öğrencisine uygulanan bilgi toplama formundaki aritmetik ortalama ($\bar{X}$), standart sapma (S), yüzde (%) ve frekansa (f) bakıldığında bütün ifadelere olumlu cevap verildiği görülmektedir. İfadelerin çoğunluğunda derecelerin işaretlenmiş olmasına karşın aritmetik ortalamaya baktığımızda hepsine “çok” ya da “tamamen” katılım olduğu görülmektedir.

İfade 1, 3, 4, 5, 8, 9, 12, 16, 21, 26, 27, 28, 29, 30, 31 ve 32’ye bakıldığında bütün derecelerin işaretlenmiş olduğu görülmektedir. Bu ifadelerin yüzdelik dilimlerine bakıldığında ise hiç katılmıyorum cevabı verenlerin sayısının az olduğu görülmektedir.

İfade 23 “seramik eğitimi ile bireyin üç boyutu içeren hayal gücü geliştirilerek, yaratıcı çabanın doğru yönlendirilmesi sağlanmaktadır” ve ifade 25 “seramik sanatı eğitimi ve sonrasındaki ürünler bireylerin duygularının, düşüncelerinin ortaya çıkarmasını sağlar”a bakıldığında “katılmıyorum” ve “hiç katılmıyorum” cevabı verilmemiştir. Aritmetik ortalamalarına bakıldığında iki ifadeye de “tamamen” katılım olduğu görülmektedir.

4.3. “Etkileşim aracı olarak seramiğin, seramik eğitimi veren yüksek öğretim kurumlarındaki durumuna ilişkin öğretim elemanı ve öğrenci görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?” Alt Amacına İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Etkileşim aracı olarak seramiğin, seramik eğitimi veren yüksek öğretim kurumlarındaki durumunu belirlemek amacıyla hazırlanan bilgi toplama formu 33 öğretim elemanı ve 70 öğrenciye uygulanmıştır. Öğretim elemanları ve öğrencilerin ifadelerine verdikleri cevaplar tablo 5’e yerleştirilmiştir. Öğretim elemanı ve öğrenci görüşleri arasında farklılıkların olup olmadığı incelenmiştir.

Tablo 5: Etkileşim Aracı Olarak Seramiğin, Seramik Eğitimi Veren Yüksek Öğretim Kurumlarındaki Durumuna İlişkin Öğretim Elemanı Öğrenci Görüşlerinin Karşılaştırılması, t testi

İfadeler		N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
1	Öğretim Elemanı	33	4.30	0.85	101	0.889	0.376
	Öğrenci	70	4.14	0.86			
2	Öğretim Elemanı	33	4.48	0.62	101	0.808	0.421
	Öğrenci	70	4.37	0.68			
3	Öğretim Elemanı	33	3.97	0.85	101	0.860	0.392
	Öğrenci	70	3.80	0.97			
4	Öğretim Elemanı	33	4.42	0.71	101	0.924	0.357
	Öğrenci	70	4.27	0.81			
5	Öğretim Elemanı	33	4.12	0.70	101	0.224	0.823
	Öğrenci	70	4.08	0.77			
6	Öğretim Elemanı	33	4.00	0.79	101	0.720	0.473
	Öğrenci	70	4.11	0.73			
7	Öğretim Elemanı	33	4.24	0.79	101	0.243	0.809
	Öğrenci	70	4.20	0.84			
8	Öğretim Elemanı	33	4.06	0.83	101	0.728	0.468
	Öğrenci	70	3.93	0.87			
9	Öğretim Elemanı	33	4.00	0.87	101	0.301	0.764
	Öğrenci	70	3.94	0.91			

Tablo 5'in devamı

İfadeler		N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
10	Öğretim Elemanı	33	3.88	0.93	101	0.728	0.468
	Öğrenci	70	3.74	0.86			
11	Öğretim Elemanı	33	3.97	0.98	101	1.545	0.125
	Öğrenci	70	3.67	0.88			
12	Öğretim Elemanı	33	3.70	0.81	101	0.762	0.448
	Öğrenci	70	3.56	0.89			
13	Öğretim Elemanı	33	4.00	0.83	101	0.257	0.798
	Öğrenci	70	4.04	0.77			
14	Öğretim Elemanı	33	4.06	0.97	101	0.475	0.636
	Öğrenci	70	3.97	0.85			
15	Öğretim Elemanı	33	4.15	0.83	101	0.054	0.957
	Öğrenci	70	4.14	0.73			
16	Öğretim Elemanı	33	4.06	0.90	101	0.419	0.676
	Öğrenci	70	4.34	3.80			
17	Öğretim Elemanı	33	4.09	0.76	101	2.588	0.011*
	Öğrenci	70	3.60	0.95			
18	Öğretim Elemanı	33	4.39	0.75	101	1.181	0.241
	Öğrenci	70	4.18	0.87			
19	Öğretim Elemanı	33	4.30	0.92	101	0.016	0.987
	Öğrenci	70	4.30	0.86			
20	Öğretim Elemanı	33	3.97	0.98	101	0.355	0.723
	Öğrenci	70	3.90	0.90			
21	Öğretim Elemanı	33	4.24	0.79	101	0.906	0.367
	Öğrenci	70	4.07	0.94			
22	Öğretim Elemanı	33	4.57	0.61	101	1.120	0.265
	Öğrenci	70	4.41	0.71			
23	Öğretim Elemanı	33	4.21	0.78	101	1.604	0.112
	Öğrenci	70	4.46	0.69			
24	Öğretim Elemanı	33	4.24	0.71	101	0.793	0.430
	Öğrenci	70	4.11	0.79			
25	Öğretim Elemanı	33	4.21	0.74	101	0.210	0.834
	Öğrenci	70	4.24	0.67			
26	Öğretim Elemanı	33	4.51	0.62	101	1.233	0.220
	Öğrenci	70	4.30	0.91			

Tablo 5'in devamı

İfadeler		N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
27	Öğretim Elemanı	33	4.06	0.97	101	1.905	0.060
	Öğrenci	70	3.66	1.02			
28	Öğretim Elemanı	33	3.67	1.05	101	1.221	0.225
	Öğrenci	70	3.96	1.16			
29	Öğretim Elemanı	33	3.27	1.30	101	1.280	0.204
	Öğrenci	70	3.58	1.08			
30	Öğretim Elemanı	33	4.54	0.66	101	2.033	0.045*
	Öğrenci	70	4.20	0.86			
31	Öğretim Elemanı	33	4.30	0.98	101	0.313	0.755
	Öğrenci	70	4.24	0.87			
32	Öğretim Elemanı	33	4.06	1.00	101	0.047	0.963
	Öğrenci	70	4.07	1.13			

* $p < 0.05$

Tablo 5'e bakıldığında bilgi toplama formuna 33 öğretim elamanı ve 70 öğrencinin cevap verdiği görülmektedir.

İfade 1: “Seramik ürünler, toplumların yaşadıkları coğrafyanın tanınmasını sağlar” ifadesine yapılan t testi sayısal analizi ile iki grup karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmemiştir ($t_{(101)}=0.889$, $p>0.05$). Toplumların yaşadığı coğrafyanın tanınmasında seramik ürünlerin etkili olduğu, o toplumun coğrafi özelliklerini yaptıkları seramiklere yansıttıklarına öğretim elamanları ($\bar{X}=4.30$) katılım göstermekte, öğrenciler ($\bar{X}=4.14$) ise katılım sağlamışlardır. Öğrenciler öğretim elamanlarından daha az katılım göstermişlerdir.

İfade 2: “Seramik ürünler, toplumların yaşam kültürleri (gelenekleri görenekleri vs.) hakkında bilgi verir” ifadesine yapılan t testi sayısal analizi ile iki grup karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmemiştir ($t_{(101)}=0.808$, $p>0.05$). Öğretim elamanları ($\bar{X}=4.48$) seramik ürünler, toplumları yaşam kültürleri, gelenek görenekleri hakkında bilgi verdiği yani toplumlar arasında ayırt edici

olduğunu ifade etmeleri, öğrencilerinkine ($\bar{X}=4.37$) oranla daha güçlü çoğunluktadır. Ama aradaki fark oldukça küçüktür.

İfade 3: “Seramik ürünler, yapıldığı dönem içerisindeki hiyerarşik yapı hakkında bilgi verir” ifadesine yapılan t testi sayısal analizi ile iki grup karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmemiştir ($t_{(101)}=0.860$, $p>0.05$). Öğretim elamanları ($\bar{X}=3.97$) seramik ürünlerin, yapıldığı dönemdeki hiyerarşik yapı hakkında bilgi verdiğine, öğrencilerden ($\bar{X}=3.80$) daha fazla inanmaktadırlar.

İfade 4: “Seramik ürünler üzerinde kullanılan semboller, ait olduğu dönemin yaşayış biçiminin öğrenilmesinde yardımcıdır” ifadesine yapılan t testi sayısal analizi ile iki grup karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmemiştir ($t_{(101)}=0.924$, $p>0.05$). Öğretim elamanları ($\bar{X}=4.42$), seramik ürünler üzerinde kullanılan sembollerin, ait olduğu dönemin yaşayış biçimi hakkında bilgi verdiğine, o dönemin öğrenilmesinde yardımcı olduğuna inanmaktadırlar, öğrenciler ($\bar{X}=4.27$) de aynı görüşü savunmaktadırlar ama aritmetik ortalamaya bakıldığında küçükte olsa bir farkın olduğu görülmektedir.

İfade 5: “Seramik sanatçıların eserleri hakkında bilgi edinmek, etkileşimde bulundukları nesne, çevre, vb. konuları kolay kavramamıza yardımcı olur” ifadesine yapılan t testi sayısal analizi ile iki grup karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmemiştir ($t_{(101)}=0.224$, $p>0.05$). Öğretim elamanları ($\bar{X}=4.12$), seramik sanatçıların etkileşimde bulundukları her şeyi çalışmalarına yansıttıklarına bununda etkileşimde bulundukları nesne, çevre, vb. konuları anlamamıza yardım etmektedir demek ve öğrenciler ($\bar{X}=4.08$) de bunu desteklemektedir.

İfade 6: “Seramik, seramik sanatçısının olaylar ve durumlar karşısındaki felsefesini aktarmak için kullandığı bir araçtır” ifadesine yapılan t testi sayısal analizi ile iki grup karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmemiştir ($t_{(101)}=0.720$, $p>0.05$). Öğretim elamanları ($\bar{X}=4.00$), seramik sanatçısının karşılaştığı olaylara ve durumlara tepkisini; kendi felsefesi ile ortaya koymakta,

seramiği amaç-araç olarak gördüğünü söylemekte ve öğrencilerinde ($\bar{X}=4.11$) öğretim elemanları ile aynı fikirde oldukları görülmektedir. Aritmetik ortalamaya bakıldığında öğrencilerin değerinin öğretim elamanlarından daha yüksek olduğu küçük bir sayısal fark ile ortaya çıkmaktadır.

İfade 7: “Seramik sanatçılarının yaptığı ürünler, sanatçı ve izleyici arasında bir etkileşim aracıdır” ifadesine yapılan t testi sayısal analizi ile iki grup karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmemiştir ($t_{(101)}=0.243$, $p>0.05$). Öğretim elamanları ($\bar{X}=4.24$), seramik sanatçılarının yaptığı ürünlerin sanatçı ve izleyen arasındaki köprüyü oluşturduğunu, etkileşimi sağlayan araç olduğunu söylemektedirler, öğrenciler ($\bar{X}=4.20$) ise bunu desteklemektedirler.

İfade 8: “İçinde bulunulan dönemin sanat anlayışı ve seramik sanatçılarının o dönemi yansıtan çalışmaları, alıcıyı (izleyiciyi) etkiler” ifadesine yapılan t testi sayısal analizi ile iki grup karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmemiştir ($t_{(101)}=0.728$, $p>0.05$). Öğretim elamanları ($\bar{X}=4.06$), seramik sanatçılarının dönemin sanat anlayışına göre yaptıkları seramik çalışmaların izleyici üzerinde etkisi olduğuna, yapılan çalışmaların dönemin sanat anlayışını yansıttığını söylemektedirler, öğrencilerde ($\bar{X}=3.93$) aynı görüşe katılmaktadırlar. Aritmetik ortalamaya bakıldığında öğrencilerin değerinin öğretim elamanlarından daha düşük olduğu küçük bir sayısal fark ile ortaya çıkmaktadır.

İfade 9: “Seramik sergilerinde düşünce aktarımı yapılmaktadır” ifadesine yapılan t testi sayısal analizi ile iki grup karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmemiştir ($t_{(101)}=0.301$, $p>0.05$). Öğretim elamanları ($\bar{X}=4.00$), seramik sergilerinde sanatçının sorunsalını yaptığı seramik ürün ile ortaya koyduğunu ve bunu da izleyiciye aktardığını söylemekte, öğrencilerde ($\bar{X}=3.94$) bunu destekler cevap vermektedir.

İfade 10: “Seramik ürünler, kişinin estetik beğenisinin gelişmesi için genellemeler yapmasını sağlayan bir araçtır” ifadesine yapılan t testi sayısal analizi

ile iki grup karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmemiştir ($t_{(101)}=0.728$, $p>0.05$). Öğretim elamanları ($\bar{X}=3.88$), seramik ürünlerin kişinin sanat eğitimi sürecinde estetik form bilgisine ulaşmak adına tarihten ve kültürlerden almış olduğu bilgileri ve biçimleri (formları) kullanarak genellemeler yapmasını sağladığını söylemekte, öğrencilerde ($\bar{X}=3.74$) bu görüşü desteklemektedirler.

İfade 11: “Seraamik kişi – nesne, kişi – çevre, nesne – çevre etkileşiminde belirleyici ve yönlendirici bir rol oynar” ifadesine yapılan t testi sayısal analizi ile iki grup karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmemiştir. ($t_{(101)}=1.545$, $p>0.05$). Öğretim elamanları ($\bar{X}=3.97$) ve öğrencilerin ($\bar{X}=3.67$) seramik ürünlerin şehirleşmiş toplumsal yaşantıda insan hayatına iki boyutlu ve üç boyutlu eserlerle kişinin günlük hayatını estetize etmek için kullanıldığı bir araç olduğu fikrinde birleşmişlerdir.

İfade 12: “Seraamik ürünler ileti aracı olarak etkilidir” ifadesine yapılan t testi sayısal analizi ile iki grup karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmemiştir ($t_{(101)}= 0.762$, $p>0.05$). Öğretim elamanları ($\bar{X}=3.70$), seramik ürünlerin ileti aracı olarak etkili olduğu konusundan öğrencilerden ($\bar{X}=3.56$) daha olumludur. Seraamik, sanatçının vereceği mesajda kullanacağı bir araçtır, üç boyut ve form ile seramik sanatçısı, seramik bölümü öğrencisi mesajını çok daha kolay ve amacına uygun olarak iletebilmektedir.

İfade 13: “Dünya kültürlerinin evrenselliğini ve sürekliliğini sağlamak açısından seramik sanatta etkilenme ve etkileşim kavramları önemlidir” ifadesine yapılan t testi sayısal analizi ile iki grup karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmemiştir ($t_{(101)}= 0.257$, $p>0.05$). Öğretim elamanları ($\bar{X}=4.00$), seramik sanatta etkilenme ve etkileşim ile kültür aktarımının ve devamlılığının sağlanacağını belirtmekte, öğrencilerde ($\bar{X}=4.04$) aynı görüşü desteklemektedirler.

İfade 14: “Seraamik, geçmişten etkileme ve geleceğe aktarım sağlamak konusunda yeni teknolojiler kadar önemlidir” ifadesine yapılan t testi sayısal analizi

ile iki grup karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmemiştir ($t_{(101)}=0.475$, $p>0.05$). Öğretim elamanları ($\bar{X}=4.06$) seramiğin teknoloji kadar önemli olduğuna dikkat çekerken, öğrencilerde ($\bar{X}=3.97$) bu konuyu desteklemektedirler. Teknolojinin hayatımıza getirdiği en büyük yenilik ve başarı internettir. İnternet sayesinde insanlar aradıkları bütün bilgilere, dünyanın neresinde olursa olsun çok rahat ulaşabilmektedirler. İnternet sayesinde farklı farklı insanlarla iletişim ve etkileşime geçilmektedir. Bu durum seramik içinde söz konusudur. Geçmiş dönemlerde yapılan seramikler incelendiğinde ve bugünün seramiklerine bakıldığında geçmişin izlerinin bugüne taşındığı görülmektedir.

İfade 15: “Seramik sanatında sanatsal ifade dili, etkileşimde bulunmak için kullanılan önemli araçlardan biridir” ifadesine yapılan t testi sayısal analizi ile iki grup karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmemiştir ($t_{(101)}=0.054$, $p>0.05$). Öğretim elamanları ($\bar{X}=4.15$) ve öğrenciler ($\bar{X}=4.14$) sanatsal ifade dilinin etkileşimde bulunmak için bir araç olduğu görüşünde birleşmişlerdir. Sanatsal ifade dili sanatçının kendini anlatma, sorunsalını ortaya koyma biçimidir. Bunu anlayabilen izleyici ile arasında da bir etkileşim olmaktadır.

İfade 16: “Eski dönem ürünlerinde, seramikte kullanılan semboller ve simgelerden sanatçının etkilenmesi üslubunu oluşturmada güçlü bir etkindir” ifadesine yapılan t testi sayısal analizi ile iki grup karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmemiştir ($t_{(101)}=0.419$, $p>0.05$). Öğretim elamanları ($\bar{X}=4.06$), eski dönemlerde ki seramiklerde kullanılan sembollerden, simgelerden etkilenecek ve bunları kullanarak üslup arayışına girmekte ve kendilerine ait üsluplarını oluşturdıklarına katılırken, öğrenciler ($\bar{X}=4.34$), buna tamamen katılmaktadır.

İfade 17: “Farklı kültürlerden aldığım bilgi birikimlerini seramik çalışmalarına yansıttığımı düşünüyorum” ifadesine yapılan t testi sayısal analizi ile iki grup karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmiştir ($t_{(101)}=2.588$, $p<0.05$). Öğretim elamanların ($\bar{X}=4.09$) öğrencilerden ($\bar{X}=3.60$), daha fazla eski

kültürlerden aldıkları bilgileri yaptıkları seramiklerine yansıttıkları görülmektedir. Bu durumda öğretim elamanlarının farklı kültürler hakkında bilgi edinerek, onların yaşam kültürlerini, inanışlarını, coğrafyalarını vb. konuları araştırdıkları bu bilgileri çalışmalarına yansıttıkları söylenebilir.

İfade 18: “Farklı kültürlerin değişik amaçlarla kullandıkları seramikler ilgimi çeker (inanç, günlük ihtiyaçlar, vb)” ifadesine yapılan t testi sayısal analizi ile iki grup karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmemiştir ($t_{(101)}=1.181$, $p>0.05$). Öğretim elamanları ($\bar{X}=4.39$), farklı kültürlerin kullandığı seramiklerin başka bir deyişle farklı kültürlerin yaptığı, kullandığı bütün seramikler ile ilgilendiklerini belirtmekte, öğrencilerde ($\bar{X}=4.18$) aynı görüşe katılmaktadırlar.

İfade 19: “Eski kültürler hakkında veri toplamak seramik sanatının gelişimi için önemlidir (Anadolu, Eski Yunan, Mısır Vb.)” ifadesine yapılan t testi sayısal analizi ile iki grup karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmemiştir ($t_{(101)}=0.016$, $p>0.05$). Eski kültürleri tanımak, o kültürün sanat anlayışının da öğrenilmesine yardım eder. Böylece kültür içinde geçmişten etkilenmelerle kültür zenginliği başlar. Bunun dışında başka kültürlerle de etkileşimler seramik sanatının gelişimi için etkilidir. Aritmetik ortalamaya bakıldığında öğretim elamanları ($\bar{X}=4.30$) ve öğrencilerin ($\bar{X}=4.30$) ifadeye aynı oranda katılım göstermişlerdir. Her iki grupta tamamen katılmıştır.

İfade 20: “Farklı kültürlerin dini inanışlarını ifade etmekte kullandıkları simgesel seramikler ve/veya semboller, günümüz seramik sanatını da etkilemektedir” ifadesine yapılan t testi sayısal analizi ile iki grup karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmemiştir ($t_{(101)}=0.355$, $p>0.05$). Öğretim elamanları ($\bar{X}=3.97$), farklı farklı kültürlerin dini inanışlarını anlatmak için kullandıkları simgesel seramiklerin ve sembollerin günümüz seramik sanatında da kullanıldığını söylemektedir ($\bar{X}=3.90$), öğrencilerde aynı yoruma katılmaktadır.

İfade 21: “Müzelerde gördüğümüz farklı kültürlere ait seramik ürünler, seramik çalışmalarımız için bir etkilene kaynağı olmaktadır” ifadesine yapılan t testi sayısal analizi ile iki grup karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmemiştir ($t_{(101)}=0.906$, $p>0.05$). Öğretim elamanları ($\bar{X}=4.24$), müzelerde görülen seramiklerin, farklı kültürleri anlamamızın böylece bunların çalışmalarımızda etkilene kaynağı oluşturduğunu söylemekte, öğrencilerin ($\bar{X}=4.07$) ise bu ifadeye öğretim elemanları kadar çok değil ama orta seviyede katıldıkları görülmektedir. Bu sonuçtan müzelerin etkilene için kaynak olduğunu söyleyebiliriz.

İfade 22: “Seramik sanatı eğitimi, kişinin sanatsal dokunma duygusunu ve form algısına yönelik haz duygusunu geliştirmesinde yardımcıdır” ifadesine yapılan t testi sayısal analizi ile iki grup karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmemiştir ($t_{(101)}=1.120$, $p>0.05$). Öğretim elamanları ($\bar{X}=4.57$) kişinin seramik form algısının biçimlendirilmesi, estetik formu yakalayabilmesi, temel tasarım ilkeleri ile bunları pekiştirmesinin seramik sanat eğitimi süresince olduğunu düşünürken; öğrencilerde ($\bar{X}=4.41$) bu görüşü desteklemektedirler.

İfade 23: “Seramik eğitimi ile bireyin üç boyutu içeren hayal gücü geliştirilerek, yaratıcı çabanın doğru yönlendirilmesi sağlanmaktadır” ifadesine yapılan t testi sayısal analizi ile iki grup karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmemiştir ($t_{(101)}=1.604$, $p>0.05$). Öğretim elamanları ($\bar{X}=4.21$), seramik eğitimi sürecinde bireyin aldığı eğitim ve öğrendiği temel tasarım ilkeleri ile hayal gücünü geliştirerek üçüncü boyutu algılayabildikleri görüşünü öne sürmekte öğrencilerde ($\bar{X}=4.46$) aynı görüşü desteklemektedirler.

İfade 24: “Seramik sanatı ve eğitimi hakkında okuduğumuz kitaplardan aldığımız bilgilerle yeni etkileşim alanları yaratabiliriz” ifadesine yapılan t testi sayısal analizi ile iki grup karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmemiştir ($t_{(101)}=0.793$, $p>0.05$). Öğretim elamanlarının ($\bar{X}=4.24$) verdiği cevap öğrencilere ($\bar{X}=4.11$) göre daha olumludur. Seramik sanatı ve eğitimi

hakkında okunan kitaplar okuyanın kronolojiyi anlamasını ve sanat felsefesini, sanat sosyolojisini, estetiği vb. teorik dersleri daha kolay kavramasını sağlamaktadır. Bunun görsellerle desteklenmesi ile etkilenme ve etkileşim alanları yaratılmaktadır.

İfade 25: “Seramik sanatı eğitimi ve sonrasındaki ürünler bireylerin duygularının, düşüncelerinin ortaya çıkarılmasını sağlar” ifadesine yapılan t testi sayısal analizi ile iki grup karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmemiştir ($t_{(101)}=0.210$, $p>0.05$). Öğrencilerin ($\bar{X}=4.24$) bu ifadeye verdiği cevap öğretim elamanlarının ($\bar{X}=4.21$) verdiği cevaptan daha olumludur. Seramik sanat eğitimi aldıktan sonra bireylerin duygu ve düşüncelerini daha kolay ve bilinçli ortaya koyduğu görülmektedir.

İfade 26: “Seramik atölye derslerinde öğretim elemanı ile sağlıklı, amacına uygun iletişim kurmak yapılan seramik ürünlere olumlu olarak yansımaktadır” ifadesine yapılan t testi sayısal analizi ile iki grup karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmemiştir ($t_{(101)}=1.233$, $p>0.05$). Öğretim elemanları ($\bar{X}=4.51$) ve öğrenciler ($\bar{X}=4.30$) ifadenin tamamen doğru olduğunu ortaya çıkartmaktadır. Seramik atölyeleri öğrencilerin en rahat olduğu yani ürünlerini yarattığı yerlerdir. Atölyelerde öğrencilerin öğretim elemanları ile amacına uygun iletişim kurmaları yaptıkları ürünlere yansımaktadır.

İfade 27: “Yaptığımız seramik ürünlerde öğretim elemanları tarafından konunun hedefleri doğrultusunda yeni ürünler ortaya çıkarırken; tarihsel kaynaklardan ve görsellerden etkilenmemiz istenmektedir” ifadesine yapılan t testi sayısal analizi ile iki grup karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmemiştir ($t_{(101)}=1.905$, $p>0.05$). Öğretim elemanları ($\bar{X}=4.06$) ve öğrenci ($\bar{X}=3.66$) karşılaştırıldığında aritmetik ortalamalarında küçük sayısal bir fark olduğu gözlenmektedir. Öğretim elemanları yapılan ürünlerinde konunun hedefleri doğrultusunda tarihsel kaynaklardan ve görsellerden etkilenilmesi gerektiğini söylerken öğrencilerde bu görüşe katıldıklarını belirtmişlerdir.

İfade 28: “Seramik eğitimi sürecinde teorik derslerin seramiği etkilenme aracı olarak tanıttığına inanmaktayım (Kültür Tarihi, Çağdaş Seramik Sanatı Tarihi, Mitoloji, Vb)” ifadesine yapılan t testi sayısal analizi ile iki grup karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmemiştir ($t_{(101)}=1.221$, $p>0.05$). Öğretim elamanları ($\bar{X}=3.67$), teorik derslerin seramiği etkilenme aracı olarak anlattığına yani mitoloji, kültür tarihi, çağdaş seramik sanatı tarihi gibi derslerde eski dönemlerde yapılmış seramiklerin yeterince anlatıldığını düşünmekte, öğrencilerde ($\bar{X}=3.96$) bunu desteklemektedirler.

İfade 29: “Seramik eğitimi sürecinde uygulamalı derslerin seramiği bir etkileşim aracı olarak kullanmasında yeterli olduğunu düşünüyorum (Seramik Tasarım Atölye, Endüstriyel Tasarım, Dekor, Çini, Vb)” ifadesine yapılan t testi sayısal analizi ile iki grup karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmemiştir ($t_{(101)}=1.280$, $p>0.05$). Öğretim elamanları ($\bar{X}=3.27$), uygulamalı derslerde seramiğin etkileşim aracı olarak kullanıldığını ama bunun çok yüksek derece olmadığını düşünmektedir, öğrenciler ($\bar{X}=3.58$) ise kullanıldığını düşünmektedir. Aritmetik ortalamalarında farklılık olduğu gözlenmektedir.

İfade 30: “Seramik eğitimi sürecinde yaşadığımız çevredeki seramik sanatı ile ilgili kültür – sanat olaylarını inceleyerek yeni bilgilere ulaşmak, kişiye yeni bakış açıları kazandırır” ifadesine yapılan t testi sayısal analizi ile iki grup karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmiştir ($t_{(101)}=2.033$, $p<0.05$). Öğretim elamanları ($\bar{X}=4.54$) yaşanan çevredeki seramik sanatı ile ilgili kültür – sanat olaylarını takip ederek bunlarla ilgili bilgiler edinmenin kişiye yeni bakış açısı kazandıracağı konusunda öğrencilere ($\bar{X}=4.20$) göre daha olumludur. Çevrede görülen kültür – sanat olaylarını takip etmek kişiye yeni bakış açısı kazandıracak ve etkileşim için kaynak oluşturacaktır.

İfade 31: “Müze, sergi, ören yeri vb. tarihi mekanlar seramik sanat eğitimi sürecinde etkilenme kaynağıdır” ifadesine yapılan t testi sayısal analizi ile iki grup karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmemiştir ($t_{(101)}=0.313$, $p>0.05$).

Öğretim elamanları ($\bar{X}=4.30$), müze, sergi, ören yeri vb. tarihi mekanların seramik sanat eğitimi sürecinde öğrencilerin görmesinin onlara etkilenme kaynağı olacağına yüksek derece katılmaktadır, öğrenciler ($\bar{X}=4.24$) de aynı görüşü desteklemektedir.

İfade 32: “Seramik atölyelerindeki fiziksel ortamın özellikleri seramik ürünlerin niteliğine yansımaktadır” ifadesine yapılan t testi sayısal analizi ile iki grup karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmemiştir ($t_{(101)}=0.047$, $p>0.05$). Öğretim elamanları ($\bar{X}=4.06$), seramik atölyelerinin niteliğinin yapılan ürünlere yansıdığını başka bir deyişle atölye ortamındaki fiziksel özelliklerin (malzeme, hammadde, ısı, ışık vb.) yapılan ürünleri etkilediğini söylemekte, öğrencilerde ($\bar{X}=4.07$) aynı görüşü savunmaktadırlar.

Yüzyıllar boyunca insanlar birbirleri ile iletişim halinde olmuştur. Bu iletişimden etkileşim doğmaktadır. İnsanlar yaşadıkları çevreden, karşılaştıkları olaylardan ve farklı kültürlerden etkilenmekte ve bu etkilenmeleri sanatlarına, yaşamlarına, kültürlerine yansımaktadır. Seramik eğitimi veren yüksek öğretim kurumlarında seramiğin, etkileşim aracı olarak kullanılıp kullanılmadığını ölçmek için hazırlanan bilgi toplama formuna öğretim elamanları ve öğrencilerin verdikleri cevaplar tablo 5’de yer almaktadır.

Bilgi toplama formundaki ifadelere bakıldığında ifadelerin çoğunluğuna öğretim elemanlarının ve öğrencilerin olumlu cevaplar verdiği görülmektedir. İfade 1, 8, 16, 17, 18, 21, 24, 29 ve 30 dışında kalan ifadelere öğretim elemanı ve öğrenciler tamamen ya da çok katılım göstermektedirler.

İfade 1, 16, 21 ve 24’e bakıldığında verilen cevaplar olumludur. İfade 1, 21 ve 24’e öğretim elamanları seramik ürünlerin toplumların yaşadığı coğrafyanın tanınmasında etkili olduğu, farklı kültürlerle ait müzelerde görülen seramik ürünlerin çalışmalar için etkilenme kaynağı olduğu ve seramik sanatı ve eğitimi ile ilgili okunulan kitaplardan alınan bilgiler ile yeni etkileşim alanı yaratılabileceği görüşüne tamamen, öğrencilerin ise çok katıldığı görülmektedir. İfade 16’da tam tersi olmuştur

yani öğretim elemanları eski dönem ürünlerinde, seramikte kullanılan semboller ve simgelerden sanatçının etkilenmesi üslubunu oluşturmada güçlü bir etken olduğuna çok, öğrenciler ise tamamen katılmıştır.

İfade 8, 18 ve 29'a bakıldığında orta düzey katılımın olduğu görülmektedir. Bilgi toplama formunun 8. ifadesinde “içinde bulunulan dönemin sanat anlayışı ve seramik sanatçılarının o dönemi yansıtan çalışmaları, alıcıyı (izleyiciyi) etkiler” e öğretim elemanlarının çok katıldığı görülmekte, öğrenciler ise orta düzeyde katılmaktadır. Öğretim elemanlarının sanat anlayışları belli bir birikim sonucu olduğundan ve dönemin sanat anlayışını yakından takip etmelerinden dolayı katılımın çok olduğu görülmektedir. İfade 18 “farklı kültürlerin değişik amaçlarla kullandıkları seramikler ilgimi çeker (İnanç, günlük ihtiyaçlar, vb)”e bakıldığında ise öğretim elemanlarının orta düzeyde katıldığı; öğrencilerin ise çok katıldığı görülmektedir. Farklı kültürlerde kullanılan seramikler öğretim elemanları tarafından çok dikkat çekici görülmezken öğrenciler bu seramikler ile daha fazla ilgilenmekte bunları tanımak istemektedir. Bu yine öğretim elemanlarının bilgi birikimlerinin sonucu ortaya çıkmıştır. Öğrenciler ise araştırmaya, öğrenmeye ilgili olduklarından ve bu çalışmaları merak ettiklerinden ifadeye çok katılım göstermektedirler. İfade 29 “seramik eğitimi sürecinde uygulamalı derslerin seramiği bir etkileşim aracı olarak kullanmasında yeterli olduğunu düşünüyorum (Seramik Tasarım Atölye, Endüstriyel Tasarım, Dekor, Çini, vb)”a öğretim elemanları orta düzey katılım göstermekte öğrenciler ise çok katılmaktadır. Öğretim elemanları uygulamalı derslerde seramiğin etkileşim aracı olarak kullanılmasında yeterli olmadığını vermek istenilenin mesajın, etkilenilen nesnenin ve etkilenecek olanın az vurgulandığını söylemektedirler. Öğrenciler ise uygulamalı derslerin yeterli olduğunu düşünmektedirler.

İfade 17 ve 30'a bakıldığında ise anlamlı bir farklılık olduğu ($p<0.05$) görülmektedir. 17. ifadeye verilen cevaplar incelendiğinde, öğretim elemanları “farklı kültürlerden aldığım bilgi birikimlerini seramik çalışmalarına yansıttığımı düşünüyorum”a öğrencilerden daha fazla katılmaktadır. Öğretim elemanları farklı kültürlerle ait bilgi birikimlerini; yorumlayarak, stilizasyonlara giderek ya da aynını

kullanarak seramik çalışmalarına daha fazla yansıtmaktadır. Öğrenciler ise bu görüşe öğretim elemanlarından daha az katılmaktadırlar. 30. ifade “seramik eğitimi sürecinde yaşadığımız çevredeki seramik sanatı ile ilgili kültür – sanat olaylarını inceleyerek yeni bilgilere ulaşmak, kişiye yeni bakış açıları kazandırır”a bakıldığında öğretim elamanlarının daha çok katıldığı görülmektedir. Öğrencilerin ise kültür sanat olaylarını inceleyerek yeni bakış açısı kazanmakta öğretim elamanları kadar istekli olmadığı görülmektedir. Anlamlı bir farkın olduğu bu iki ifadeye bakıldığı zaman, öğretim elemanlarının öğrencilerden daha çok katılım gösterdikleri ve olumlu baktıkları aritmetik ortalamadan görülmektedir.

Tablo 5’e verilen cevapların tamamı incelendiğinde verilen cevapların birbirine yakın olduğu görülmektedir. Öğretim elamanları da öğrencilerde iki ifade dışında bütün ifadelere tamamen ya da çok katıldığı görülmektedir.

V. BÖLÜM

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmada ulaşılan bulgular doğrultusunda sonuçlar ve öneriler sunulmuştur.

5.1. Sonuç

Etkileşim aracı olarak seramiğin, seramik eğitimi veren yüksek öğretim kurumlarındaki durumunu incelemek amacıyla, Ankara ve Kütahya ili sınırları içerisinde bulunan 3 Yüksek Öğretim kurumunun seçkisiz yöntemle seçilmiş öğretim elemanları (33 kişi) ve 3. – 4. sınıf öğrencilerine (70 kişi) yönelik hazırlanan bilgi toplama formunun uygulanması ve verilen cevapların toplanması sonucu elde edilen bulgulara dayalı sonuçlar aşağıdadır.

1. Seramik eğitimi veren yüksek öğretim kurumlarında seramiğin etkileşim aracı olarak kullanılmasına yönelik örnekleme oluşturan 3 Yüksek Öğretim kurumunda yapılan araştırmalarda etkileşim kavramının önemli bir yere sahip olduğu görülmüştür.

2. Öğretim elemanlarına ve öğrencilere uygulanan bilgi toplama formundan çıkarılan sonuca göre seramik etkileşim aracı olarak varlık göstermekte ve bunu sürdürmektedir.

3. Örnekleme oluşturan Gazi Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi ve Dumlupınar Üniversitesi farklı amaçlarda ve anlayışlarda eğitim vermelerine rağmen yapılan seramiklerde etkileşim kavramını kullandıkları tespit edilmiştir.

4. Etkileşim aracı olarak seramiğin, seramik eğitimi veren yüksek öğretim kurumlarındaki durumuna belirlemek için hazırlanan bilgi toplama formu sonucuna göre; bilgi toplama formunda yer alan ifadelerle öğretim elemanlarının “çok” ya da “tamamen” katıldığı görülmektedir. Tablo 3’de görüldüğü gibi bilgi toplama formundaki; 1, 2, 4, 7, 18, 19, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 30 ve 31. ifadelerin aritmetik ortalamalarına bakıldığında öğretim elemanlarının tamamen katılmış oldukları anlaşılmaktadır.

5. Etkileşim aracı olarak seramiğin, seramik eğitimi veren yüksek öğretim kurumlarındaki durumuna belirlemek için hazırlanan bilgi toplama formu sonucuna göre öğrencilerin “çok” ya da “tamamen” katıldığı anlaşılmaktadır. Tablo 4’de de görüleceği gibi bilgi toplama formundaki; 2, 4, 7, 19, 22, 23, 25, 26. ve 30. ifadelerin aritmetik ortalamalarına bakıldığında öğrencilerin tamamen katıldıkları görülmektedir.

6. Etkileşim aracı olarak seramiğin, seramik eğitimi veren yüksek öğretim kurumlarındaki durumuna ilişkin öğretim elemanı ve öğrenci görüşleri arasındaki fark, t testi sonuçları tablo 5’de yer almaktadır. Öğretim elemanı ve öğrenci görüşleri karşılaştırıldığında sadece 17. ve 30. ifadede anlamlı bir fark ($p<0.05$) olduğu görülmektedir. Diğer ifadelerde anlamlı bir fark yoktur, verilen cevaplar birbirine yakındır.

7. Öğretim elemanları farklı kültürlerin seramiklerini inceleyerek, bu kültürlerden aldığı bilgileri seramik çalışmalarına yansıtmakta, öğrenciler ise daha çok farklı kültürlerde kullanılan seramikler yerine kendi tasarımlarını uygulamaktadırlar.

8. Öğretim elemanları çevredeki kültür – sanat olaylarını takip ederek yeni bilgilere ulaşmanın, etkileşim alanları yaratmada etkili olduğunu düşünmekte, öğrenciler ise öğretim elemanları kadar bu görüşe katılmamaktadır.

9. Müze, sergi, ören yeri vb. tarihi mekanlar seramik sanat eğitimi sürecinde öğrencinin aldığı teorik bilgilerin pekiştiği mekanlardır. Bu mekanlar etkilenme kaynağı olmuştur ve buralarda görülenler aracılığı ile etkileşim ürünü oluşmaktadır. Öğretim elemanları ve öğrenciler geçmişten etkilenerek geleceğe aktarım yapmaktadır.

10. Seramik sergilerinde düşünce aktarımı yapılmaktadır. Etkilenilerek üretilen ürünler alıcıyla etkileşime sunulmaktadır. Böylelikle yeni etkileşim ürünleri oluşmaktadır.

11. Seramik sanat eğitimi sürecinde ve sonrasında okunulan kitaplar, yaratıcılığın gelişmesinde etkilidir.

12. Seramik sanat eğitimi süresince öğretim elemanları ile kurulan iletişim ve atölyelerin fiziksel ortamı bireyin çalışmalarına yansımaktadır.

5.2. Öneriler

Araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir.

1. Farklı kültürlerden öğrenilen bilgiler seramik çalışmalara yansıtılırken yorumlanarak, stilizasyonlara giderek ya da aynısı kullanılarak seramik çalışmalarda daha fazla kullanılmalıdır.

2. Seramiğin bir ileti aracı olması kültürel yayılmaya katkıda bulunmaktadır, yapılan ve yapılacak her çalışma bir etkileşim sonucu ortaya çıkmıştır. İnsanlar arasındaki etkileşimin devamlılığını sağlamak, etkinliğini artırmak için kültürel aktarımın önemi teorik derslerde daha fazla vurgulanmalıdır.

3. Seramik sanat eğitimi, kişinin sanatsal dokunma duygusunu ve form algısına

yönelik haz duygusunu geliştirmesinde yardımcı olur. Bu nedenle seramik eğitimi ile bireyin, üç boyut hayal gücü geliştirilerek yaratıcı çabanın doğru yönlendirilmesi öğretim elamanları tarafından sağlanmalıdır.

4. Seramik ürünler üzerinde kullanılan semboller, gelecek dönemlere bilgi aktarımında ait olduğu dönemin yaşayış biçiminin öğrenilmesinde etkindir. Bu ürünler bireylerin duygu ve düşüncelerinin ortaya çıkması sonucunda oluşmuştur. Öğrencilere eski dönem seramiklerinin tanıtılması ve anlatılması gerekmektedir. Bunun için seramik eğitimi sürecinde teorik derslerde verilen bilgilerin, uygulamalı derslere aktarılmasında seramiğin bir etkileşim aracı olarak kullanması daha fazla vurgulanmalıdır.

5. Seramiğin etkileşim aracı olarak kullanılması için uygulamalı derslerin ders saatleri çoğaltılmalı ve bu derslerde etkileşim kavramı daha fazla vurgulanmalı ve kullanılmalıdır.

6. Seramik eğitimi sürecinde öğrencilerin seramik sanatı hakkında kültür – sanat donanı ile ilgili çabalar artırılmalı, bu çabalar sanat etkinlikleri sürecinde sistematikleştirilmelidir. Öğrencilere kültür – sanat olayların takip ederek yeni bakış açıları kazanacakları anlatılmalıdır.

7. Sanat eğitimi sürecinin içinde de bulunan tarihe bakma ve tarihten sonuçlar çıkararak, yeni ürünlere dönüştürmekte kaçınılmaz işlevi olan etkileşim kavramı; eğitim süreci içerisinde yeniden düzenlenmelidir. Ders içeriklerinde değişiklikler yapılarak etkileşim kavramı daha çok vurgulanmalıdır.

8. Farklı bakış açıları ile oluşturulmuş ve bu nedenle sürecini de farklı yaşayan üniversitelerde (Gazi Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi ve Dumlupınar Üniversitesi) etkileşim kavramını etkin olarak kullanmışlardır. Fakat bu konuda bilinçli düzenlemeler yoktur. Böyle bir düzenlemenin seramik sanatı eğitimine getireceklerinin büyüklüğü göz önüne alındığında etkileşim kavramı birçok kavram ile ortak düşünülerek (tarih, kültür tarihi, toplumsal yaşayış biçimleri, müze eğitimi

ve günlük hayata yansımaları, vb kavramlar) sanat ve eğitim hayatına yeni bir düşünme biçimi olarak kazandırılmalıdır.

9. Tarih boyunca seramik etkileşim ve paylaşım aracı olarak kullanılmıştır. Bu paylaşımın devam etmesi için seramik eğitiminde etkileşim kavramı farklı disiplinler (arkeoloji, antropoloji, toplum bilim, vb.) ile birlikte hareket etmeli ve çeşitli organizasyonlar (sergi, sempozyum, seminer, vb.) düzenlenmelidir.

10. Günden güne değişen insan hayatı ve teknolojik gelişmeler paraleline seramiğin etkileşim aracı olarak kullanılmasına yönelik üniversitelerdeki seramik bölümü derslerinde ders içeriklerinde değişikliğe gidilmelidir. Aksaklıklar tanımlanmalı ve değiştirilmesi için çalışmalar yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

ALTAR, M. C. (1996). **Sanat Felsefesi Üzerine**. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları

AĞATEKİN, M. (1993). **Cumhuriyet Sonrası Çağdaş Türk Seramik Sanatının Gelişimi Ve Anlatım Dili Yönünden Değerlendirilmesi**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

ARCASOY, A. (1983). **Seramik Teknolojisi**. İstanbul: Marmara Üniversitesi Yayınları, Güzel Sanatlar Fakültesi Yayın No: 2.

ATEŞ, M. (1996). **Mitolojiler Semboller ve Halılar (Koçboynuzu-Elibelinde)**, İstanbul: Yeni Alaş Matbaacılık.

AYTEKİN, C.A. (2006). **Kültürel Bağlamda Sanatta Simgesel Anlamanın Sürekliliği**, Ankara: “SANAT VE....” Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, 8. Ulusal Sanat Sempozyumu, Sempozyum Kitabı.

BALAMİR, B. (1999). **Sanat Eğitiminde Özgürlük ve Özgünlük**. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Büyük Larousse Sözlük Ansiklopedisi. (1998). İstanbul: Milliyet Yayınları. 20.Cilt

BİÇİNCİLER, H. (2003). **Sembol, Geometri, Modern Resim, Symbol, Geometry, Modern Painting**, Eskişehir: III. Uluslararası Eskişehir Pişmiş Toprak Sempozyumu Bildirirler Kitabı.

COOPER, E. (1991). **A History of World Potter**, Radnor.

“CUMHURİYETİN RENKLERİ BİÇİMLERİ”. (1999). Bilanço 98 Yayın Dizisi, İstanbul: Türkiye İş Bankası Vakfı Yayınları.

- ÇOBANLI, Z. (1996). **Seramik Astarları**, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 919, Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları No: 15.
- DARÇIN, B. (2003). **Seramik Malzemelerin Dışa Mekan Düzenlemelerinde Kullanımı**. Eskişehir: III. Uluslararası Eskişehir Pişmiş Toprak Sempozyumu Bildiriler Kitabı.
- ERİNÇ, M.S. (2004). **Sanatın Boyutları**. (Genişletilmiş İkinci Baskı). Ankara: Cantekin Matbaası.
- ERİNÇ, M.S. (1987). **Bireysel ve Toplumsal Kimlik Aramada Kültürün ve Sanatın Rolü**, Ankara: Sanat Yazıları 2, Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları 7.
- ERİNÇ, S. M. (2004). **Resmin Eleştirisi Üzerine**. (2. Baskı) Ankara: Ütopya Sanat Dizisi
- ERİNÇ, S. M. (2008). **Toplum ve İnsan**. Ankara: Ütopya Yayınevi
- ERİNÇ, S. M. (2004). **Sanat Psikolojisi'ne Giriş**, Ankara: Ütopya Yayınevi.
- ERBAY, M. (2000). **Plastik Sanatlar Eğitiminin Gelişimi**, İstanbul Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- KAZIM, A. (1990). **Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri**. Ankara: Anı Yayıncılık
- GENÇAYDIN, Z. (1986). **Beğeni ve Kültür Yozlaşması Üstüne**, Ankara: Sanat Yazıları I, Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları:4
- GENÇAYDIN, Z. (1983). **“Hamiye Çolakoğlu ile Söyleşi”**, İstanbul: Sanat Çevresi.

GÜLMEZ, B. (1987). **Güncel Sanat İletişiminde Diller Arası Yorumlama.**

GÜVENÇ, B. (1994). **Kültür ve Eğitim.** Ankara: Gündoğan Yayınları.

GÜVENÇ, G. (2007). **Kültürün abc'si**, (4. Baskı). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

HANÇERLİOĞLU, O. (1989). **Felsefe Sözlüğü.** İstanbul: Remzi Kitabevi

KAVUNCUOĞLU, P.A. (2000) **Selçuklu Dönemi Konya ve Yöresi Çini ve Seramik Motiflerin Günümüz Kültür ve Sanat Eğitimindeki Yeri ve Önemi**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

KAPLAN, M. (2006). **Kültür ve Dil.** (22. Baskı). İstanbul: Dergah Yayınları.

KEVSER, N. (2005). **Sanat Sözlüğü.** Ankara: Ütopya Yayınevi.

KIRIŞOĞLU, O.T. (2005). **Sanatta Eğitim, Görmek Öğrenmek Yaratmak.** Ankara: Pagem A Yayıncılık.

KONGAR, E. (2003). **Kültür Üzerine.** İstanbul: Remzi Kitabevi

LANE, P. (1980). **Studio Porcelain**, London: Pitman House.

MADEN, S. (1990). **Simgeler.** Grafik Ürünlerden Seçmeler I, İstanbul: Çekirdek Yayınları.

MERÇİN, L. (2003). Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 2, Sayı 6,
www.e-sosder.com

MÜLAYİM, S. (1994). **Sanata Giriş**, (2. Baskı). İstanbul: Bilim Teknik Yayınevi.

NORTON, F. H. (1974). **Elements of Ceramics**. (Second Edition). Massachusetts: Addison – Wesley Publishing Company

ORAL, E.M. (2005). **Türkiye’de Çağdaş Seramik Sanatının Gelişimi**, Eskişehir: Anadolu Sanat, Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Süreli Sanat ve Kültür, Dergisi, Sayı, 16.

ÖZEL, V. (2007). **Plastik Sanatlarda Dillerarası Etkileşimler ve Seramik Sanatına Yansıması**. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ÖZGÜNEL, C. ve diğ., Toprağın Ateşle Dansı, (domusM)

ÖZSEZGİN, K. (1994). **Türk Plastik Sanatçıları**. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları. Ansiklopedik Sözlük, Sanat 54.

ÖZSEZGİN, K. (1998). **Türkiye’de Seramiğin Geleneksel ve Çağdaş Temelleri Üzerine Gözlemler**. İstanbul: Türkiye’de Sanat, Plastik Sanatlar Dergisi, Seramik Özel Sayısı 33.

ÖZSEZGİN, K. (2000). **Erdinç Bakla**. İstanbul: Bilim Sanat Galerisi

PARLA, J. (1991). **Çağdaş Düşünce ve Sanat**, İstanbul: Plastik Sanatlar Derneği Yayın Dizisi.

SAN, İ. (1983). **Sanat Eğitim Kuramları**. Ankara: Tan Yayıncılık.

Seramik Türkiye (2004). İstanbul: Seramik Federasyonu Dergisi, No: 6.

SEVİM, S.S. (2003). **Seramik Dekorları**. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 1439, Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları No:30.

SÖZÜDOĞRU, T. (1993). **Uygulamalı Seramik Teknolojisi**. Ankara: Bizim Büro Basımevi.

Tanrılar ve Tanrıçalar, (1992). İstanbul: Anadolu Medeniyetleri Müzesi, Ana Basım.

TANSUĞ, S. (1999). **Çağdaş Türk Sanatı**. (5. Baskı), İstanbul: Remzi Kitabevi.

Türk Dil Kurumu, 2001

TEZCAN, M. (1997). **Kültürel Antropoloji**. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Yayınlar Dairesi Başkanlığı Kültür Eserleri Dizisi/199.

TÜMER, G. KÜÇÜK, A. (2002). **Dinler Tarihi**. (4. Baskı). Ankara: Ocak Yayınları

TÜREDİ ÖZEN, A. (2000). **Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nde Seramik Temel Sanat Eğitimi II**. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 1345. Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları No: 29.

UYGUR, N. (1996). **Kültür Kavramı**, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

ÜNALAN, Ş. (2002). **Kültür ve Dil**. Ankara: Gazi Üniversitesi Basımevi

YILMABAŞAR, J. (1980). **Jale Yılmabaşar Seramikleri / Yöntemleri**. Ankara: Türk Tarih Kurumu.

YAVUZ, H. (1991). **Çağdaş Düşünce ve Sanat**. İstanbul: Plastik Sanatlar Derneği Yayın Dizisi.

YEŞİLYURT, G. (2001). **Endüstriyel Seramik Tasarımında Şekillendirme ve Üretim Yöntemleri ile Kişisel Tasarımlar**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

YILMAZ, A. (2006). **Sanat ve Simge Üzerine**. Ankara: “SANAT VE....” Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, 8. Ulusal Sanat Sempozyumu, Sempozyum Kitabı

AKSOY, M. **Sanat Ve Damgalar Neyi Anlatır?**

<http://www.maksoy.5u.com/sosy/sntdamg.htm> 1 Şubat 2008 tarihinde alınmıştır.

EKLER

EK-1: Öğretim Elemanına Uygulanan Bilgi Toplama Formu

BİLGİ TOPLAMA FORMU

Sayın Öğretim Elemanı,

Bu araştırma Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Seramik Eğitimi Bilim Dalı Master Programı gereği olarak yapılmaktadır.

Araştırmanın amacı; “Etkileşim Aracı Olarak Seramiğin, Seramik Eğitimi Veren Yüksek Öğretim Kurumlarındaki Durumu”nu belirlemektir.

Bilgi toplama formunda toplam 32 ifade bulunmaktadır. Bunlardan hiçbirinin kesin, doğru ya da yanlış cevabı yoktur. Bilgi toplama formunun geçerliliği verilecek cevapların içtenliğine bağlıdır. Bu nedenle bu ifadeleri dikkatle okuyup, uygun bulduğunuz ifadenin önüne (X) işareti koyunuz. İfadeler için 5 Tamamen Katılıyorum, 4 Katılıyorum, 3 Orta Düzeyde Katılıyorum, 2 Katılmıyorum, 1 Hiç Katılmıyorum şeklinde bir puanlama yapılmıştır. Lütfen işaretsiz ifade bırakmayınız.

Bilgi toplama formundaki ifadeleri cevaplayarak, araştırmama katkıda bulunduğunuz için teşekkür ederim.

Arş. Gör. Ayşe Gül ÇETİN
Mesleki Eğitim Fakültesi
Uygulamalı Sanatlar Eğitimi Bölümü
Seramik Anabilim Dalı

İFADELER		Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
1	Seramik ürünler, toplumların yaşadıkları coğrafyanın tanınmasını sağlar.					
2	Seramik ürünler, toplumların yaşam kültürleri (gelenekleri görenekleri vs.) hakkında bilgi verir.					
3	Seramik ürünler, yapıldığı dönem içerisindeki hiyerarşik yapı hakkında bilgi verir.					
4	Seramik ürünler üzerinde kullanılan semboller, ait olduğu dönemin yaşayış biçiminin öğrenilmesinde yardımcıdır.					
5	Seramik sanatçıların eserleri hakkında bilgi edinmek, etkileşimde bulundukları nesne, çevre, vb. konuları kolay kavramamıza yardımcı olur.					
6	Seramik, seramik sanatçısının olaylar ve durumlar karşısındaki felsefesini aktarmak için kullandığı bir araçtır.					
7	Seramik sanatçıların yaptığı ürünler, sanatçı ve izleyici arasında bir etkileşim aracıdır.					
8	İçinde bulunulan dönemin sanat anlayışı ve seramik sanatçıların o dönemi yansıtan çalışmaları, alıcıyı (izleyiciyi) etkiler.					
9	Seramik sergilerinde düşünce aktarımı yapılmaktadır.					
10	Seramik ürünler, kişinin estetik beğenisinin gelişmesi için genellemeler yapmasını sağlayan bir araçtır.					
11	Seramik kişi-nesne, kişi-çevre, nesne-çevre etkileşiminde belirleyici ve yönlendirici bir rol oynar.					
12	Seramik ürünler ileti aracı olarak etkilidir.					
13	Dünya kültürlerinin evrenselliğini ve sürekliliğini sağlamak açısından seramik sanatta etkilenme ve etkileşim kavramları önemlidir.					
14	Seramik, geçmişten etkileme ve geleceğe aktarım sağlamak konusunda yeni teknolojiler kadar önemlidir.					
15	Seramik sanatta sanatsal ifade dili, etkileşimde bulunmak için kullanılan önemli araçlardan biridir.					
16	Eski dönem ürünlerinde, seramikte kullanılan semboller ve simgelerden sanatçının etkilenmesi üslubunu oluşturmada güçlü bir etkidir.					
17	Farklı kültürlerden aldığım bilgi birikimlerini seramik çalışmalarıma yansıttığımı düşünüyorum.					

		Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
İFADELER						
18	Farklı kültürlerin değişik amaçlarla kullandıkları seramikler ilgimi çeker (İnanç, günlük ihtiyaçlar, vb.).					
19	Eski kültürler hakkında veri toplamak seramik sanatının gelişimi için önemlidir (Anadolu, Eski Yunan, Mısır vb.).					
20	Farklı kültürlerin dini inanışlarını ifade etmekte kullandıkları simgesel seramikler ve/veya semboller, günümüz seramik sanatını da etkilemektedir.					
21	Müzelerde gördüğümüz farklı kültürlerle ait seramik ürünler, seramik çalışmalarımız için bir etkilenme kaynağı olmaktadır.					
22	Seramik sanatı eğitimi, kişinin sanatsal dokunma duygusunu ve form algısına yönelik haz duygusunu geliştirmesinde yardımcıdır.					
23	Seramik eğitimi ile bireyin üç boyutu içeren hayal gücü geliştirilerek, yaratıcı çabanın doğru yönlendirilmesi sağlanmaktadır.					
24	Seramik sanatı ve eğitimi hakkında okuduğumuz kitaplardan aldığımız bilgilerle yeni etkileşim alanları yaratabiliriz.					
25	Seramik sanatı eğitimi ve sonrasındaki ürünler bireylerin duygularının, düşüncelerinin ortaya çıkarmasını sağlar.					
26	Seramik atölye derslerinde öğretim elemanı ile sağlıklı, amacına uygun iletişim kurmak yapılan seramik ürünlere olumlu olarak yansımaktadır.					
27	Yaptığımız seramik ürünlerde öğretim elemanları tarafından konunun hedefleri doğrultusunda yeni ürünler ortaya çıkarırken; tarihsel kaynaklardan ve görsellerden etkilenmemiz istenmektedir.					
28	Seramik eğitimi sürecinde teorik derslerin seramiği etkilenme aracı olarak tanıttığına inanmaktayım (Kültür tarihi, Çağdaş Seramik Sanatı Tarihi, Mitoloji, vb).					
29	Seramik eğitimi sürecinde uygulamalı derslerin seramiği bir etkileşim aracı olarak kullanmasında yeterli olduğunu düşünüyorum (Seramik Tasarım Atölye, Endüstriyel Tasarım, Dekor, Çini, vb).					

İFADELER		Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
30	Seramik eğitimi sürecinde yaşadığımız çevredeki seramik sanatı ile ilgili kültür – sanat olaylarını inceleyerek yeni bilgilere ulaşmak, kişiye yeni bakış açıları kazandırır.					
31	Müze, sergi, ören yeri vb. tarihi mekanlar seramik sanat eğitimi sürecinde etkilenme kaynağıdır.					
32	Seramik atölyelerindeki fiziksel ortamın özellikleri seramik ürünlerin niteliğine yansımaktadır.					

EK-2: Öğrencilere Uygulanan Bilgi Toplama Formu

BİLGİ TOPLAMA FORMU

Değerli Öğrenci,

Bu araştırma Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Seramik Eğitimi Bilim Dalı Master Programı gereği olarak yapılmaktadır.

Araştırmanın amacı; “Etkileşim Aracı Olarak Seramiğin, Seramik Eğitimi Veren Yüksek Öğretim Kurumlarındaki Durumu”nu belirlemektir.

Bilgi toplama formunda toplam 32 ifade bulunmaktadır. Bunlardan hiçbirinin kesin, doğru ya da yanlış cevabı yoktur. Bilgi toplama formunun geçerliliği verilecek cevapların içtenliğine bağlıdır. Bu nedenle bu ifadeleri dikkatle okuyup, uygun bulduğunuz ifadenin önüne (X) işareti koyunuz. İfadeler için 5 Tamamen Katılıyorum, 4 Katılıyorum, 3 Orta Düzeyde Katılıyorum, 2 Katılmıyorum, 1 Hiç Katılmıyorum şeklinde bir puanlama yapılmıştır. Lütfen işaretsiz ifade bırakmayınız.

Bilgi toplama formundaki ifadeleri cevaplayarak, araştırmama katkıda bulunduğunuz için teşekkür ederim.

Arş. Gör. Ayşe Gül ÇETİN
Mesleki Eğitim Fakültesi
Uygulamalı Sanatlar Eğitimi Bölümü
Seramik Anabilim Dalı

İFADELER		Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
1	Seramik ürünler, toplumların yaşadıkları coğrafyanın tanınmasını sağlar.					
2	Seramik ürünler, toplumların yaşam kültürleri (gelenekleri görenekleri vs.) hakkında bilgi verir.					
3	Seramik ürünler, yapıldığı dönem içerisindeki hiyerarşik yapı hakkında bilgi verir.					
4	Seramik ürünler üzerinde kullanılan semboller, ait olduğu dönemin yaşayış biçiminin öğrenilmesinde yardımcıdır.					
5	Seramik sanatçıların eserleri hakkında bilgi edinmek, etkileşimde bulundukları nesne, çevre, vb. konuları kolay kavramamıza yardımcı olur.					
6	Seramik, seramik sanatçısının olaylar ve durumlar karşısındaki felsefesini aktarmak için kullandığı bir araçtır.					
7	Seramik sanatçıların yaptığı ürünler, sanatçı ve izleyici arasında bir etkileşim aracıdır.					
8	İçinde bulunulan dönemin sanat anlayışı ve seramik sanatçıların o dönemi yansıtan çalışmaları, alıcıyı (izleyiciyi) etkiler.					
9	Seramik sergilerinde düşünce aktarımı yapılmaktadır.					
10	Seramik ürünler, kişinin estetik beğenisinin gelişmesi için genellemeler yapmasını sağlayan bir araçtır.					
11	Seramik kişi-nesne, kişi-çevre, nesne-çevre etkileşiminde belirleyici ve yönlendirici bir rol oynar.					
12	Seramik ürünler ileti aracı olarak etkilidir.					
13	Dünya kültürlerinin evrenselliğini ve sürekliliğini sağlamak açısından seramik sanatta etkilenme ve etkileşim kavramları önemlidir.					
14	Seramik, geçmişten etkileme ve geleceğe aktarım sağlamak konusunda yeni teknolojiler kadar önemlidir.					
15	Seramik sanatta sanatsal ifade dili, etkileşimde bulunmak için kullanılan önemli araçlardan biridir.					
16	Eski dönem ürünlerinde, seramikte kullanılan semboller ve simgelerden sanatçının etkilenmesi üslubunu oluşturmada güçlü bir etkidir.					
17	Farklı kültürlerden aldığım bilgi birikimlerini seramik çalışmalarıma yansıttığımı düşünüyorum.					

		Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
İFADELER						
18	Farklı kültürlerin değişik amaçlarla kullandıkları seramikler ilgimi çeker (İnanç, günlük ihtiyaçlar, vb).					
19	Eski kültürler hakkında veri toplamak seramik sanatının gelişimi için önemlidir (Anadolu, Eski Yunan, Mısır vb.).					
20	Farklı kültürlerin dini inanışlarını ifade etmekte kullandıkları simgesel seramikler ve/veya semboller, günümüz seramik sanatını da etkilemektedir.					
21	Müzelerde gördüğümüz farklı kültürlerle ait seramik ürünler, seramik çalışmalarımız için bir etkilenme kaynağı olmaktadır.					
22	Seramik sanatı eğitimi, kişinin sanatsal dokunma duygusunu ve form algısına yönelik haz duygusunu geliştirmesinde yardımcıdır.					
23	Seramik eğitimi ile bireyin üç boyutu içeren hayal gücü geliştirilerek, yaratıcı çabanın doğru yönlendirilmesi sağlanmaktadır.					
24	Seramik sanatı ve eğitimi hakkında okuduğumuz kitaplardan aldığımız bilgilerle yeni etkileşim alanları yaratabiliriz.					
25	Seramik sanatı eğitimi ve sonrasındaki ürünler bireylerin duygularının, düşüncelerinin ortaya çıkarmasını sağlar.					
26	Seramik atölye derslerinde öğretim elemanı ile sağlıklı, amacına uygun iletişim kurmak yapılan seramik ürünlere olumlu olarak yansımaktadır.					
27	Yaptığımız seramik ürünlerde öğretim elemanları tarafından konunun hedefleri doğrultusunda yeni ürünler ortaya çıkarırken; tarihsel kaynaklardan ve görsellerden etkilenmemiz istenmektedir.					
28	Seramik eğitimi sürecinde teorik derslerin seramiği etkilenme aracı olarak tanıttığına inanmaktayım (Kültür tarihi, Çağdaş Seramik Sanatı Tarihi, Mitoloji, vb).					
29	Seramik eğitimi sürecinde uygulamalı derslerin seramiği bir etkileşim aracı olarak kullanmasında yeterli olduğunu düşünüyorum (Seramik Tasarım Atölye, Endüstriyel Tasarım, Dekor, Çini, vb).					

İFADELER		Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
30	Seramik eğitimi sürecinde yaşadığımız çevredeki seramik sanatı ile ilgili kültür – sanat olaylarını inceleyerek yeni bilgilere ulaşmak, kişiye yeni bakış açıları kazandırır.					
31	Müze, sergi, ören yeri vb. tarihi mekanlar seramik sanat eğitimi sürecinde etkilenme kaynağıdır.					
32	Seramik atölyelerindeki fiziksel ortamın özellikleri seramik ürünlerin niteliğine yansımaktadır.					

EK-3: Resimlerin Edinildiği İnternet Kaynakları

<http://www.uyurgezer.net/mezopotamyada-sanat-t92583.html> 1 Ocak 2009 tarihinde alınmıştır.

http://tr.wikipedia.org/wiki/Girit_Uygarl%C4%B1%C4%9F%C4%B1 1 Ocak 2009 tarihinde alınmıştır.

<http://www.bursakentmuzesi.gov.tr/muze/index.php?option=content&task=view&id=87> 1 Ocak 2009 tarihinde alınmıştır.

http://tr.wikipedia.org/wiki/Eski_Yunan_Sanat%C4%B1 1 Ocak 2009 tarihinde alınmıştır.

<http://www.antikalar.com/v2/konu/konu0211.asp> 1 Ocak 2009 tarihinde alınmıştır.

<http://resimkalemi.com/seramik/5385-japon-ve-kore-seramikleri.html> 1 Ocak 2009 tarihinde alınmıştır.

<http://www.antikalar.com/v2/konu/konu0602.asp> 1 Ocak 2009 tarihinde alınmıştır.